

Usmeritve za izvajanje in dokumentiranje svetovalnega procesa pri samostojnem učenju

v svetovalni dejavnosti v izobraževanju odraslih,
ki se izvaja kot javna služba

Urška Pavlič in Teja Dušak

Naslov publikacije	Usmeritve za izvajanje in dokumentiranje svetovalnega procesa pri samostojnem učenju v svetovalni dejavnosti v izobraževanju odraslih, ki se izvaja kot javna služba
Avtorici	Urška Pavlič in Teja Dušak
Recenzent	Jasmina Orešnik Cunja
Založba, kraj založbe	Andragoški center Slovenije, Ljubljana
Leto	2025
Lektor	Marko Prša
Oblikovalec	Urška Stariha s.p.
Navedba izdaje	Elektronska izd.
Povezava na objavo	https://www.acs.si/digitalna-bralnica/usmeritve-za-izvajanje-in-dokumentiranje-svetovalnega-procesa-pri-samostojnem-ucenju-v-svetovalni-dejavnosti-v-izobrazevanju-odraslih-ki-se-izvaja-kot-javna-sluzba/

Izdaja je financirana iz projekta Krepitev vseživljenjskega učenja, sklop 3: Krepitev svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih (C3350-24-905001). Projekt sofinancirata Republika Slovenija, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

Publikacija je brezplačna.

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili
v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 245982211

ISBN 978-961-7116-92-2 (PDF)

Kazalo

1	UVOD.....	6
2	RAZVOJ ORGANIZIRANEGA SAMOSTOJNEGA UČENJA IN SREDIŠČ ZA SAMOSTOJNO UČENJE	11
2.1	Koncept samostojnega in organiziranega samostojnega učenja ter Središč za samostojno učenje	11
2.2	Svetovalna dejavnost pri samostojnem učenju kot del svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih, ki se izvaja kot javna služba	13
2.3	Učna podpora in učna pomoč v SSU	15
3	ANALIZA STANJA IN POTREB V SREDIŠČIH ZA SAMOSTOJNO UČENJE	16
3.1	Priporočila za posodobitev modela središča za samostojno učenje iz leta 2017	16
3.2	Evalvacija svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih, ki se izvaja kot javna služba, v letih 2021 in 2022	18
3.2.1	Značilnosti svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v letih 2021 in 2022	19
3.2.2	Razprava o izbranih rezultatih evalvacije SDIO v letih 2021 in 2022	22
3.3	Podatki o izvajanju svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju kot javne službe v obdobju 2023–2024	23
3.3.1	Svetovanje pri samostojnem učenju	23
3.3.2	Samostojno učenje	25
3.4	Fokusna skupina Izzivi in priložnosti v Središčih za samostojno učenje	26
3.5	Usposabljanje svetovalcev v SSU	28
4	SPREMEMBE IN TRENDI V SREDIŠČIH ZA SAMOSTOJNO UČENJE	30
4.1	Vloga in delo svetovalcev v SSU	32
4.2	Ciljne skupine v SSU	38
4.3	Vloga in pomen SSU v okolju	42
4.4	Viri in gradivo za samostojno učenje	43

4.5	Spremljanje in dokumentiranje svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju	46
5	USMERITVE IN PRIPOROČILA ZA IZVAJANJE SVETOVALNE DEJAVNOSTI PRI SAMOSTOJEM UČENJU	50
5.1	Takojšnje in kratkoročne aktivnosti	51
5.1.1	Dokumentiranje in izvajanje učne pomoči	51
5.1.2	Pristopi in aktivnosti za večji obisk SSU	53
5.1.3	Posodobitev portala SSU	57
5.2	Srednjeročne aktivnosti	58
5.2.1	Pripomočki za izvajanje svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju	58
5.2.2	Učni viri in gradivo	60
5.2.3	Spremljanje učinkov in zadovoljstva v SSU	61
5.3	Dolgoročne in stalne aktivnosti	61
5.3.1	Sistemska rešitev za izvajanje učne pomoči	61
5.3.2	Stalna strokovna podpora in razvoj	61
6	ZAKLJUČEK	63
7	LITERATURA IN VIRI	67
8	PRILOGE	70
	Priloga 1: Analiza priporočil za posodobitev modela središč za samostojno učenje (SSU) iz leta 2017.....	70
	Priloga 2: Povzetek razprav o izbranih rezultatih evalvacije SDIO v letih 2021 in 2022 za svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju	83
	Priloga 3: Podatki o izvajanju svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju in učenju v SSU za obdobje 2023–2024	87
	Priloga 4: Povzetek priporočil za izvajanje svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju	98

SEZNAM TABEL

Tabela 1: Prednosti organiziranega samostojnega učenja	9
Tabela 2: Vključenost v svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju in učenje v SSU v letih 2023 in 2024	24
Tabela 3: Podatki iz aplikacije SDIO o vsebini svetovanja pri samostojnem učenju za obdobje 2023–2024	47

SEZNAM SLIK

Slika 1: Koncept organiziranega samostojnega učenja (OSU)	12
Slika 2: Neposredno svetovalno delo pri samostojnem učenju	14
Slika 3: Profili strokovnih delavcev v SSU	32
Slika 4: Celovit prikaz okvira DigCompEdu	34
Slika 5: Značilnosti (samostojnega) učenja glede na svetovalčovo podporo	37
Slika 6: Vsebine prihodnosti	45
Slika 7: Organizirano samostojno učenje	66

SEZNAM KRATIC

ACS	Andragoški center Slovenije
IO	Izobraževanje odraslih
OSU	Organizirano samostojno učenje
SDIO	Svetovalna dejavnost v izobraževanju odraslih
SSU	Središča za samostojno učenje
VŽU	Vseživljenjsko učenje

1 UVOD

V kontekstu družbenih, gospodarskih in tehnoloških sprememb ter nenehnega razvoja znanja je vseživljenjsko učenje (VŽU) ključno za ohranjanje vključenosti v družbo¹ in prilagajanje novim zahtevam trga dela. Pomemben del vseživljenjskega učenja in učenja odraslih je tudi **samostojno učenje**, ki lahko poteka bolj ali manj organizirano. Odrasli se lahko učijo popolnoma samostojno, v lastni režiji ali organizirano ob podpori strokovnjakov oz. svetovalcev v za to namenjenih središčih, ki ponujajo dostop do učnih virov in gradiva – t. i. **organizirano samostojno učenje (OSU)**.

OSU je koncept, ki ga je Andragoški center Slovenije (ACS) zasnoval že leta 1993, na njegovi podlagi pa so bila leta 1995 odprta prva **Središča za samostojno učenje (SSU)**. Število SSU se je skozi leta spreminjalo, naraščalo do leta 2021, ko je svetovalna dejavnost pri samostojnem učenju postala del **svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih (SDIO)**, ki se izvaja kot javna služba v 35 organizacijah za izobraževanje odraslih (IO) po Sloveniji.

V 30 letih delovanja SSU so se zgodile številne družbene, tehnološke in sistemske spremembe, ki se odražajo tako v delovanju SSU kot v potrebah odraslih – te podrobneje predstavljamo v poglavju *Spremembe in trendi v središčih za samostojno učenje*. Moderna, dostopnejša tehnologija je prinesla nove načine, vsebine, vire in gradivo za učenje, družbene spremembe pa vplivajo na to, kaj, kje in kdaj se učimo.

Kljub razvoju tehnologije pa pri premisleku o sodobnem konceptu OSU in SSU ne gre pozabiti na ranljive družbene skupine in posameznike, ki dostopa do tehnologije in (s tem) virov za samostojno učenje še vedno nimajo, niti nimajo varnega, ustrezno urejenega oz. opremljenega prostora, kjer bi se lahko učili, zato je te primarne funkcije SSU ne gre zanemariti. Ne gre pozabiti niti na tiste, ki (samostojne) uporabe sodobne tehnologije niso vešči in jih je treba najprej podpreti pri pridobivanju digitalnih spretnosti in kompetenc. Poleg tega se moramo zavedati tudi, da »čeprav digitalno učenje ponuja priložnosti za inkluzijo, prihranek stroškov in okoljsko trajnostno izobraževanje, je primerno le za učeče se z veliko mero discipline in samostojnosti« (Dias de Figueirido, 2024).

1 Glej EK (2021). *The European Pillar of Social Rights*. https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/european-pillar-social-rights-20-principles_en.

***Pomembno je, da sodobna SSU odgovarjajo
na potrebe vseh odraslih, sledijo sodobnim trendom
in hkrati podpirajo tiste, ki hitrim spremembam
ne zmorejo slediti.***

Ob tem imamo v mislih tudi hiter razvoj umetne inteligence (UI), ki odpira nove možnosti za samostojno učenje, saj orodja UI omogočajo personalizirano podporo, sproten povratni odziv in bogate učne vire. Na prvi pogled se zato zdi, da OSU, ki vključuje svetovalno podporo, ne bo več potreben. Vendar, kot opozarjata Roe in Perkins (2024) in kot povedo svetovalci iz prakse, tehnologija, niti UI, ne more nadomestiti človeškega stika oz. v našem primeru vloge svetovalca.

Odrasli pri samostojnem učenju pogosto naletijo na izzive, kot so pomanjkanje motivacije in slabo razvite spretnosti učenja učenja, ali pa se soočajo s preveliko količino informacij. Spretnosti za samostojno učenje niso samoumevne, temveč jih je treba razvijati vse življenje – pri tem je strokovna podpora svetovalcev² ključna. Danes je bolj kot kadarkoli prej pomembno ohranjati OSU in svetovanje, ki odraslim pomaga tudi pri razvoju ključnih kompetenc³ za VŽU, med njimi tudi učenje učenja – te so pomembne tako za osebni razvoj kot za preprečevanje socialne izključenosti.

Neposredno svetovalno delo pri samostojnem učenju po Smernicah za izvajanje svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih, ki se izvaja kot javna služba (Dovžak idr., 2020), vključuje strokovno podporo pri ugotavljanju interesov, učnih potreb in stopnje predznanja odraslih za določeno vsebino oziroma področje;

2 Svetovalec v SSU je bila sicer ena od petih vlog, ki so bile opredeljene ob vzpostavitvi SSU. Poleg svetovalca so v SSU delovali še vodja SSU, informator, mentor/tutor in tehnični administrator/informatik. Vsaka od teh vlog je imela svoje točno določene naloge, ki pa so se v praksi pogosto izmenjevale, saj je ena oseba pogosto delovala v več vlogah. S tehnološkim napredkom in dostopnostjo tehnologije, ki je postala pomembna tudi za strokovno delo svetovalcev, so nanje prehajale tudi naloge tehničnega administratorja z vidika poznavanja in uporabe sodobne učne tehnologije.

3 Na ravni EU so bile ključne kompetence za vseživljenjsko učenje prvič opredeljene leta 2006, med njimi kot ena izmed osmih kompetenc učenje učenja. Novi evropski referenčni okvir ključnih kompetenc vseživljenjskega učenja (te razume kot sklop znanja, spretnosti in naravnosti, ki jih vsakdo potrebuje za osebno izpolnitev in razvoj, zaposljivost, socialno vključenost in aktivno državljanstvo) je opredelil naslednjih osem ključnih kompetenc: (1) pismenost, (2) večjezičnost, (3) matematična, naravoslovna, tehniška in inženirska kompetenca, (4) digitalna in tehniška kompetenca, (5) osebna in družbena ter učna kompetenca, (6) aktivno državljanstvo, (7) podjetnostna kompetenca ter (8) kulturna zavest in izražanje. Kompetenca učenje učenja je del družbene in učne kompetence. Glej Priporočilo Sveta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje (2018). <https://education.ec.europa.eu/sl/focus-topics/improving-quality/key-competences>

načrtovanju in spremljanju individualnega učenja odraslih pri samostojnem učenju; motiviranju, spodbujanju in opolnomočenju odraslega za samostojno učenje; uporabi gradiva, učnih virov in tehnologije pri samostojnem učenju; posredovanju znanja o učenju, metodah in tehnikah učenja; usmerjanju učnega procesa in spremljanju napredovanja odraslih pri učenju (prav tam, str. 32).

Iz svetovalne prakse v SSU pa prihajajo sporočila svetovalcev, da zgoraj opisana svetovalna podpora pri delu z odraslimi pogosto ne zadostuje več, ampak je opazna **vedno večja potreba po (individualni) učni pomoči, celo inštruiranju**. To po eni strani podpira razvoj svetovalnih pripomočkov in orodij za razvoj spretnosti in kompetenc, ki jih odrasli potrebujejo za samostojno učenje, po drugi strani pa zahteva razmislek o razmerju med svetovalno podporo in učno pomočjo ter o načinih in možnostih zagotavljanja zadnje.

Zgodil se je opazen premik od SSU kot prostora za učenje, v katerem so na voljo učna gradiva in tehnologija, ki predvsem v prvih letih delovanja niso bili širše dostopni, k svetovalni podpori kot ključni dejavnosti SSU, k čemur je pripomogla tudi umestitev svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v svetovalno dejavnost v IO, ki se izvaja kot javna služba.

Ko je bila svetovalna dejavnost pri samostojnem učenju leta 2021 sistemsko umeščena v SDIO, ki se izvaja kot javna služba, je pridobila stabilen vir financiranja in zagotovljeno strokovno podporo ACS, vendar tudi izgubila nekatere izvajalce, ki niso del javne mreže v IO, kar zagotovo vpliva na prisotnost SSU v okolju.

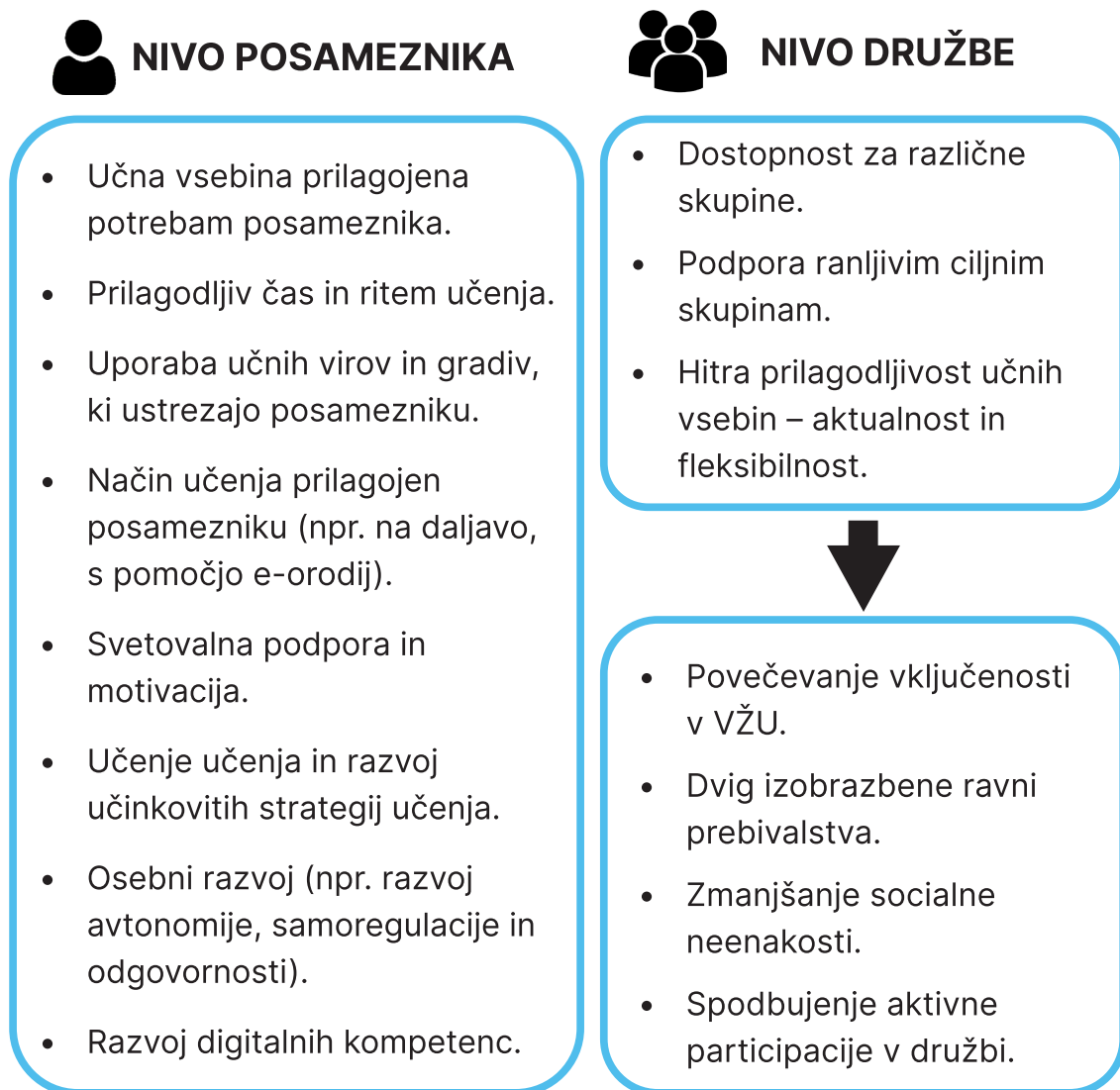
Vsem spremembam navkljub, lahko bi celo rekli, da zaradi vseh sprememb, **OSU ostaja pomembna podpora odraslim pri učenju in pridobivanju novega znanja**. Družba se v zadnjih letih izrazito individualizira, v ospredje stopajo potrebe posameznikov, močno se spodbuja VŽU in OSU lahko nagovori vse te vidike s prilagajanjem različnih vidikov učenja posamezniku. Hkrati pa se zavedamo, da ta ne more biti prepuščen zgolj samemu sebi in odgovoren za svoje učenje, če za to ni (nikoli bil) opolnomočen, in ga pri tem podpremo v obliki svetovanja pri samostojnem učenju, na ravni družbe pa z vpeljavo svetovalne dejavnosti v IO kot javne službe.

Prednosti OSU tako z vidika posameznika kot družbe smo zbrali v tabeli 1. **Z vidika posameznika** lahko kot prednost OSU prepoznamo na potrebe posameznika osredotočeno in izbrano učno vsebino, prilagodljiv čas in ritem učenja ter

uporabljene učne vire in gradivo, prilagodljiv način učenja z možnostjo učenja na daljavo ali s pomočjo e-orodij, na posameznika osredotočeno svetovalno podporo, ki mnogokrat deluje tudi kot spodbujevalnik motivacije za učenje (pred in med učenjem ter po njem), ter razvoj učinkovitih strategij učenja, osebni razvoj (npr. avtonomije, samoregulacije in odgovornosti) in razvoj digitalnih kompetenc.

Z vidika družbe pa je pomembno, da OSU zagotavlja dostop do znanja skozi učenje različnim skupinam odraslih, podporo ranljivim ciljnim skupinam in hitro prilagodljivost učne vsebine (fleksibilnost in aktualnost). Na ta način prispeva k večji vključitvi odraslih v VŽU, dviguje izobrazbeno raven prebivalstva, zmanjšuje socialno neenakost in spodbuja aktivno participacijo v družbi.

Tabela 1: Prednosti organiziranega samostojnega učenja

Strokovno gradivo *Usmeritve za izvajanje in dokumentiranje svetovalnega procesa pri samostojnem učenju v svetovalni dejavnosti v izobraževanju odraslih, ki se izvaja kot javna služba*, se ukvarja predvsem z najaktualnejšo spremembo na področju OSU, to je z umestitvijo svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v javno službo. Na podlagi podatkov o spremljanju izvajanja dejavnosti in dela svetovalcev v obdobju od vzpostavitve javne službe v gradivu raziskujemo in ponujamo usmeritve, kako delovati v tej novi okoliščini, pri čemer upoštevamo tudi spremembe v družbi ter na področju razvoja in dostopnosti tehnologije. Pri nastajanju gradiva so sodelovali svetovalci v SSU, ki so z nami delili svoje izkušnje in poglede na razvoj SSU in jih v gradivu pogosto navajamo oziroma se nanje sklicujemo.

Cilj gradiva je najprej opredeliti trenutno stanje, identificirati izzive in ponuditi konkretne usmeritve za delovanje v javni službi, s katerimi lahko vzpostavimo stabilno izvajanje dejavnosti. To pa bo naše izhodišče oziroma podlaga na nadaljnji razvoj področja OSU in SSU.

V gradivu najprej na kratko predstavljamo nastanek in razvoj SSU, od oblikovanja koncepta OSU do umestitve svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v javno službo leta 2021. Nato skozi podatke predstavljamo trenutno stanje na področju izvajanja svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju in analiziramo potrebe v SSU, na podlagi katerih v nadaljevanju identificiramo osrednje spremembe in trende, nanje pa odgovorimo z usmeritvami in priporočili za izvajanje dejavnosti. Te smo skušali čim bolj konkretizirati in jih časovno čim natančneje opredeliti, zato smo jih razdelili na takojšnje oziroma kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne oziroma stalne aktivnosti.

Izzivi in priložnosti, s katerimi se soočajo SSU, so neločljivo povezani z njihovim vključevanjem v svetovalno dejavnost v IO, ki se izvaja kot javna služba.

Po eni strani ta sprememba prinaša večjo (finančno) stabilnost, prepoznavnost in dostopnost, po drugi strani pa tudi potrebo po razvoju in uporabi novih pristopov v svetovanju (na daljavo npr.), prilagajanju in razvoju novih svetovalnih pripomočkov, učnih virov in gradiva ter sledenju in obvladovanju tehnoloških sprememb. **Svetovalci igrajo ključno vlogo** pri zagotavljanju fleksibilnosti SSU in njihove učinkovitosti pri izpolnjevanju potreb odraslih, pri čemer imajo tako zaslombo javne mreže kot strokovno podporo ACS.

2 RAZVOJ ORGANIZIRANEGA SAMOSTOJNEGA UČENJA IN SREDIŠČ ZA SAMOSTOJNO UČENJE

2.1 Koncept samostojnega in organiziranega samostojnega učenja ter Središč za samostojno učenje

Samostojno učenje je proces, v katerem posameznik v celoti ali deloma usmerja svoje učenje brez neposrednega vodenja učitelja ali mentorja. Da lahko prevzame osrednjo vlogo in odgovornost za svoje učenje, je ključno, da razvije učinkovite samoregulacijske strategije⁴. Pojavlja se tudi izraz samoregulativno učenje, ki predstavlja bistveni del samostojnega učenja in vključuje razmislek o lastnem učenju. Osebne lastnosti učečega se, kot so želje, izbire in prioritete, vodijo k prevzemanju odgovornosti za vse faze učnega procesa – od načrtovanja in izvedbe do vrednotenja. Samoregulativno učenje torej zajema postavljanje ciljev, načrtovanje, spremljanje lastnega napredka, ocenjevanje lastne uspešnosti in prilagajanje učnih strategij glede na uspešnost učenja. Pri tem mu lahko pomagajo druge osebe ali institucije. Samoregulacija oz. uravnavanje lastnega učenja je pomemben del razvoja v osebo, ki se lahko uči samostojno. Te spretnosti se krepijo celotno življenje, tudi v odraslosti, in v ospredje stopajo predvsem s sodobnimi oblikami izobraževanja, ki prinašajo večjo prožnost pri načrtovanju lastnega učenja (Jug Došler 2019, Možina 2023).

Samostojno učenje lahko poteka popolnoma neodvisno – posameznik se sam odloči za vsebino, prostor, čas in metodo učenja, lahko pa je del OSU. O **OSU** (slika 1) govorimo, kadar se odraslemu, ki se uči samostojno, zagotovi **podpora pri samostojnem učenju (v obliki prostora – t. i. središča za samostojno učenje, učnega gradiva in svetovalne podpore)**.

⁴ Samoregulacija je proces, pri katerem posameznik uravnava misli, čustva in vedenje z namenom doseganja določenega cilja. Pri tem uporablja samoregulacijske strategije, ki jih delimo na kognitivne, metakognitivne, motivacijske, čustvene in vedenjske. Gre za premišljene osebne procese in dejanja, usmerjena v pridobivanje in izkazovanje spretnosti (Zimmerman, 2000; 2002).

Slika 1: Koncept organiziranega samostojnega učenja (OSU)

Organizirano samostojno učenje lahko poteka na različne načine, odvisno od stopnje podpore, ki jo posameznik prejema. Kadar je učenje podprto z organizirano, načrtovano, redno in intenzivno pomočjo drugih, ga imenujemo (organizirano) samostojno učenje ob podpori ali vodeno samoizobraževanje. Če pa posameznik učenje izvaja pretežno samostojno, govorimo le o (organiziranem) samostojnem učenju. Glede na to, ali pri učenju sodeluje en posameznik ali več oseb, lahko ločimo različne oblike organiziranega učenja: posamično učenje, učenje v parih in učenje v skupinah, pri čemer zadnje pogosto označujemo tudi kot vzajemno učenje (Jelenc 2008).

Oblikovanje koncepta OSU leta 1993⁵ je izhajalo iz izkušenj in prakse v tujini, temeljilo pa je na teoretičnih podlagah o potrebah po samostojnem učenju odraslih in premislekih za vpeljavo OSU v Sloveniji, ki jih navaja raziskovalno poročilo *Razvoj in implementacija središč za samostojno učenje* (Benedik, 1995):

- nizka in neustrezna izobrazbena sestava,
- pomanjkanje alternativnih oblik,
- potrebe po drugačnem razvoju osebnosti,
- novi pogoji v tržnem gospodarjenju,
- visoka stopnja zaposlenosti žensk,
- slaba opremljenost prebivalstva z IKT-tehnologijo in
- izsledki študij znanega kanadskega andragoga Allena M. Tougha⁶ (prav tam, str. 43–45).

⁵ Razvoj OSU v Sloveniji je potekal v obliki dveletne akcijske raziskave v okviru projekta *Razvoj in implementacija središč za samostojno učenje v obdobju 1993–1995*.

⁶ Poročilo *Razvoj in implementacija središč za samostojno učenje* (Benedik, 1995) na strani 45 navaja ugotovitve primerjalne študije učnih projektov, ki jo je v več državah in na celinah izpeljal Allan Tough (Tough, 1979), in te aplicira na naše okolje.

***Za vzpostavitev in širjenje kulture OSU v Sloveniji
je ACS leta 1995 vzpostavil mrežo SSU,
kar predstavlja eno od starejših infrastrukturnih
dejavnosti na ACS (Jug Došler in Zagmajster, 2018).***

Model SSU temelji na izkušnjah iz Velike Britanije, kjer so razvili koncept odprtega učenja, ki se osredotoča na prilagajanje učenja in izobraževanja posameznikovim potrebam (Jug Došler, 2019). Elementi modela SSU so: (1) prostor s potrebno IKT-opremo, (2) učna gradiva, (3) učna podpora oz. osnovna dejavnost strokovnega delavca (informiranje, svetovanje, mentorstvo), (4) druge oz. spremljajoče naloge strokovnih delavcev (vodenje SSU, spremljanje, promocija ipd.), (5) koordinacija.

Na podlagi razvojnega koncepta ACS je bilo v letih 1995/96 ustanovljenih prvih devet SSU v Sloveniji⁷, njihovo število pa se je skozi leta spreminjalo, največ SSU je delovalo v letu 2020, in sicer 40. Njihov razvoj in vzpostavitev je finančno podpiralo Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, delovala pa so na podlagi letnih javnih razpisov. Leta 2021 je bila svetovalna dejavnost pri samostojnem učenju umeščena v svetovalno dejavnost v IO, ki se izvaja kot javna služba.

2.2 Svetovalna dejavnost pri samostojnem učenju kot del svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih, ki se izvaja kot javna služba

Od leta 2021 SSU delujejo kot del mreže organizacij, ki svetovalno dejavnost v IO izvajajo kot javno službo. Ta je bila opredeljena v *Zakonu o izobraževanju odraslih* v letu 2018 (ZIO-1, 2018) in se je začela izvajati s 1. januarjem 2021 v 34 (v letu 2021) oziroma 35 (od leta 2022 dalje) organizacijah za IO po Sloveniji. Svetovalno podporo v okviru svetovalne dejavnosti v IO, ki se izvaja kot javna služba, zagotavlja 100 svetovalcev⁸.

Svetovalna dejavnost v IO, ki se izvaja kot javna služba, deluje v skladu s *Smernicami za izvajanje svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih*, ki se izvaja kot javna služba (2020). Smernice opredeljujejo **tri področja svetovalne dejavnosti v IO**: a) pri vključevanju v: izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja,

⁷ Razvoj SSU, vključno z odpiranjem posameznih središč, je zelo podrobno opisan v *Analitičnih podlagah za posodobitev modela središč za samostojno učenje* (SSU) in modela borz znanja (BZ) (Beltram idr., 2014),

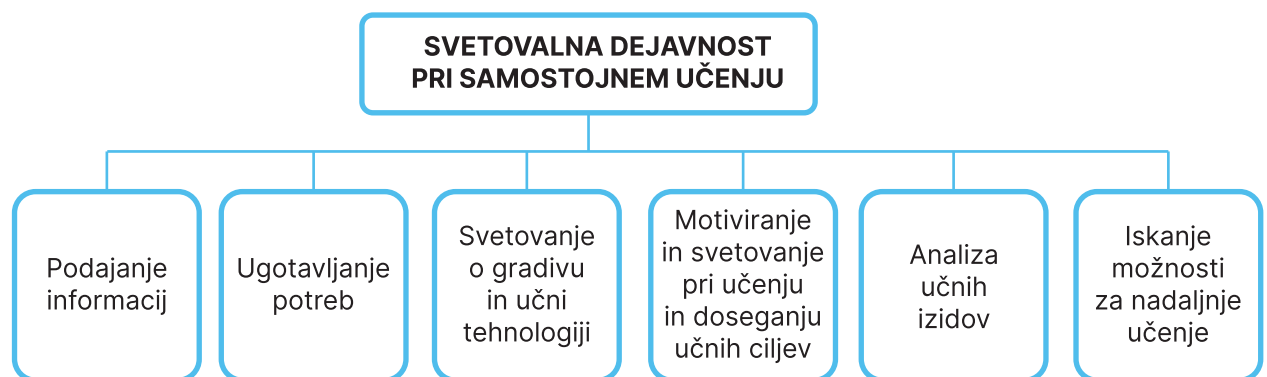
⁸ Na ravni države je financiranih 100 polnih zaposlitev, ki so v praksi razporejene med večje število z različnimi deleži zaposlenih svetovalcev, to število se giblje med 150 in 170.

b) pri ugotavljanju in dokumentiranju znanja in spretnosti ter c) pri samostojnem učenju.

Dejavnost financira Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, strokovno podporo pa zagotavlja ACS.

Slika 2 prikazuje vsebino neposrednega svetovalnega dela v okviru svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju, ki je v Smernicah (2020) opredeljena kot strokovna podpora svetovalca v IO odraslemu v okviru organiziranega samostojnega učenja [...] Poteka pred in med učenjem ter po njegovem zaključku. Svetovalna dejavnost pri samostojnem učenju zajema dajanje informacij, ugotavljanje potreb, svetovanje o gradivu in učni tehnologiji, motiviranje in svetovanje pri učenju vsebin in doseganju učnih ciljev odraslega, analiziranje učnih izidov ter iskanje možnosti za učenje (prav tam, str. 5).

Slika 2: Neposredno svetovalno delo pri samostojnem učenju

Poleg neposrednega svetovalnega dela svetovalci izvajajo tudi **druge naloge**, opredeljene v Smernicah (2020), in sicer:

- informiranje,
- načrtovanje, spremljanje in evalvacijo svetovalnega dela,
- razvojne naloge,
- sodelovanje in povezovanje znotraj in zunaj organizacije ter
- strokovno izpopolnjevanje (prav tam, str. 28).

Umestitev svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v javno službo prinaša nekatere spremembe tako za svetovalce kot za izvajalske organizacije. Te spremembe bomo podrobneje opisali v naslednjih poglavjih. Pri pripravi vsebine smo se opirali na informacije, pridobljene med evalvacijskimi obiski v okviru projekta Evalvacija svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih, ki se izvaja kot javna služba v letih 2021 in 2022, rezultate Razprave o izbranih rezultatih evalvacije SDIO v letih 2021 in 2022 (14. 12. 2023), ugotovitve fokusne skupine Izzivi in priložnosti v Središčih za samostojno učenje (2. december 2024) ter pogovore s svetovalci na srečanjih mreže SDIO, ki jih na ACS organiziramo dvakrat letno.

2.3 Učna podpora in učna pomoč v SSU

Zagotavljanje učne podpore odraslim je ena od ključnih značilnosti SSU. Vključuje usmerjanje in spremljanje odraslega pred, med in po učenju, ne pa nujno tudi vsebinske učne pomoči. Koncept SSU predvideva, da vsebinsko učno pomoč po potrebi zagotavljajo strokovnjaki (tutorji ali inštruktorji) za posamezna vsebinska področja (Benedik, 1997).

Ta ločnica med učno podporo (kjer gre predvsem za podporo učnemu procesu) in učno pomočjo (kjer gre za vsebinsko pomoč) je bila izpostavljena tudi v enem od priporočil v poročilu Priporočila za posodobitev modela središč za samostojno učenje (SSU) in modela borz znanja (BZ)) (Jug Došler in Zagmajster, 2017), ki so podrobneje predstavljena v poglavju 3.1. Priporočilo navaja, da je osnovna dejavnost strokovnih delavcev SSU podpora udeležencem pri samostojnem učenju, vsebinska pomoč udeležencem pa praviloma ni v domeni strokovnega delavca SSU. Nudenje vsebinske pomoči s strani strokovnega delavca SSU je opsijska glede na njegovo strokovno znanje, za nudenje vsebinske pomoči pa se pridobi zunanja pomoč (mentorji, učitelji) (prav tam, str. 32).

3 ANALIZA STANJA IN POTREB V SREDIŠČIH ZA SAMOSTOJNO UČENJE

V tem poglavju bomo predstavili **analizo stanja in potreb v SSU** z namenom priprave strokovnih usmeritev za izvajanje in dokumentiranje svetovalnega procesa pri samostojnem učenju ter identifikacije potreb po posodobitvi samega koncepta SSU. To sicer ni prvi poskus posodobitve; v letu 2017 je bil na podlagi temeljite analize in strokovnih razprav v delovni skupini pripravljen dokument *Priporočila za posodobitev modela Središča za samostojno učenje (SSU) in modela Borze znanja (BZ)* (Jug Došler in Zagmajster, 2017), v katerem najdemo 10 priporočil za posodobitev modela SSU (prav tam, str. 23–33). Nekatera priporočila so v praksi zaživela, spet druga z vzpostavitvijo svetovalne dejavnosti v IO kot javne službe niso bila več relevantna.

Predstavili bomo tudi rezultate *Evalvacije svetovalne dejavnosti v IO, ki se izvaja kot javna služba, v letih 2021 in 2022*, podatke o izvajanju svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju kot javne službe za leti 2023 in 2024 ter ugotovitve fokusne skupina *Izzivi in priložnosti v SSU*, ki je potekala decembra 2024.

Spremljanje in dokumentiranje izvajanja svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju sta v letih 2021–2024 potekali v dveh različnih aplikacijah (v stari aplikaciji SSU v letu 2021 in v novi aplikaciji SDIO od leta 2022 dalje)⁹, zaradi česar podatki niso vedno neposredno primerljivi. Odločili smo se, da predstavimo podatke že opravljene evalvacije za obdobje 2021–2022, ko smo se s to težavo že spoprijeli, za obdobje 2023–2024 pa pripravimo ločeno analizo podatkov.

3.1 Priporočila za posodobitev modela središča za samostojno učenje iz leta 2017

Priporočila za posodobitev modela SSU so bila oblikovana leta 2017 in zapisana v poročilu *Priporočila za posodobitev modela Središča za samostojno učenje*

⁹ Obe spletni aplikaciji je razvil ACS, njun namen pa je bil spremljanja samostojnega učenja in svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v SSU. V praksi to pomeni, da svetovalci vsako svetovalno obravnavo in samostojno učenje zabeležijo v aplikaciji, kar jim omogoča lažje spremljanje odraslega v svetovalnem procesu, zagotavlja pa tudi vir različnih podatkov na ravni dejavnost.

(SSU) in modela Borze znanja (BZ) (Jug Došler in Zagmajster, 2017)¹⁰.

Priporočila podrobneje analiziramo v Prilogi 1, kjer jih navajamo po vrsti in sproti komentiramo njihovo izpolnjevanje oziroma vpeljavo v prakso, pri čemer se opiramo tudi na članek *Središča za samostojno učenje (SSU): aktualni izzivi, priporočila in vizija razvoja* (Jug Došler in Zagmajster, 2019), v katerem sta avtorici omenjena priporočila že analizirali skozi prizmo takrat novega *Zakona o izobraževanju odraslih (ZIO – 1, 2018)*, ki je svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju umestil v javno službo. Ta pogled smo v analizi lahko že nadgradili s strokovnimi usmeritvami za izvajanje svetovalne dejavnosti v IO, ki se izvaja kot javna služba (Smernice, 2020), ter podatki o vpeljavi in izvajanju svetovanja pri samostojnem učenju v praksi, s čimer smo dobili vpogled tako v morebitne dosežke kot neizpolnjena priporočila, ki so nam lahko v pomoč pri posodobitvi.

Iz analize priporočil je razvidno, da je med njimi precej takih, ki so se uresničila z vključitvijo svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v SDIO, ki se izvaja kot javna služba:

- **Priporočilo 1:** *doseganje ranljivih skupin s terenskim delom* (svetovalna dejavnost se lahko izvaja tudi zunaj sedeža organizacije kot terensko delo. Terensko delo podpira povezovanje v strateškem svetu, razvoj pristopov terenskega dela pa je tudi ena ključnih razvojnih usmeritev).
- **Priporočilo 2:** *skupinske oblike učenja kot spremljajoča dejavnost v SSU* (v svetovalni dejavnosti v IO, ki se izvaja kot javna služba, je predvidena izpeljava tako skupinskih svetovalnih obravnav kot učenja v SSU).
- **Priporočilo 4:** *učna podpora na daljavo* (v svetovalni dejavnosti v IO je predvideno izvajanje svetovalnih obravnav na daljavo, razvojne aktivnosti pa so usmerjene tudi v razvoj sodobnega spletnega portala za samostojno učenje).

10 Poročilo *Priporočila za posodobitev modela središč za samostojno učenje (SSU) in modela borz znanja (BZ)* je bilo rezultat dela na nalogi letnega delovnega načrta (LDN) za leto 2017 na ACS v okviru naloge z nazivom Strokovna in razvojna podpora mreži SSU in BZ. Temeljni namen naloge je bil priprava predlogov za posodobitev modelov SSU in BZ. Poročilo zajema več vsebinskih sklopov. V poglavju Pregled umeščenosti SSU in BZ v strateške dokumente, zakonodajo in različne pobude so prikazani povzetki delov besedil iz strokovnih, sistemskih in zakonodajnih dokumentov ter strateških usmeritev na nacionalni, evropski in mednarodni ravni, ki podpirajo koncept SSU in BZ. V poglavju Metodologija dela opisujemo vse metodološke značilnosti naloge. V nadaljevanju pa so predstavljeni rezultati naloge – predlagana priporočila za posodobitev modela SSU in modela BZ, zaključek ter uporabljena literatura in viri. Z nalogo se je v letu 2017 intenzivno ukvarjala delovna skupina, v katero je bilo vključenih 13 članov, pet iz ACS in osem zunanjih sodelavcev – strokovnjakov in praktikov z znanjem in izkušnjami na področju delovanja SSU in BZ (navedeni med avtorji naloge) (prav tam, str. 4).

- **Priporočilo 6:** *spremljanje in evalvacija učinkov delovanja SSU* (spremljanje in evalvacija sta urejena v okviru svetovalne dejavnosti v IO, ki se izvaja kot javna služba).
- **Priporočilo 7:** *financiranje* (financiranje je urejeno sistemsko v okviru svetovalne dejavnosti v IO, ki se izvaja kot javna služba).
- **Priporočilo 8:** *povezovanje SSU na več ravneh* (povezovanje organizacij, ki izvajajo svetovalno dejavnost kot javno službo, je urejeno sistemsko).

Nekatera druga priporočila so se uresničevala v okviru razvojnih aktivnosti na področju OSU in zagotavljanja strokovne podpore SSU:

- **Priporočilo 3:** *koordiniranje in reševanje strokovnih vprašanj v zvezi z učnimi gradivi* (razvit in vzpostavljen je bil spletni portal za samostojno učenje z gradivi za učenje, kjer so objavljena tudi različna učna gradiva – nekatera razvita posebej za portal, druga izbrana iz različnih virov. Med razvojne aktivnosti v naslednjih letih pa je vključen tako razvoj novega, sodobnejšega portala kot učnih gradiv).
- **Priporočilo 5:** *prenova programa temeljnega usposabljanja strokovnih delavcev* (program je bil prenovljen in večkrat izpeljan).
- **Priporočilo 9:** *strokovni delavec SSU v izobraževalnih institucijah, ki izvajajo formalne izobraževalne programe ob začetku izvajanja dotičnega programa, predstavi delovanje SSU* (predstavitel SSU je aktivnost, ki jo svetovalci redno izvajajo ob začetkih vseh, tudi formalnih, programov v organizacijah).

Zadnje priporočilo, ki se nanaša na vsebino dela strokovnih delavcev v SSU, še vedno ostaja odprto. Priporočilo je še vedno aktualno, zato se mu bomo posvetili tudi v tem strokovnem gradivu:

- **Priporočilo 10:** *osnovna dejavnost strokovnih delavcev SSU je podpora udeležencem pri samostojnem učenju*. Vsebinska pomoč udeležencem (tu gre za vsebinsko učno pomoč, op. a.) praviloma ni v domeni strokovnega delavca SSU. Nudenje vsebinske pomoči strokovnega delavca SSU je opsijsko in odvisno od njegovega strokovnega znanja. Za nudenje vsebinske pomoči se pridobi zunanja pomoč (mentorji, učitelji).

3.2 Evalvacija svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih, ki se izvaja kot javna služba, v letih 2021 in 2022

V letu 2023 so sodelavke ACS izpeljale **evalvacijo svetovalne dejavnosti v IO**, ki se je v skladu z ZIO-1 (2018) in Smernicami (2020) izvajala kot javna služba v letih 2021 in 2022. Ugotovitve evalvacije so strnjene v dveh gradivih, ki sta v dokumentaciji ACS, in sicer v *Poročilu evalvacije svetovalne dejavnosti v IO*,

ki se izvaja kot javna služba, v letih 2021 in 2022 (Vilič Klenovšek idr. 2023), in njegovem povzetku Poročilo evalvacije svetovalne dejavnosti v IO, ki se izvaja kot javna služba, v letih 2021 in 2022, povzetek (Vilič Klenovšek idr. 2023).

Namen evalvacije je bil analizirati in ovrednotiti posamezne vidike izvajanja svetovalne dejavnosti v IO, ki se je izvajala kot javna služba na vseh treh področjih svetovalne dejavnosti, in sicer pri:

- vključevanju in nadaljevanju izobraževanja,
- ugotavljanju in dokumentiranju znanja in spretnosti,
- samostojnem učenju.

V evalvacijo so bili vključeni naslednji vidiki:

- število vključenih svetovalcev in struktura nalog vključenih svetovalcev (deleži po vseh šestih sklopih, opredeljenih v skladu s Smernicami, 2020),
- obseg prvih in ponovnih storitev po posameznem področju v individualni in skupinski obliki,
- značilnosti vključenih odraslih v individualni in skupinski obliki,
- vir napotitve v svetovanje,
- skupne značilnosti svetovalne dejavnosti v IO v individualni in skupinski obliki,
- značilnosti storitev po posameznem področju svetovalne dejavnosti,
- način vpisovanja vsebine svetovanja v aplikacijo SDIO.

Evalvacija je potekala na osnovi:

- kvantitativne analize podatkov o svetovalni dejavnosti v IO v mreži vseh 35 izvajalcev v letih 2021 in 2022: dokumentiranih v treh računalniških aplikacijah: SDSV in SSU (2021) ter SDIO (2022) in v poročilih o spremljanje svetovalne dejavnosti v IO, ki se je izvajala kot javna služba v letih 2021 in 2022 (ACS, 2021, 2022),
- analize študije primera – naključni izbor (105 opisov vsebine svetovanja) in
- kvalitativne analize podatkov, zbranih z intervjuji ob obisku izbranih šestih organizacij; intervjuji so potekali po vnaprej pripravljenih vprašanjih.

3.2.1 Značilnosti svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v letih 2021 in 2022

V nadaljevanju prikazujemo **povzetek ugotovitev iz evalvacije v letih 2021 in 2022** o posameznih značilnostih na področju svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju.

Za svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju v letih 2021 in 2022 je značilno, da se število vključenih odraslih zmanjšuje, prav tako se zmanjšuje delež svetovalnih obravnav pri samostojnem učenju v primerjavi z drugima dvema dejavnostnima, razmerje med svetovalnimi obravnavami pri samostojnem učenju in samostojnim učenjem pa se pomika v korist prvih.

V letu 2022 je bilo pri svetovanju za samostojno učenje izpeljanih 20,9 % svetovalnih obravnav manj kot v letu 2021, število obiskov v SSU za samostojno učenje pa se je zmanjšalo za 44,3 %, kar pomeni, da se je skupno število obiskov v SSU (svetovanje in učenje) leta 2022 v primerjavi z letom 2021 zmanjšalo za 32,9 %.

Razmerje med samostojnim učenjem in svetovalno dejavnostjo pri samostojnem učenju se je v letu 2022 premaknilo v korist svetovalne dejavnosti (v letu 2021 je bilo svetovalnih obravnav za 4,8 % manj kot samostojnega učenja v SSU, v letu 2022 pa je bilo svetovalnih obravnav za 25,9 % več kot samostojnega učenja).

Delež svetovalnih obravnav pri samostojnem učenju glede na vse svetovalne obravnave v SDIO se je v letu 2022 zmanjšal (44,8 % v l. 2021 in 33,2 % v l. 2022), je pa ta razlika med letoma zelo različna po organizacijah.

Povprečna svetovalna obravnava pri samostojnem učenju v letu 2021 je trajala 56,3 minute, v letu 2022 pa 69,5 minute. Povprečen čas samostojnega učenja v SSU je bil v letu 2021 dve uri oziroma 2,5 ure v letu 2022.

Glede na podatke je **vsebina neposrednega svetovalnega dela** pri samostojnem učenju skladna z usmeritvami v Smernicah in obsega vsa tam opredeljena področja: usmerjanje učnega procesa; svetovanje o uporabi gradiva, učnih virov in tehnologije pri samostojnem učenju; motiviranje, spodbujanje in opolnomočenje odraslega za samostojno učenje; posredovanje znanja o učenju, metodah in tehnikah učenja; ugotavljanje interesov, učnih potreb in stopnje predznanja odraslih za določeno vsebino oziroma področje; načrtovanje in spremljanje individualnega učenja odraslih pri samostojnem učenju; spremljanje napredovanja odraslih pri učenju.

Skladno z opredelitvami v Smernicah (2020) se svetovanje pri samostojnem učenju izvaja kot **nasvetovanje in kot svetovanje**, kot **ena obravnava ali z več obravnavami**, ki so lahko različno dolge.

V evalvaciji smo iskali tudi **razlike v obsegu in izpeljavi** svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju pred vzpostavitvijo javne službe in po njej, izkazalo pa se je, da na to zgolj na podlagi podatkov težko odgovorimo. Čeprav je spremljanje delovanja SSU potekalo tudi pred umestitvijo svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v SDIO, ki se izvaja kot javna služba (potekalo je v posebni aplikaciji), so bili spremljani drugi kazalniki, vnos podatkov v aplikacijo pa ni bil obvezen in zato vanjo niso bili zajeti vsi podatki na ravni SSU.

Na podlagi podatkov iz evalvacije pa je zaznati **trend povečevanja števila svetovalnih obravnav pri samostojnem učenju ob sočasnem upadu števila obiskov v SSU**, kar je še posebej izstopajoče pri nekaterih organizacijah.

O razlikah med obdobji pred vzpostavitvijo javne službe in po njej smo spraševali tudi svetovalke in svetovalce v organizacijah, v katerih smo izpeljali evalvacijske obiske. Povedali so, da je bila večja sprememba v obdobju covida-19, ki je najbolj vplivala na izvajanje dejavnosti. Ne glede na to so izpostavili, da so veseli, da pri izvajanju svetovanja niso časovno omejeni in se tako lahko odraslemu posvetijo popolnoma v skladu z njegovimi potrebami. Izpostavili pa so tudi občutek pripadnosti, ki se je z javno službo razvil oziroma okrepil.

Na podlagi evalvacijskih obiskov (in diskusije s svetovalci na srečanjih organizacij, ki jih za izvajalce svetovalne dejavnosti v IO, ki se izvaja kot javna služba, organizira ACS in jo v tem gradivu predstavljamo v naslednjem podpoglavju) lahko izpostavimo **pomembno podporno vlogo, ki jo ima svetovallec** pri svetovanju pri samostojnem učenju (glavna prednost SSU nista več IKT-opremljenost in dostop do gradiv, ampak prav svetovalna podpora), in **vedno večje potrebe po učni pomoči** odraslim v SSU.

Značilno za izvajanje svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v javni službi je tudi **svetovanje skupinam**, ki se (sicer redkeje) samostojno tudi učijo, pri čemer je treba omeniti, da skupinskih obravnav v SSU pred tem niso dokumentirali oziroma so jih začeli izvajati in/ali dokumentirati z začetkom uporabe nove aplikacije SDIO v letu 2022.

Pregled in analiza podatkov pokažeta **velike razlike med organizacijami**, pa tudi razlike med letoma pri posameznih organizacijah. Oboje je do neke mere razumljivo, saj je bila svetovalna dejavnost pri samostojnem učenju z vzpostavitvijo javne službe na neki način na novo formirana in dodana preostalima

dvema dejavnostma in se kot taka še umešča tako v delovanje posameznih organizacij kot v javno službo. Organizacije z dolgoletno tradicijo samostojnega učenja glede na rezultate evalvacijskih obiskov tega prehoda sicer skoraj niso zaznale, po njihovem mnenju je na izvajanje v letih 2021 in 2022 bolj vplivala epidemija covida-19.

3.2.2 Razprava o izbranih rezultatih evalvacije SDIO v letih 2021 in 2022

Na vsakoletnem rednem srečanju organizacij, ki izvajajo svetovalno dejavnost v IO kot javno službo, to je potekalo 14. 12. 2023 na ACS, smo rezultate evalvacije prediskutirali s svetovalci po metodi svetovne kavarne. V diskusiji je sodelovalo 36 svetovalk in svetovalcev, predstavnikov 33 organizacij, ki svetovalno dejavnost izvajajo kot javno službo. Povzetek ugotovitev je v prilogi 2.

Diskusija je vključevala pogovor o značilnostih odraslih, ki se vključujejo v SSU, o razmerju med svetovanjem za samostojno učenje in samostojnim učenjem v SSU ter o vsebinah prihodnosti v SSU.

Kot najbolj zastopani ciljni skupini v SSU so bili izpostavljeni **priseljenci in upokojenci**, ugotovljeno je bilo tudi, da se v SSU najpogosteje vključujejo odrasli, ki so že vključeni v katerega od programov izobraževanja ali učenja v organizaciji.

***Svetovalci so opazili trend upadanja
števila odraslih, ki v SSU prihajajo zaradi prostora,
IKT- opreme in učnega gradiva.***

Velika večina odraslih ima računalnike doma, prav tako dostop do interneta ter s tem do različnih e-gradiv; doma se samostojno učijo, v SSU pa pridejo le po svetovalno podpora.

Kot prednost javne službe so poudarili, da si lahko **za posameznika vzamejo več čas za individualno obravnavo**, posebej pa so izpostavili **povečano potrebo po učni pomoči** oziroma inštrukcijah, saj naj bi število odraslih, ki se niso sposobni učiti samostojno, naraščalo.

Med **vsebinami prihodnosti** so bile izpostavljene duševno zdravje, trajnost, umetna inteligenca, učenje učenja, družinska pismenost in kritično mišljenje. Posebej je bilo omenjeno, da kljub obćemu tehnološkemu napredku in velikemu zanimanju za različne digitalne vsebine v SSU ne smemo pozabiti na tiste

(največkrat starejše), ki so jim bližje »analogna« gradiva. Izpostavljeno pa je bilo tudi to, da je treba učno gradivo neprestano posodablјati, saj lahko hitro zastara, zato je pomembno, da smo pri vsebini aktualni.

3.3 Podatki o izvajanju svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju kot javne službe v obdobju 2023–2024

V tem poglavju predstavljamo podatke o izvajanju svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v obdobju 2023–2024.

Podatke predstavljamo **ločeno za izvajanje svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju in za spremljanje samostojnega učenja** v SSU, pri čemer se v aplikaciji dokumentirajo čas učenja (trajanje), vrsta izbrane učne vsebine in vrsta učnega gradiva. Tabele s predstavljenimi podatki so v prilogi 3.

3.3.1 Svetovanje pri samostojnem učenju

Z umestitvijo svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v SDIO, ki se izvaja kot javna služba, so SSU pridobila predvsem **večjo stabilnost, saj je financiranje zagotovljeno sistemsko**. Za izvajalske organizacije to pomeni, da lažje delujejo strateško in dolgoročno načrtujejo svoje aktivnosti, kar prinaša stabilnost tudi strokovnim delavcem – svetovalcem. To pa pozitivno vpliva tako na krepitev pripadnosti kot na načrtovanje lastnega kariernega razvoja. Stabilnost financiranja dejavnosti vpliva tudi na izpeljavo svetovalnega procesa: če je bilo financiranje dejavnosti SSU pred javno službo vezano na število vključenih odraslih, je v javni mreži vezano na delež neposrednega svetovalnega dela, ki mora obsegati vsaj 50 % dela svetovalca.

V praksi to pomeni, da imajo svetovalci zdaj za posameznega odraslega dovolj časa. To se odraža tudi v **trajanju svetovalnih obravnav**. Podatki spletne aplikacije SDIO za obdobje 2023–2024 kažejo, da je najpogostejše trajanje svetovanja med 46 in 60 minutami, pri čemer delež tovrstnih obravnav narašča – z 32,93 % leta 2023 na 38,89 % leta 2024. Tudi trajanje daljših svetovanj (76–90 minut in 106–120 minut) se povečuje, medtem ko je pri krajših obravnavah (do 30 minut) zaznati rahel upad.

Leta 2023 je bilo v **svetovanje pri samostojnem učenju** na novo vključenih 1941 oseb, opravljenih je bilo 20.277 ur svetovanja. V letu 2024 se je število oseb nekoliko povečalo, na 1972 oseb, ki so bile vključene v 18.000 ur svetovanja.

Podatki o različnih vključenih odraslih¹¹ v teh letih pa kažejo, da je bilo v letu 2023 v svetovanje pri samostojnem učenju vključenih 5575 različnih odraslih, v letu 2024 pa 5140. Podatki o številu odraslih, vključenih v svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju, in podatki o izpeljanih svetovalnih obravnavah in njihovem trajanju za leti 2023 in 2024 so zbrani v tabeli 2.

Tabela 2: Vključenost v svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju in učenje v SSU v letih 2023 in 2024

VKLJUČENI ODRASLI	2023	2024
Novi (prvič v svetovanju)	1941	1972
Različni (v izbranem obdobju)	5575	5140
Svetovalne obravnave	16.588	14.082
Obseg (trajanje) svetovalnih obravnav	20.277 ur	18.000 ur
Število obiskov v SSU	11.541	9344
Trajanje učenja	26.457 ur	24.094 ur

Iz pregleda je razvidno, da število vključenih različnih odraslih vsako leto rahlo upada (s 5575 vključenih v 2023 na 5140 vključenih v 2024), večji padec pa je zaznati pri številu izpeljanih svetovalnih obravnav (26.457 ur svetovalnih obravnav v 2023 in 14.082 v 2024) in njihovem trajanju (20.277 v 2023 in 18.000 v 2024).

Enako velja za **samostojno učenje** v SSU, saj podatki, ki so tudi predstavljeni v tabeli 2, kažejo, da sta se zmanjšala tako obisk v SSU (11.541 obiskov v 2023 in 9344 obiskov v 2024) kot trajanje učenja (26.457 ur učenja je bilo izvedenih v SSU leta 2023, leta 2024 pa 24.094 ur).

V obdobju 2023–2024 pri svetovanju pri samostojnem učenju prevladujejo ženske, ki v povprečju predstavljajo približno dve tretjini vseh svetovancev, medtem ko moški tvorijo eno tretjino. Med **ranljivimi skupinami** še naprej prevladujejo priseljenci, katerih delež znaša malce pod 40 %.

11 Aplikacija SDIO razlikuje med »novimi« in »različnimi« odraslimi v svetovanju. Novi odrasli so v aplikaciji dokumentirani samo enkrat, in sicer ko se prvič vključijo v svetovanje na kateremkoli od treh področij svetovalne dejavnosti. Različni odrasli pa so vsi tisti, vključeni v posamezno področje svetovalne dejavnosti. Pri analiziranih podatkih o vključenih odraslih na področju svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju je število »različnih« odraslih precej višje od števila »novih« odraslih. To pomeni, da so se odrasli kot »novi« v okviru prve svetovalne obravnave vključili v katero izmed preostalih dveh področij svetovanja, v svetovanje pri samostojnem učenju pa šele v nadaljnjih svetovalnih obravnavah.

Število vključenih **skupin** je v obdobju 2023–2024 rahlo upadlo. Leta 2023 je bilo vključenih 300 skupin, leta 2024 pa 260. Analiza velikosti skupin kaže, da so bile v letih 2023 in 2024 najpogostejše srednje velike skupine (6–10 udeležencev), medtem ko so leta 2023 prevladovale nekoliko manjše skupine (3–5 udeležencev).

V obdobju 2023–2024 najpogostejši **vir, prek katerega posamezniki pridobijo prve informacije o SSU**, ostaja neformalna socialna mreža, na drugem mestu je matična organizacija.

Najpogostejša **vsebina svetovanja** glede na skupno število obravnav v obdobju 2023–2024 ostaja svetovanje o uporabi gradiva, učnih virov in tehnologije pri samostojnem učenju, ki predstavlja približno eno tretjino vseh obravnav oz. 33 %. Na drugem mestu ostaja usmerjanje učnega procesa, katerega delež je malce narasel in za obdobje 2023–2024 v povprečju znaša 32 %. V letu 2024 je opazen rahel upad pri ugotavljanju interesov, učnih potreb in predznanja odraslih.

Podatki o **vrsti svetovanja** prav tako kažejo, da je največji poudarek svetovanja na podpori med učenjem (približno dve tretjini vseh svetovanj), sledijo priprave pred učenjem (približno ena četrtnina), medtem ko svetovanje po učenju zavzema le manjši del. To odraža osredotočenost na pomoč posameznikom med procesom samostojnega učenja in v začetnih fazah priprave nanj. Osebno svetovanje še vedno prevladuje, saj predstavlja kar 95 % vseh obravnav.

3.3.2 Samostojno učenje

Po podatkih spletne aplikacije SDIO je v letu 2023 3886 odraslih opravilo 26.456 ur učenja, medtem ko je v letu 2024 2015 odraslih opravilo 24.094 ur. Podatki kažejo na **upad števila odraslih, ki se vključujejo v samostojno učenje v SSU, prav tako pa se zmanjšuje število opravljenih ur učenja**.

Med **učnimi vsebinami** v SSU v obdobju 2023–2024 slovenski jezik ostaja najpogostejša izbira z deležem okoli 40 %, kar sovпада s podatki o vključenosti ranljivih skupin, pri čemer prevladujejo priseljenci. Sledijo angleški jezik in digitalne vsebine, kot so pisarniški programi, uporaba interneta in pametnih naprav.

Med **učnimi gradivi** za samostojno učenje v letih 2023–2024 prevladuje pisno gradivo, ki obsega 61 % uporabe. Spletni viri in spletna gradiva skupaj predstavljajo malce manj kot tretjino uporabe, kar poudarja pomembnost digitalnih virov. Avdio- in videogradiva ter gradiva na DVD/CD imajo manjši delež, ki upada.

3.4 Fokusna skupina Izzivi in priložnosti v Središčih za samostojno učenje

V okviru projekta Evropskega kohezijskega sklada *Krepitev vseživljenjskega učenja (2023–2029)*, sklop 3: *Krepitev svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih*, je bila 2. decembra 2024 na ACS s svetovalci v SSU izvedena **fokusna skupina z naslovom Izzivi in priložnosti v središčih za samostojno učenje (SSU)**. V fokusni skupini je sodelovalo devet svetovalk in svetovalcev iz devetih različnih organizacij, ki svetovalno dejavnost izvajajo kot javno službo. Večina sodelujočih je imela večletne izkušnje z delom v SSU in je tam delovala že pred vzpostavitvijo javne službe.

Cilj razprave je bil prepoznati izzive SSU po skoraj treh desetletjih delovanja, predvsem z vidika vključitve svetovalne dejavnosti v javno službo, tehnološkega razvoja, dostopnosti učnih gradiv in vpliva družbenih sprememb na ciljne skupine in njihove potrebe.

Za razpravo v fokusni skupini so bila oblikovana **štiri vprašanja**, in sicer:

- kako je na delovanje SSU vplivala vključitev svetovalne podpore pri samostojnem učenju v javno službo (2021),
- kako se je s tem spremenilo delo svetovalk in svetovalcev v SSU,
- katere so nove skupine odraslih v SSU in kakšne so njihove potrebe,
- katere so priložnosti za razvoj SSU.

Ugotovitve in predlogi fokusne skupine

Člani fokusne skupine so pri prvem in drugem vprašanju razpravljali o spremembah, ki so jih zaznali v delovanju SSU in delu svetovalcev od vključitve svetovanja pri samostojnem učenju v javno mrežo (2021), ki jih v nadaljevanju povzemamo skupaj, dodajamo pa tudi izražene potrebe po podpori ACS.

Vpliv vključitve svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju na delovanje SSU in delo svetovalcev

- Povečano administrativno delo zaradi dokumentiranja neposredne svetovalne obravnave in spremljanja učenja udeležencev.
- Več časa, namenjenega svetovalni obravnavi udeležencev.
- Število priseljencev in odraslih s posebnimi potrebami narašča, kar od svetovalcev zahteva višjo raven strokovne usposobljenosti za učinkovito nagovarjanje njihovih potreb.

- Intenzivnejše sodelovanje s sodelavci znotraj organizacije.
- Strateško sodelovanje s partnersko mrežo za promocijo SSU.
- Prepletanje svetovanja, učne pomoči in samostojnega učenja, pri čemer je največja potreba po učni pomoči (do 80 %).
- Upad udeležencev v SSU zaradi tehnološkega razvoja in manjše potrebe po uporabi računalniške opreme.
- Povečana potreba po multidisciplinarnih znanjih in prilagodljivosti svetovalcev zaradi tehnološkega napredka.

Ciljne skupine v SSU in njihove potrebe

Udeleženci fokusne skupine so kot najpogostejše izpostavili naslednje ciljne skupine, vključno z njihovimi značilnostmi oziroma najpogostejšimi potrebami:

- Priseljenci: najpogostejša skupina v SSU. Potrebujejo pomoč pri pripravi na izpit iz slovenščine (gradiva, konverzacija) in razumevanju zakonodaje.
- Udeleženci osnovne šole za odrasle in srednješolskih izobraževalnih programov: potrebujejo podporo pri učnih tehnikah, organizaciji učenja in motivaciji za učenje. Narašča število računalniško nepismenih mladih odraslih in odraslih z različnimi ovirami in potrebami, kot so motnja pozornosti, slabše komunikacijske spretnosti in drugo (npr. težave pri čustvenem odzivanju), kar zahteva individualni pristop in dodatno usposobljenost svetovalcev.
- Upokojenci in starejši odrasli: potrebujejo osnovno računalniško znanje, pomoč pri uporabi pametnih telefonov in praktične primere za učenje. Zaradi naraščajočih zahtev (npr. uporaba ChatGPT, Canva) se morajo svetovalci dodatno izobraževati.
- Druge ranljive skupine (npr. brezposelni, Romi).

Priložnosti za razvoj SSU

- Razvoj novih učnih gradiv: poudarek na gradivih za priseljence, gluhe in naglušne, manj izobražene in digitalno nepismene posameznike.
- Razvoj digitalnih učnih virov: razvoj aplikacij in videovodnikov za specifična področja (npr. uporabo mobilnih naprav).
- Promocija SSU: nacionalne in lokalne kampanje, terensko delo in večja prepoznavnost na družbenih omrežjih.
- Dodatna podpora: vključevanje prostovoljcev, javnih delavcev in medgeneracijskega učenja kot odgovor na povečano potrebo po učni pomoči.

Strokovna podpora ACS za svetovalce

- Povezovanje z upravnimi enotami za posredovanje celostnih informacij o izpitu iz slovenščine in priprava nanj.
- Razvoj gradiv in pripomočkov (npr. učenje učenja, slovenščina, uporaba pametnih telefonov in aplikacij).

Fokusna skupina je potrdila, da SSU ostajajo ključni del izobraževanja odraslih, zlasti pri podpori ranljivih ciljnih skupin.

Da bi SSU ohranila svoj namen, učinkovitost in relevantnost, je pomembno, da se prilagodijo sodobnim izzivom, kot so hitri tehnološki napredek, demografske spremembe in pojav novih ciljnih skupin z različnimi potrebami. Zato je pomembna krepitev kompetenc svetovalcev, predvsem na področju dela z različnimi ranljivimi skupinami in uporabe digitalnih tehnologij. Poleg tega je pomemben razvoj digitalnih gradiv in orodij, ki bodo prilagojena potrebam različnih ciljnih skupin. Ključnega pomena sta tudi strateško partnerstvo in promocija, kar vključuje dejavno sodelovanje z organizacijami za večjo prepoznavnost SSU ter uporabo družbenih omrežij in terenskega dela za učinkovito doseganje ciljnih skupin. Organizacije morajo zagotavljati dostopnost učenja za vse odrasle v lokalnem okolju. Poleg tega je smiselno vključiti dodatne oblike podpore, kot so prostovoljci, javni delavci in medgeneracijsko učenje, s čimer bi bolje zadovoljili naraščajočo potrebo po učni pomoči.

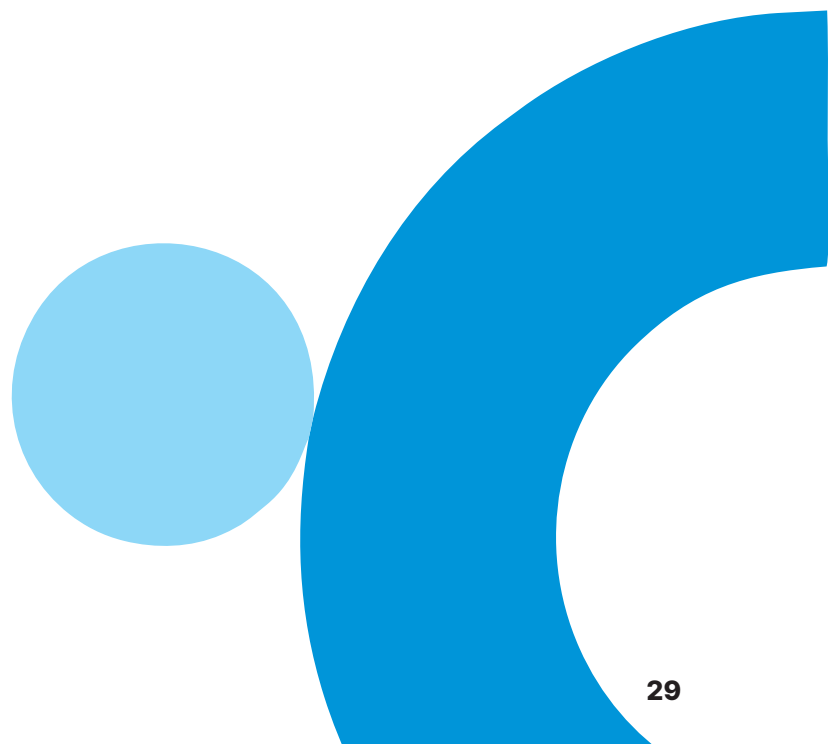
3.5 Usposabljanje svetovalcev v SSU

Strokovni delavci v SSU so ključno znanje za delo sprva pridobili na dvodelnem temeljnem usposabljanju Uvodni seminar o postavitvi in vodenju središča za samostojno učenje in Svetovanje in mentorstvo pri samostojnem učenju, kar je potekalo v organizaciji ACS. Zadnje tako usposabljanje je bilo izpeljano leta 2013, v letih, ki so sledila do vzpostavitve javne službe, pa je ACS za strokovne sodelavce v SSU enkrat letno organiziral popolnjenje.

Z vzpostavitvijo javne službe na področju svetovalne dejavnosti v IO in na podlagi *Strokovnih podlag za posodobitev programa temeljnega usposabljanja za strokovne delavce Središč za samostojno učenje (SSU) v skladu s smernicami* (Jug Došler in Zagmajster, 2018) je bilo temeljno usposabljanje svetovalcev v SSU vključeno v modularno prenovljen Program temeljnega profesionalnega

usposabljanja svetovalcev v izobraževanju odraslih in se od leta 2022 izvaja kot Modul 6: Svetovalna dejavnost pri samostojnem učenju.

Poleg tega svetovalci v SSU sodelujejo na srečanjih javne mreže (ta potekajo vsaj dvakrat letno in so namenjena spremljanju delovanja mreže, načrtovanju skupnih aktivnosti, pogosto pa so vanje vključene tudi različne strokovne vsebine) in se vključujejo v spopolnjevanja, ki jih na različne aktualne teme zanje organizira ACS.

4 SPREMEMBE IN TRENDI V SREDIŠČIH ZA SAMOSTOJNO UČENJE

Pregled podatkov in opravljene analize kažejo, da se je **vloga SSU v tridesetih letih delovanja spremenila** oziroma se je njihovo težišče premaknilo. Če je bila v prvih letih delovanja SSU njihova ključna prednost dostop do učnih virov, gradiva in tehnologije (tudi prostora za učenje), je v zadnjih letih **v ospredju svetovalna podpora odraslim pri samostojnem učenju**, kar pomeni, da **raste število odraslih, ki se učijo samostojno doma, v SSU pa poiščejo le svetovalno podporo**, ki s pomočjo sodobne tehnologije lahko poteka **tudi na daljavo**.

Kot smo poudarili že v uvodu, pa kljub trendom ne smemo pozabiti na tiste odrasle, za katere je SSU kot prostor za učenje še vedno ključnega pomena. Prav tako ne smemo pozabiti na tiste, ki dostopa do sodobne tehnologije in s tem do učnih virov in gradiva še vedno nimajo ali niso vešči njene samostojne uporabe. Tudi v razpravi o izbranih rezultatih evalvacije SDIO v letih 2021 in 2022 (14. 12. 2023) so svetovalci poudarili, da je pomembno, da se ohranijo SSU v živo ali v kombinaciji z učenjem/svetovanjem na daljavo.

SSU se ne smejo preseliti v celoti na daljavo, saj jih odrasli obiskujejo tudi zaradi osebnega stika in druženja. Zato bodo v prihodnosti še naprej ohranjala svojo »prostorsko« obliko. Spodbujanje in razvijanje samostojnega učenja na daljavo pa bosta predstavljali nadgradnjo svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju in obliko odziva na spremembe v družbi in tehnološki razvoj.

S tem bomo podprli odrasle, ki imajo svoj prostor za učenje, dostop do sodobne tehnologije in različnih učnih virov in gradiv, potrebujejo pa svetovalno podporo pred in med učenjem ter po njem.

Svetovalna dejavnost v IO, ki se izvaja kot javna služba, je dostopna vsem odraslim. Po *Resoluciji o Nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2022–2030* (ReNPIO 22–30) je namen razvoja in izvajanja svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih pripomoči k večji vključenosti odraslih v

izobraževanje in učenje ter k večji kakovosti in uspešnosti izobraževanja in učenja odraslih. Z vključitvijo v javno službo pa je svetovalna dejavnost v izobraževanju odraslih tako pravno in sistemsko umeščena z zagotavljanjem dolgoročnega razvoja in financiranja ter zagotavljanjem pravice odraslim do brezplačnega informiranja in svetovanja pred izobraževanjem ali učenjem, med njima in po končanem izobraževanju ali učenju. **Posebna pozornost je namenjena ranljivim odraslim: odraslim brez dokončane osnovnošolske izobrazbe, poklicne ali strokovne izobrazbe oziroma odraslim z nižjimi ravni spretnosti** (prav tam, str. 69).

Umeščenost svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v javno službo, kjer je poudarek na delu z ranljivimi skupinami odraslih (kot so opredeljene v ReNPLO 22–30), skupaj s tehnološkim napredkom, ki je omogočil širši dostop do znanja (skozi uporabo različne tehnologije ter dostopnimi učnimi viri in gradivom), je po besedah svetovalcev vodila k spremembi v strukturi udeležencev SSU.

V SSU v večjem številu prihajajo odrasli, ki potrebujejo več svetovalne podpore in učno pomoč, v manjšem številu pa tisti odrasli, ki so se zmožni učiti samostojno (in so prej v SSU prihajali v večjem številu, ker so tam dostopali do učnega gradiva in tehnologije).

Opisano predstavlja izziv tako za izvajalce, ki se poleg svetovalne podpore vedno bolj posvečajo zagotavljanju (oziroma iskanju možnosti in načinov za zagotavljanje) učne pomoči, kot tudi za razvoj področja OSU. Potrebe različnih skupin odraslih se namreč razlikujejo glede na njihove zmožnosti za samostojno učenje in glede na obseg in vrsto (svetovalne in učne) podpore, ki jo za to potrebujejo.

Spremembe in razvojne izzive na področju svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju smo v tem poglavju strnili v pet ključnih področij, ki jih predstavljamo v nadaljevanju:

- vloga in delo svetovalcev v SSU;
- ciljne skupine v SSU;
- vloga in pomen SSU v okolju;
- viri in gradivo za samostojno učenje;
- spremljanje in dokumentiranje svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju.

4.1 Vloga in delo svetovalcev v SSU

Kot je predstavljeno v *Analitičnih podlagah za posodobitev modela središč za samostojno učenje (SSU) in modela borz znanja (BZ)* (Beltram idr., 2014), so bili ob zasnovi SSU opredeljeni štirje profili strokovnih delavcev (**informatorec, svetovalec, mentor/tutor, vodja SSU**) in en tehnični profil (**tehnični administrator**, pozneje imenovan tudi informatik), ki naj bi skupaj zagotavljali podporo udeležencem v procesu samostojnega učenja. Analiza je pokazala, da so se v praksi strokovne vloge prepletale, izjema je bil večinoma le tehnični administrator (prav tam, str. 65–67).

Zakon o izobraževanju odraslih (ZIO-1, 2018), ki določa pogoje za izvajanje svetovalne dejavnosti v IO, ki se izvaja kot javna služba, pa kot izvajalca opredeljuje samo eno vlogo – svetovalnega delavca v IO. Ta združuje vse prej ločene strokovne vloge¹² in do neke mere tudi vlogo tehničnega administratorja, saj svetovalci pri delu redno uporabljajo različno sodobno tehnologijo in pogosto svoje digitalno znanje delijo z udeleženci (npr. kako uporabljati računalnik, internet ali pametni telefon pri samostojnem učenju). Združitev poprejšnjih vlog strokovnih delavcev v SSU v eno ponazarja slika 3.

Slika 3: Profili strokovnih delavcev v SSU

Strokovni delavci ob zasnovi SSU

INFORMATOREC

SVETOVALEC

MENTOR/TUTOR

VODJA SSU

TEHNIČNI ADMINISTRATOR

Strokovni delavec v SDIO

SVETOVALEC

¹² Delo tehničnega administratorja oziroma informatika je po 10. členu Pravilnika o standardih in normativih za financiranje in izvajanje javne službe na področju izobraževanja odraslih lahko krito iz naslova stroškov dela, če gre za zaposlenega v izvajalski organizaciji: »Strošek dela delavcev na drugih delovnih mestih, ki opravljajo druga dela, potrebna za izvajanje svetovalne dejavnosti, se vrednoti v 25 odstotkih vrednosti stroška dela strokovnih delavcev, kar vključuje: poslovanje, administracijo, računovodstvo, tehnično delo in dodatno delo zaradi specifičnih potreb ciljnih skupin.«

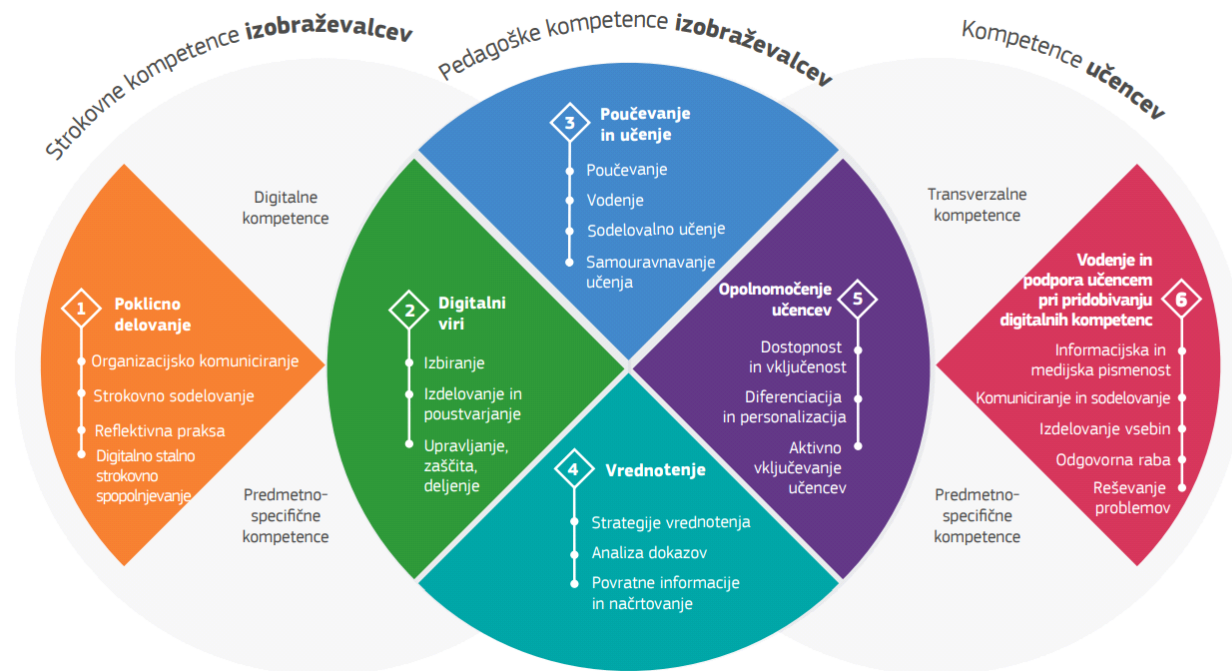
Po *Smernicah* (2020) svetovalec v IO, ki se izvaja kot javna služba, v okviru svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju odraslim zagotavlja strokovno podporo pri:

- ugotavljanju interesov, učnih potreb in stopnje predznanja odraslih za določeno vsebino oziroma področje,
- načrtovanju in spremljanju individualnega učenja odraslih pri samostojnem učenju,
- motiviranju, spodbujanju in opolnomočenju odraslega za samostojno učenje,
- uporabi gradiva, učnih virov in tehnologije pri samostojnem učenju,
- posredovanju znanja o učenju, metodah in tehnikah učenja,
- usmerjanju učnega procesa in
- spremljanju napredovanja odraslih pri učenju (prav tam, str.31).

V gradivu *Kompetence svetovalca v svetovanju odraslim v izobraževanju* (Dobrovoljc in Vilič Klenovšek, 2018), ki je nastalo v projektu Erasmus+KA3 GOAL, so podrobno opisane **kompetence svetovalca v IO, ki jih ta potrebuje za kakovostno in strokovno delo**. Omenjene kompetence vključujejo poznavanje področja IO in udeležencev (s poudarkom na osnovnem znanju o učnih težavah ter spremljanju in podpori odraslega v procesu učenja) in s tem povezanih vprašanj na trgu dela, spretnosti svetovanja in medosebne kompetence ter osebne lastnosti (prav tam, str. 21–22).

Za svetovalce, še posebej za svetovalce pri samostojnem učenju, so ključnega pomena tudi **digitalne kompetence**, ki jih zelo dobro povzema *Evropski okvir digitalnih kompetenc izobraževalcev, DigCompEdu* (Redecker, 2018), ki je predstavljen na sliki 4.

Slika 4: Celovit prikaz okvira DigCompEdu

Če pogledamo digitalne kompetence, ki jih zajema DigCOmpEdu, so za svetovalce pri samostojnem učenju, poleg tistih, ki jih potrebuje za profesionalno delovanje, pomembne predvsem pedagoško-andragoške kompetence, ki se nanašajo na delo z digitalnimi viri in opolnomočenje učencev, v našem primeru odraslih, ki se samostojno učijo.

Svetovalci pri svojem delu uporabljajo različno IKT-tehnologijo in so fleksibilni pri njeni uporabi, in sicer tako za izpeljavo svetovalnega procesa (npr. svetovanje prek različnih spletnih orodij in aplikacij) kot za podporo samostojnemu učenju odraslih (iskanje različnih učnih (e-) virov, pa tudi pomoč pri uporabi sodobne IKT-tehnologije).

Del strokovne podpore, ki jo ACS zagotavlja izvajalcem javne službe, je izpeljava **temeljnega usposabljanja strokovnih delavcev, svetovalcev v IO**, v okviru katerega je za svetovalce v SSU oblikovan poseben modul, t. i. Modul 6: Svetovalna dejavnost pri samostojnem učenju (Vilič Klenovšek, Dobrovoljc, Pavlič, Jug Došler, 2021).

Vsebine Modula 6 so pripravljene tako, da udeleženci razvijajo naslednje zmožnosti:

- zmožnosti načrtovanja in organizacije svetovalne dejavnosti za samostojno učenje (npr. pri ugotavljanju učnih potreb in načrtovanju učenja, načrtovanju, izvajanju in evalviranju terenskega dela ipd.),
- zmožnosti za izvajanje svetovalnega procesa in svetovalne dejavnosti za samostojno učenje nasploh,
- zmožnosti za poznavanje in uporabo različnih digitalnih možnosti, podprtih z IKT (npr. pri uporabi portala in aplikacije SSU, pri nudenju učne in/ali svetovalne podpore pri samostojnem učenju na daljavo ipd.),
- komunikacijske in sporazumevalne zmožnosti (npr. za izpeljavo uvodnega razgovora, izvajanje terenskega dela ipd.),
- zmožnosti za notranje in zunanje presojanje ter razvijanje kakovosti, specificirane za svetovalno dejavnost za samostojno učenje,
- zmožnosti za vodenje evidence in dokumentacije v skladu s smernicami in ZIO-1,
- zmožnosti za uporabo svetovalnih in učnih pripomočkov in orodij pri samostojnem učenju,
- zmožnosti za pripravo informacijskega in/ali promocijskega gradiva za svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju (prav tam, str. 14).

Naloge svetovalca pri samostojnem učenju, ki so podlaga za razvoj kompetenc, zelo dobro zaobjamejo potrebe odraslih, ki se želijo in so se zmožni samostojno učiti. Svetovalec namreč odraslega spremlja skozi celoten proces učenja – od ugotavljanja potreb in načrtovanja učenja, prek svetovalne podpore med učenjem do zaključka.

Analiza podatkov, izpeljane aktivnosti in povratne informacije/ poročanja svetovalcev iz prakse kažejo, da število odraslih, ki se učijo oziroma so se zmožni učiti samostojno v SSU, upada.

S tem pa narašča število odraslih, ki pri učenju potrebujejo intenzivno učno pomoč, ki jo poiščejo v SSU.

Razlogov za upad števila odraslih, ki se učijo samostojno v SSU, je najbrž več, zagotovo pa sta k temu prispevala predvsem tehnološki napredek in razvoj. Dostop do interneta, računalnikov in pametnih telefonov je že množičen (bodisi lastniški bodisi v knjižnicah, podjetjih, društvih itd.), kar pomeni tudi širšo

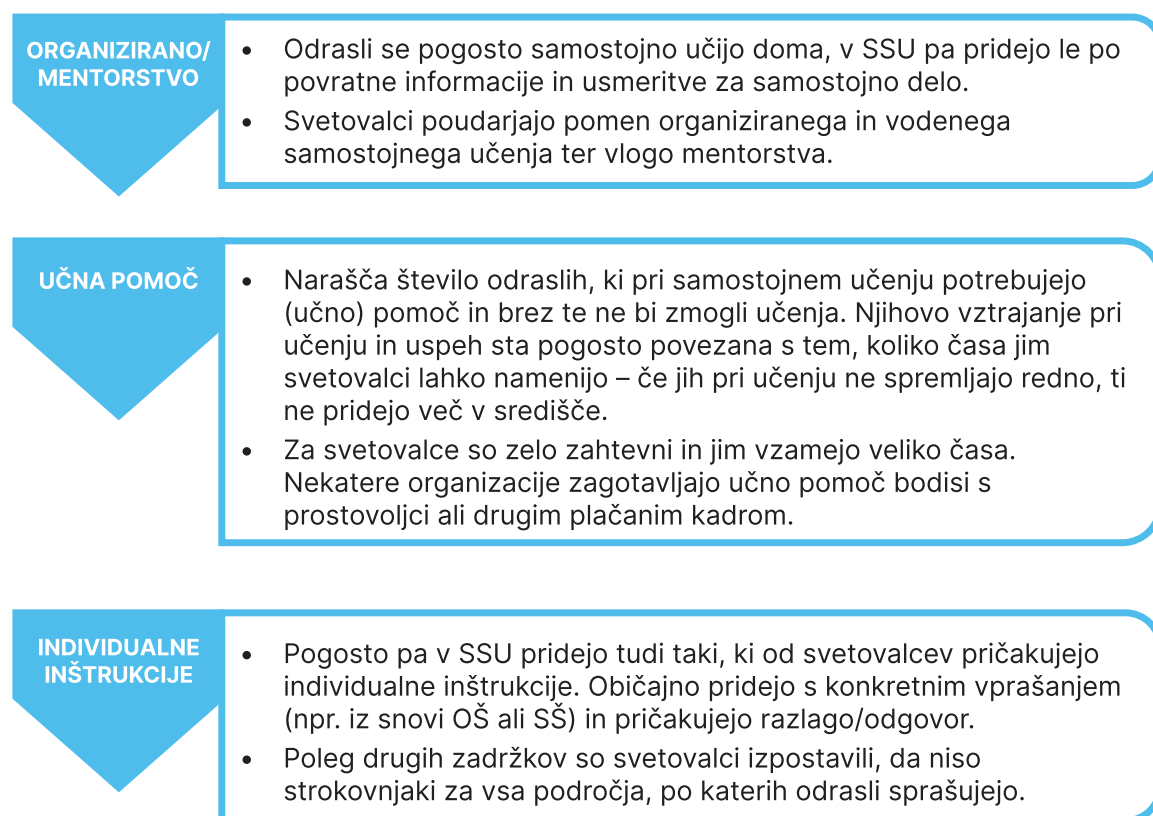
dostopnost najrazličnejših (tudi brezplačnih) učnih virov in gradiv. Odrasli se tako lahko učijo popolnoma samostojno, kar v praksi velja predvsem za bolj izobražene odrasle, odrasle z visoko razvitimi spretnostmi in več (pozitivnimi) izkušnjami z izobraževanjem in učenjem.

Na svetovalce v SSU pa se pogosteje obračajo tisti odrasli, ki se sami niso zmožni samostojno učiti oziroma pri tem potrebujejo svetovalno podporo in pogosto tudi učno pomoč. Čeprav tehnološki razvoj hitro napreduje, ne moremo mimo rezultatov mednarodne raziskave o spretnostih odraslih PIAAC, ki smo jo v Sloveniji izvedli v letih 2014–2016. Raziskava je pokazala, da so splošni izidi raziskave glede spretnosti »znajti se v tehnološko bogatih okoljih« za Slovenijo precej skrb vzbujujoči, saj ima približno eden od štirih odraslih te spretnosti na tako nizki ravni, da ne zadoščajo, da bi lahko sproščeno deloval na delovnem mestu in/ali v zasebnem življenju (Javrh, 2018). Podatki kažejo da ima 31 % odraslih v Sloveniji besedilne in matematične spretnosti na nižjih ravneh« (OECD, 2019, str. 53). Zmožnost učenje učenja je tesno povezana z branjem in obvladovanjem bralnih učnih strategij tudi matematičnih in seveda drugih, raziskava PIAAC pa je prav v tem segmentu pokazala največje primanjkljaje pri odraslih. Utemeljena domneva je, da so bili odrasli v Sloveniji v segmentu reševanja problemov v tehnološko bogatih okoljih tudi zaradi pomanjkljivih spretnosti branja in matematičnih spretnosti slabši od drugih.

Poleg tega je treba upoštevati tudi to, da je, čeprav je svetovalna dejavnost kot javna služba namenjena vsem odraslim, njen fokus na vključevanju ranljivih skupin, ki imajo pogosto slabe izkušnje z učenjem in izobraževanjem in/ali slabše zmožnosti za samostojno učenje. To pa močno vpliva na potek in vsebino svetovalnega procesa in podpore pri učenju.

Svetovalci v SSU poročajo o **povečanih potrebah po učni pomoči**: udeleženci fokusne skupine so povedali, da učna pomoč predstavlja do 80 % njihovega dela, svetovalke in svetovalci, ki so sodelovali v razpravi o izbranih rezultatih evalvacije SDIO v letih 2021 in 2022 (december 2023), pa so pomoč pri učenju opredelili od mentorske pomoči do učne pomoči in inštrukcij, pri čemer delež zadnjih dveh oblik narašča (slika 5).

Slika 5: Značilnosti (samostojnega) učenja glede na svetovalčevo podporo

Če je učna pomoč koncept, s katerim se v svetovalni dejavnosti v IO nismo srečevali, razen kadar smo govorili o napotovanju odraslih na učno pomoč (npr. ko je svetovalec opazil, da odrasli v izobraževanju potrebuje učno pomoč, in ga je usmeril na različne vire, kjer jo je lahko dobil), pa koncept učne pomoči ni tuj OSU, kjer je bil v velik meri vključen v vlogo **mentorja** oziroma **tutorja**.

V *Analitičnih podlagah za posodobitev modela središč za samostojno učenje (SSU) in modela borz znanja (BZ)* (Beltram idr., 2014) so med nalogami mentorja/ tutorja navedene tudi take, ki predstavljajo učno pomoč:

- vodi oz. usmerja učni proces in zagotavlja dodatno razlago učnih vsebin, za katere je strokovnjak,
- načrtuje in spremlja individualno učenje udeležencev v SSU,
- spremlja napredovanje udeležencev pri učenju vsebin, za katere ima ustrezno strokovno znanje ter
- pripravlja dodatne naloge.

Omeniti pa je treba še en vidik vloge svetovalca v IO, ki se je oblikoval z vzpostavitvijo javne službe. Če smo takrat predvidevali, da bodo svetovalci znotraj javne službe prevzemali vloge na treh področjih in se na neki način tako specializirali,

se je kmalu izkazalo, da ne bo tako in da se njihove vloge med seboj prepletajo. To ne velja le za manjše organizacije, v katerih deluje manjše število svetovalcev, ampak pogosto tudi za večje. Tudi če so posamezni svetovalci specializirani za posamezno področje svetovanja, so to vloge, ki so se oblikovale spontano znotraj organizacije glede na osebne preference in poznavanje posameznega področja. Te še zdaleč niso trajno določene, ampak **svetovalci med njimi po potrebi prehajajo**.

Tudi udeleženci razprave o izbranih rezultatih evalvacije SDIO v letih 2021 in 2022 (14. 12. 2023) so opozorili na prehajanje med tremi dejavnostmi SDIO. Kadar odraslega obravnavajo celostno, to pogosto pomeni, da svetujejo na vseh treh področjih, pri čemer se vsebine prekrivajo in prehajajo druga v drugo. V aplikaciji SDIO pa jih pri spremljanju »umetno« ločijo.

Svetovalčeva vloga je zelo pomembna tudi pri zagotavljanju svetovalne podpore tistim odraslim, ki so pri učenju samostojni, so vešči uporabe učne tehnologije, bolj izobraženi oziroma z več in pozitivnimi izobraževalnimi izkušnjami ter potrebujejo le (občasno) svetovalno pomoč pri usmerjanju učenja in iskanju ustreznih učnih virov in gradiva. Če je v javni službi poudarek na podpori ranljivih odraslih, kar pomeni, da tudi razvijamo učne vire, gradivo in svetovalne pripomočke za ranljive odrasle, mora biti svetovalec usposobljen za podporo tudi odraslim, ki se učijo na višjih stopnjah zahtevnosti.

4.2 Ciljne skupine v SSU

Kot smo že zapisali/izpostavili, je vključitev svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v javno službo prinesla **še večji poudarek vključevanju ranljivih ciljnih skupin**. Ranljivi odrasli v svetovalni dejavnosti v IO so po Smernicah (Dovžak idr., 2020) odrasli, ki imajo zaradi različnih ovir, oblik prikrajšanosti in primanjkljajev otežen dostop do izobraževanja in učenja ter se redko ali sploh ne vključujejo v IO. Ob svetovalni obravnavi se odraslega dokumentira kot ranlivega, če se kot tak opredeli sam¹³. Podatki v aplikaciji SDIO za obdobju 2023–2024 kažejo, da se 22,7 % odraslih ni opredelilo za ranljive.

13 V aplikaciji so opredeljene naslednje skupine ranljivih odraslih: odrasli brez pridobljene osnovnošolske izobrazbe, starejši brezposelni, dolgotrajno brezposelni, manj izobraženi brezposelni, starejši zaposleni, manj izobraženi zaposleni, zaposleni, katerih zaposlitev je ogrožena, mladi, ki zgodaj opustijo šolanje/osipniki, starejši (65+), Romi, priseljenci, brezdomci, invalidi, odrasli z motnjami v duševnem in telesnem razvoju, odrasli z motnjami v duševnem zdravju, osebe na prestajanju zaporne kazni, odrasli iz manj razvitih regij/podeželsko prebivalstvo, pripadniki manjšin in drugi.

Ciljne skupine, ki se (glede na podatke in izjave svetovalcev, kar so potrdili tudi v fokusni skupini) najpogosteje vključujejo v svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju, so priseljenci, udeleženci programa osnovna šola za odrasle oziroma srednješolskih izobraževalnih programov in upokoјenci oziroma starejši odrasli.

Priseljenci

Podatki o vključenosti ranljivih odraslih v svetovalno dejavnost iz aplikacije SDIO za obdobje 2023–2024 kažejo, da je bil delež vključenih priseljencev v svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju 40,2-odstoten (31,6-odstoten na ravni dejavnosti), pri čemer je treba omeniti, da je ta delež med organizacijami zelo različen, in sicer sega od 2,2 % do 79,9 %.

Udeleženci fokusne skupine Izzivi in priložnosti v SSU (2. 12. 2024) so povedali, da po njihovih izkušnjah priseljenci potrebujejo predvsem pomoč pri pripravi na izpit iz slovenščine (gradiva, konverzacija) in razumevanju zakonodaje.

Ob razpravi o izbranih rezultatih evalvacije SDIO v letih 2021 in 2022 (14. 12. 2023) na temo kadrov v svetovalni dejavnosti v IO, ki se izvaja kot javna služba, so nekateri svetovalci poudarili, da se svetovalno delo povečuje tudi sicer zaradi posameznih ranljivih ciljnih skupin, med katerimi so še posebej izpostavili skupino »priseljencev«. Število priseljencev v svetovanju se po njihovih ocenah zvišuje. Poudarili so, da priseljenci potrebujejo celostno podporo, da z njimi običajno izpeljejo več kot eno obravnavo in da se čas posamezne obravnave podaljšuje. Svetovalci se s priseljenci pogosto pogovarjajo v tujem jeziku (angleščina) in pri svojem delu uporabljajo orodja v tujem jeziku (v angleškem ali celo v jeziku priseljencev, saj so nekateri svetovalci sami prevedli orodja v več jezikov – npr. v arabskega, ruskega idr.).

Udeleženci osnovne šole za odrasle in srednješolskih izobraževalnih programov

Podatki iz aplikacije SDIO za obdobje 2023–2024 o dokončani izobrazbi odraslih, vključenih v svetovalno dejavnost, kažejo, da je bilo v svetovanje pri samostojnem učenju vključenih 7,4 % odraslih z nedokončano osnovno šolo, 16,3 % odraslih s končano osnovno šolo in 17,8 % odraslih z nižjo poklicno in poklicno izobrazbo.

Po besedah sodelujočih v fokusni skupini (2. 12. 2024) ti potrebujejo podporo pri učnih tehnikah, organizaciji učenja in motivaciji za učenje. Opazili so, da narašča število računalniško nepismenih mladih odraslih in odraslih z različnimi ovirami in potrebami, kot so motnja pozornosti, slabše komunikacijske spretnosti in drugo (npr. težave pri čustvenem odzivanju), kar zahteva individualni pristop in dodatno usposobljenost svetovalcev.

Udeleženci razprave o izbranih rezultatih evalvacije SDIO v letih 2021 in 2022 (14. 12. 2023) so še dodali, da se v SSU pogosto učijo tisti, ki v organizaciji obiskujejo različne tečaje (v SSU dopolnjujejo svoje znanje), so vključeni v PUMo, medgeneracijske oziroma večgeneracijske centre, SŠ za odrasle (v SSU skupaj pripravljajo seminarske naloge ali se učijo) ali priprave za pridobitev NPK (v SSU pripravljajo portfolije ali se učijo).

Upokojenci in starejši odrasli

Po podatkih iz aplikacije SDIO je bilo v obdobju 2023–2024 v svetovanje pri samostojnem učenju vključenih 22,2 % upokojujencev (17,5 % na ravni dejavnosti) oziroma 16,2 % starejših od 65 let (12,7 % na ravni dejavnosti).

Udeleženci fokusne skupine (2. 12. 2024) so izpostavili, da upokojenci običajno v SSU iščejo osnovno računalniško znanje, pomoč pri uporabi pametnih telefonov in praktične primere za učenje. Zanje so člani predlagali pripravo kratkih vodnikov za uporabo digitalnih naprav.

Ker so tudi starejši odrasli oziroma upokojenci vedno bolj vešči uporabe sodobne tehnologije, se svetovalci v SSU srečujejo s porastom povpraševanja po uporabi naprednejše tehnologije oziroma aplikacij, kot sta npr. uporaba ChatGPT in Canva. Da lahko nagovarjajo te potrebe, se morajo svetovalci v SSU ves čas dodatno izobraževati.

Druge (ranljive) skupine

V svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju se vključujejo tudi druge ranljive skupine odraslih, med pogostejšimi so **brezposelni**, ki jim svetovalci pomagajo pri pripravi življenjepisa, iskanju oglasov za delo, prijavi na prosta delovna mesta in pripravi na razgovor za zaposlitev. Po podatkih iz aplikacije SDIO je bilo v obdobju 2023–2024 v svetovanje pri samostojnem učenju vključenih 35,6 % brezposelnih (34,7 % na ravni dejavnosti), od tega 3,1 % manj izobraženih brezposelnih, 2,8 % dolgotrajno brezposelnih in 1,2 % starejših brezposelnih.

Udeleženci fokusne skupine (2. 12. 2024) so povedali, da brezposelni v SSU pridejo tudi po napotitvi Zavoda RS za zaposlovanje (v okoljih, kjer je sodelovanje organizacije z lokalno izpostavo zavoda dobro).

Sodelujoči v razpravi o izbranih rezultatih evalvacije SDIO v letih 2021 in 2022 (14. 12. 2023) so poudarili, da na ciljne skupine v SSU vplivajo tudi razmere v družbi. Zaradi nizke brezposelnosti v državi naj bi bilo tudi v SSU vključenih manj brezposelnih, tisti brezposelni, ki jih obiščejo, pa imajo pogosto še dodatne težave.

Podatki iz aplikacije SDIO kažejo, da so med skupinami odraslih, ki se pogosteje vključujejo v SSU, tudi **odrasli iz manj razvitih regij/podeželsko prebivalstvo** (4,5 % po podatkih aplikacije SDIO za obdobje 2023–2024), **mladi, ki zgodaj opustijo šolanje/osipniki** (3,7 %), **manj izobraženi zaposleni** (2,3 %) in **Romi** (1,5 %), v kategoriji drugo pa je v omenjenem obdobju tudi veliko vključitev beguncev, in sicer gre za **begunce iz Ukrajine**. Kot že rečeno, podatek o pripadnosti ranljivi skupini temelji na osebni opredelitvi, v aplikaciji SDIO je 22,7 % odraslih, ki se niso opredelili kot ranljivi.

V svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju se vključujejo tudi odrasli, ki so bolj vešči učenja oziroma pri učenju samostojnejši, kar je pogosto povezano z višjo stopnjo dokončane izobrazbe. V obdobju 2023–2024 je bilo v SSU vključenih 15,2 % odraslih z visoko oziroma višjo izobrazbo, 10,6 % odraslih z univerzitetno izobrazbo in 1,8 % odraslih s specializacijo, magisterijem ali doktoratom. Svetovalci poročajo, da so ti odrasli pogosto samostojnejši in se učijo doma, v SSU pa prihajajo po svetovalno podporo oziroma to včasih uporabijo na daljavo (podatki za obdobje 2023–2024 sicer kažejo, da se 96,4 % svetovalnih obravnav izpelje v živo, pri čemer ni zanemarljivo, da se na področju SSU zadnja leta ni vlagalo v razvoj novih možnosti za svetovanje na daljavo).

Za odrasle, ki so pri učenju samostojnejši in jih zanimajo zahtevnejše učne vsebine, je pomembno, da je svetovallec usposobljen za zagotavljanje zahtevnejše učne podpore, iskanje zahtevnejših gradiv in različnih učnih virov.

V javni službi bomo te odrasle podprli s posodobljenim portalom za samostojno učenje, ki bo omogočal še večjo samostojnost pri učenju in lažji stik s svetovalcem na daljavo, posodobitev načrtujemo v letih 2025 in 2026 v okviru projekta *Krepitev vseživljenjskega učenja (2023–2029)*.

4.3 Vloga in pomen SSU v okolju

V predstavitveni knjižici *Sam do znanja: organizirano samostojno učenje* (Benedik, 1997), namen katere je bil predstaviti OSU in spodbuditi odpiranje SSU, je zapisano, da so SSU ustanova, kamor se lahko ljudje pridejo učit, in da se središče lahko razvije v izobraževalni ustanovi ali pa kjerkoli drugje, kjer je potreba po tovrstnem učenju in izobraževanju (podjetja, knjižnice, različna interesna združenja in drugo), dostopno pa je lahko vsakomur (odprtega tipa) ali pa le določeni skupini ljudi (zaprtega tipa) (prav tam, str. 4).

Z umestitvijo svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v javno službo se je zagotovilo stabilno financiranje SSU, ki delujejo pri javnih organizacijah za IO (ljudske univerze). Mreža SSU zdaj deluje v vseh 35 javnih organizacijah za IO, ki izvajajo svetovalno dejavnost v IO kot javno službo.

Iz mreže oziroma financiranja pa so izpadla SSU, ki so delovala v knjižnicah in pri nekaterih zasebnih izobraževalnih organizacijah. S tem se je delno **spremenil prvotni koncept, cilj katerega je bil SSU razširiti na raznovrstne organizacije** in na ta način omogočiti čim širši dostop do znanja in učenja.

Analiza je pokazala, da je umestitev SSU v svetovalno dejavnost v IO, ki se izvaja kot javna služba, posegla v koncept SSU še na en način, in sicer s tem, ko je v javno službo prenesla svetovalno podporo v SSU, ne pa tudi učne pomoči, ki je bila v prvotnem konceptu predvidena v vlogi tutorja. O izraziti in naraščajoči potrebi po učni pomoči odraslim, ki se učijo v SSU, svetovalke in svetovalci redno poročajo. Poleg tega je javna služba osredotočena na ranljive skupine odraslih, ki potrebujejo več tovrstne pomoči.

Umestitev svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju ima tudi zelo pozitivne posledice. Izvajalcem je prinesla **stabilnost financiranja** in s tem možnost dolgoročnega načrtovanja razvoja in aktivnosti na področju delovanja SSU, vključno z razvojem kadrov. Prinesla jim je tudi **večjo prepoznavnost v okolju** (ker so del širše mreže) oziroma **možnost povezovanja z različnimi deležniki v okolju** (v strateškem svetu), pa tudi **z javno mrežo izvajalcev** v nacionalnem prostoru. Izvajalcem je zagotovljena **strokovna podpora ACS**, ki skrbi tudi za profesionalni razvoj kadrov, razvoj in promocijo svetovalne dejavnosti v IO skozi povezovanje z različnimi deležniki v nacionalnem in mednarodnem prostoru.

Odločitev Ministrstva za vzgojo in izobraževanje, da svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju vključi v svetovalno dejavnost v izobraževanju odraslih, ki se izvaja kot javna služba, je SSU prostorsko omejila, saj so financirana le SSU, ki delujejo pri javnih organizacijah za izobraževanje odraslih. Ne glede na to koncept organiziranega samostojnega učenja ostaja enak, zvest prvotnemu namenu in dostopen vsakomur, ki bi želel OSU organizirati v svoji organizaciji, ustanovi ali skupnosti.

Že v prvotnem konceptu je bilo predvideno (Benedik, 1997), da se bodo središča, kjer bo potekalo organizirano samostojno učenje, razvijala različno glede na lokacijo (LU, OŠ, SŠ, knjižnice, fakultete, podjetja itd.) in dostopnost (javno dostopna in zaprta središča – v podjetjih npr.) – javna služba s SSU tako podpira zgolj eno od oblik OSU.

4.4 Viri in gradivo za samostojno učenje

Viri in gradivo za učenje so v SSU ves čas v ospredju. **Nekoč težko dosegljivi** (pomislite na kasete in videokasete, tiskane učbenike in delovne zvezke, kasneje tudi na zgoščenke, prve računalnike in začetke interneta) viri znanja so **danesh pomočjo interneta prek pametnih telefonov in računalnikov široko dostopni**, kar lahko predstavlja nov izziv – kako med množico različnih virov poiskati ustreznega.

Svetovalci so v razpravi o izbranih rezultatih evalvacije SDIO v letih 2021 in 2022 (14. 12. 2023) povedali, da je v SSU veliko **zanimanje za različne digitalne vsebine**. Vendar so hkrati opozorili, da moramo poskrbeti, da niso v ospredju izključno digitalne vsebine in da **ohranjamo tudi »analogna« gradiva**, ki so blizu predvsem starejšim generacijam. Poudarili so tudi, da je treba učno gradivo **neprestano posodabljati**, saj lahko hitro zastara. Pri tem je pomembno, da smo pri vsebini aktualni – se odzivamo na potrebe, spremembe, novosti.

V povezavi z viri in gradivi za samostojno učenje se v zadnjem času kažeta dve težavi. Razvoj tehnologije, ki je povzročil široko dostopnost učnih virov in gradiva, ne poteka za vse enako hitro.

Kljub napredku vsi nimajo dostopa do sodobnih IKT-naprav ali interneta, še več pa je takih, ki jih kljub dostopu ne znajo uporabljati, kot je ugotovila tudi že omenjena raziskava PIAAC (glej str. 29).

V SSU zato ne smemo pozabiti, da so za nekatera **središča še vedno ključna točka dostopa do omenjene tehnologije**. Središča obiskujejo tudi odrasli, ki bodo ta lahko uporabljali samostojno, če jih bomo za to usposobili, kar je predvideval že osnovni koncept SSU: »V vsakem središču za samostojno učenje bi moral biti nekdo, ki bi ljudem priskočil na pomoč pri uporabi učne tehnologije« (Benedik, 1997, str. 6).

Po drugi strani se odrasli, ki so sicer vešči uporabe sodobne tehnologije in brskanja za različnimi učnimi viri in gradivom, včasih **ne znajdejo med poplavo različnih vsebin**, brezplačnih in plačljivih aplikacij za učenje ipd. V teh primerih **svetovalci v SSU odigrajo ključno vlogo pri iskanju in usmerjanju na kakovostne učne vire**¹⁴, ki kar najbolj ustrezajo potrebam posameznika. Dodati pa je treba, da so v prednosti pri učenju, npr. po spletu, tisti, ki razumejo (vsaj) angleško. Kakovostnega gradiva, ki bi bilo prilagojeno samostojnemu učenju odraslih in v slovenščini, na spletu ni neomejeno.

Kazalniki kakovosti svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih (2022) v povezavi z uporabo gradiv v SSU opredeljujejo:

- učna gradiva, ki jih uporabljajo svetovalci, so zanesljiva in utemeljena na strokovnih spoznanjih;
- svetovalci prilagajajo uporabo učnih gradiv značilnostim in potrebam odraslih pri učenju;
- učna gradiva se uporabljajo v vseh fazah svetovalnega procesa;
- učna gradiva, ki jih uporabljajo svetovalci, so primerna za različne skupine odraslih, pri čemer se upoštevajo tudi starostne razlike.

Osredotočenost na posameznika je ena od ključnih prednosti svetovalnega procesa v IO, ki odraslega, njegove potrebe in želje postavlja v središče. Kar je velika prednost za posameznika, pa se lahko izkaže za slabost, kadar govorimo o razvoju učnega gradiva za samostojno učenje.

Razvoj gradiva za samostojno učenje zahteva angažma strokovnjakov (vsaj strokovnjakov za IO in za vsebinsko področje) ter je časovno in finančno zahteven.

¹⁴ Več o kriterijih kakovosti učnih virov lahko preberete v gradivu Kriteriji kakovosti za učna gradiva (Škapin, D. idr., 2009), ki ga je pripravil Center RS za poklicno izobraževanje, in v članku Model ocenjevanja kakovosti elektronskih učnih gradiv (Dinevski, D., Jakončič-Faganel, J., Lokar, M., Žnidaršič, B., 2006).

Čeprav strokovni delavci v SSU takšna gradiva občasno pripravljajo (predvsem kadar se v SSU pojavi ciljna skupina, ki ima skupni interes za enako učno vsebino), to ni ravno pogosto, ker to finančno in časovno ni vzdržno, zato se z razvojem gradiva za samostojno učenje težje odzivajo na potrebe (na te se lažje odzovejo z iskanjem ustreznih obstoječih učnih virov in gradiva ali s prilagajanjem njihovih delov) posameznikov in skupin, ki se učijo v SSU.

To nalogo bo delno v prihodnjih letih prevzel ACS, ki bo v okviru projekta *Krepitev vseživljenjskega učenja* (ki ga v letih 2023–2029 v okviru programa Evropske kohezijske politike vodi ACS iz sredstev EKP) **posodobil spletni portal za samostojno učenje ter na njem zbral in objavil aktualno in kakovostno učno gradivo in učne vire**. Poleg tega bo glede na potrebe v javni mreži **razvil gradivo za samostojno učenje**, kjer bo poudarek na gradivu, ki se bo odzivalo na potrebe čim večjega števila odraslih v SSU, npr. udeležencev osnovne šole za odrasle, priseljencev, ki se učijo slovenščine, idr.

O potrebah po učnih gradivih smo spraševali tudi svetovalce. Udeleženci fokusne skupine *Izzivi in priložnosti v SSU* (2. 12. 2024) so izpostavili:

- razvoj gradiv in pripomočkov za učenje učenja,
- pripravo primerov gradiv in izpitov za slovenščino kot tuji jezik in
- gradivo za uporabo pametnih telefonov.

Udeleženci razprave o izbranih rezultatih evalvacije SDIO v letih 2021 in 2022 (14. 12. 2023) pa so izpostavili naslednje t. i. vsebine prihodnosti, ki so prikazane na sliki 6: (duševno) zdravje, trajnost, umetna inteligenca, učenje učenja, družinska pismenost in kritično mišljenje.

Slika 6: Vsebine prihodnosti

4.5 Spremljanje in dokumentiranje svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju

Za **spremljanje in dokumentiranje** svetovalnega procesa in dela svetovalcev v javni službi je ACS razvil **spletno aplikacijo SDIO**. Vanjo svetovalci vpisujejo osebne in demografske podatke o vključenih odraslih, podatke o svetovalnih obravnavah in druge naloge, ki jih opravljajo poleg neposrednega svetovalnega dela.

Težava, s katero se svetovalci srečujejo ob spremljanju svetovalnih obravnav, je povezana z večkrat omenjeno potrebo po učni pomoči, kadar odraslim pomagajo pri učenju (npr. z neposrednim spremljanjem in podporo pri reševanju testa ali nalog). Ker takšne aktivnosti ne sovpadajo s svetovalno podporo, pogosto ne vedo, kako naj ta čas opredelijo. Odvisno od primera do primera in konkretnih aktivnosti ta čas največkrat razdelijo med neposredno delo in čas učenja, pri čemer so pozorni, da se trajanje ne podvaja. To pa v praksi pomeni, da nekaj svojega časa izgubijo, saj se čas učenja odraslih ne šteje med naloge svetovalca. Udeleženci fokusne skupine *Izzivi in priložnosti v SSU*, 2. 12. 2014, so povedali, da v takih primerih pomoč pri učenju v neposrednem svetovalnem delu dokumentirajo kot »usmerjanje učnega procesa«.

Pregled podatkov o vsebini svetovalnega procesa v aplikaciji SDIO za obdobje 2023–2024 pokaže, da je **večina vnosov o vsebini svetovanja** (svetovalci lahko ob posamezni obravnavi izberejo do tri opise vsebine svetovanja, zato je skupni odstotek večji od 100) povezana **s svetovanjem med učenjem**. Prevladuje svetovanje o uporabi gradiva, učnih virov in tehnologije pri samostojnem učenju (31,9 %), sledijo usmerjanje učnega procesa (32,2 %) ter motiviranje, spodbujanje in opolnomočenje odraslega za samostojno učenje (26,4 %), kot je prikazano v tabeli 3. Tudi podatki o vrsti svetovanja kažejo, da prevladuje svetovanje med učenjem (71,9 %).

Tabela 3: Podatki iz aplikacije SDIO o vsebini svetovanja pri samostojnem učenju za obdobje 2023–2024

VSEBINA SVETOVANJA	2023–2024
Usmerjanje učnega procesa	32,24 %
Svetovanje o uporabi gradiva, učnih virov in tehnologije pri samostojnem učenju	31,93 %
Motiviranje, spodbujanje in opolnomočenje odraslega za samostojno učenje	26,38 %
Načrtovanje in spremljanje individualnega učenja odraslih pri samostojnem učenju	17,00 %
Spremljanje napredovanja odraslih pri učenju	16,58 %
Ugotavljanje interesov, učnih potreb in stopnje predznanja odraslih za določeno vsebino oziroma področje	14,45 %
Posredovanje znanja o učenju, metodah in tehnikah učenja	12,93 %
Drugo	0,95 %
Skupaj	152,46 %
Število vseh obravnav: 30.668	

Če združimo vse kategorije vsebine svetovanja, ki se nanašajo na svetovalno podporo med učenjem – torej poleg že navedenih vsaj še spremljanje napredovanja odraslih pri učenju (16,6 %), načrtovanje in spremljanje individualnega učenja odraslih pri samostojnem učenju (17 %) –, je delež podpore med učenjem 124,1-odstoten (od 152,46 %) ¹⁵. To potrjuje, da odrasli največ podpore pri samostojnem učenju potrebujejo prav med učenjem.

Podroben **opis usmerjanja učnega procesa** (kot je svetovalcem predstavljen v modulu 6 temeljnega usposabljanja svetovalcev v IO, ki se izvaja kot javna služba) pokaže, da to vključuje:

- vodenje, svetovanje in usmerjanje učnega procesa ter zagotavljanje dodatne razlage učnih vsebin, za katere je svetovalec SSU strokovnjak;
- pripravo, organiziranje, spremljanje, po potrebi in interesu odraslih tudi usmerjanje samostojnega učenja odraslih;
- svetovanje in strokovno pomoč pri načrtovanju in izvedbi osebne izobraževalne in/ali učne poti (prek etapnih učnih ciljev do končnega cilja pri OSU ipd.);

¹⁵ Ker svetovalci pri posamezni svetovalni obravnavi lahko izberejo do tri kategorije vsebine svetovanja, je odstotek višji od 100 (100 % namreč predstavlja skupno število obravnav, ki je 30.668).

- pridobivanje dodatnih nalog, vaj ipd. za določeno učno vsebino oz. področje z nudenjem strokovne in/ali svetovalne podpore pri reševanju;
- podporo in usmerjanje pri nadaljevanju OSU v SSU.

Glede na predstavljeno vsebino usmerjanje učnega procesa sicer vključuje nekatere prvine učne pomoči, kot so usmerjanje učnega procesa, da pa bi zagotovili realno spremljanje izvajanja učne pomoči svetovalcev, kar bi omogočilo tudi vpogled v potrebe po morebitni drugačni organizaciji učne pomoči v SSU, **bi bilo smiselno učno pomoč odraslim v aplikaciji za spremljanje dela svetovalcev dokumentirati v ločeni kategoriji »učna pomoč«.**

Velik del kategorij podatkov o svetovalnih obravnavah, ki se dokumentira v aplikaciji SDIO, je skupen vsem trem svetovalnim področjem – podatki o viru pridobitve prve informacije o svetovanju, vrsti, aktivnosti, načinu, prostoru in trajanju svetovanja. Del **kategorij podatkov pa je specifičen glede na področje svetovanja** – podatki o vsebini svetovanja in svetovalnih oziroma učnih pripomočkih.

Specifične kategorije podatkov, ki se pojavljajo samo pri svetovalni dejavnosti pri samostojnem učenju, so:

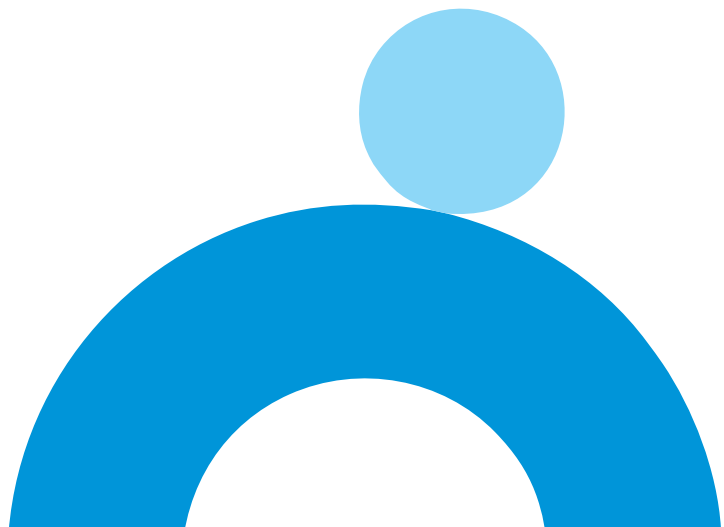
- učinki svetovanja,
- spremljanje učenja (trajanje učenja, vrsta učne vsebine in vrsta učnega gradiva) in
- spremljanje zadovoljstva v SSU (ki se meri z vprašalnikom ob petem obisku v SSU, pri čemer se spremlja le samostojno učenje, in ne tudi svetovalna obravnava pri samostojnem učenju).

Samostojno učenje je bistvo dejavnosti v SSU, zato je njegovo spremljanje pomembno za vpogled v trende na tem področju. Zagotavlja nam tako **podatke o samem učenju** (trajanje učenja, tudi število obiskov v SSU) kot o učni vsebini in vrstah uporabljenega učnega gradiva, kar je dobra podlaga za nadaljnji razvoj.

Po drugi strani pa sta **spremljanje učinkov svetovanja** (ki se dokumentira ob vsakokratni svetovalni obravnavi) in **spremljanje zadovoljstva odraslih s SSU** (ki se dokumentira ob petem obisku središča za namen učenja) kategoriji, ki nam ne ponudita podatkov, ki bi jih lahko primerjali bodisi s podatki o izvajanju samostojnega učenja pred vključitvijo v javno službo (večkrat smo že omenili, da je metodologija spremljanja v aplikaciji SDIO drugačna od spremljanja v

predhodnih aplikacijah in zato ne vedno primerljiva) bodisi s podatki o izvajanju drugih dveh področij spremljanja.

Pri tem ni nepomembno tudi to, da se spremljanje omenjenih kategorij **ne sklada niti z opredeljenimi kazalniki kakovosti pri samostojnem učenju** (Kazalniki kakovosti za SSU, 2022). Z vidika priprave prenovljenih kazalnikov kakovosti svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih, ki bodo nastali v projektu *Krepitev vseživljenjskega učenja (2023–2029), sklop 3: Krepitev svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih* (predvidoma v letu 2026), bi veljalo **omenjeni kategoriji še enkrat preučiti** in priložnost izkoristiti za vpeljavo morebitnih sprememb.

5 USMERITVE IN PRIPOROČILA ZA IZVAJANJE SVETOVALNE DEJAVNOSTI PRI SAMOSTOJNEM UČENJU

Od leta 2021 se svetovalna dejavnost pri samostojnem učenju izvaja kot del svetovalne dejavnosti v IO, ki se izvaja kot javna služba. Pri tem sledi načelom javnega interesa na področju IO, ta so opredeljena v 4. členu ZIO-1. Kot je navedeno v Smernicah (Dovžak idr., 2020), so za svetovalno dejavnost v IO posebej pomembna naslednja:

- vseživljenjskost izobraževanja in učenja,
- pravičnost in enakopravnost ter enake možnosti pri dostopu, obravnavi in doseganju izidov v učenju in izobraževanju,
- svoboda in avtonomnost pri izbiri poti, vsebine, oblik, sredstev in metod izobraževanja,
- ustvarjalnost in prilagodljivost ob upoštevanju specifičnih kulturnih, socialnih in izobraževalnih značilnosti. (prav tam, str. 12)

Samostojno učenje, kot ob strokovni podpori svetovalcev poteka v SSU, sledi vsem navedenim načelom in dopolnjuje svetovalno podporo pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja ter svetovalno podporo pri ugotavljanju in dokumentiranju znanja in spretnosti odraslih. SSU so namenjena vsem odraslim, ki jim tradicionalno učenje in izobraževanje iz kakršnih koli razlogov nista dostopna ali jim ne ustrezata, tam so na voljo različna učna gradiva, primerna za samostojno učenje, sodobna učna tehnologija in strokovna pomoč svetovalcev.

Kot smo prikazali v gradivu, je imela umestitev delovanja SSU v javno službo velik vpliv na njihovo delovanje. Vplivala je na vlogo strokovnih delavcev v SSU – svetovalcev ter na njihovo delo in na vlogo, ki jo imajo središča v lokalnem okolju, pa tudi na ciljne skupine, ki se v učijo v SSU, in na gradiva, ki so dostopna v središčih.

Poleg omenjene spremembe se delovanje in vloga SSU spreminjata tudi v primežu tehnoloških sprememb in razvoja, ki vplivajo na vrste in dostopnost učne tehnologije ter učnih virov in gradiva. Stanje, spremembe in izzive na tem področju smo predstavili v predhodnih poglavjih.

Glede na rezultate analize o izvajanju svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v zadnjih letih smo pripravili usmeritve in priporočila za izvajanje svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju.

Cilj usmeritev in priporočil je poenotiti izvajanje in dokumentiranje svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju in s tem svetovalcem zagotoviti najboljše pogoje za delo.

Izpostaviti želimo tudi nekatere prednosti vključitve v javno službo in predstaviti, kako jih lahko izkoristimo za promocijo SSU in doseganje različnih ciljnih skupin odraslih.

Predlagamo tudi nekatere **konkretne aktivnosti** za reševanje vprašanja učne pomoči in take, ki lahko pripomorejo k večjemu vključevanju odraslih v SSU. Predstavljamo jih glede na to, ali jih lahko izpeljemo takoj ali pa sta načrtovanje in izpeljava teh aktivnosti kratkoročne, srednjeročne ali dolgoročne narave oziroma se izvajajo permanentno.

5.1 Takojšnje in kratkoročne aktivnosti

Med aktivnosti, ki jih SSU lahko izpeljejo takoj, smo uvrstili način spremljanja in dokumentiranja izvajanja učne pomoči v aplikaciji SSU in pristope za večjo vključenost v SSU, tako za obstoječe skupine udeležencev kot za doseganje novih ciljnih skupin v lokalnem oziroma regionalnem okolju.

Med kratkoročne aktivnosti pa smo uvrstili razvojne rešitve, ki bodo v roku enega leta dostopne oziroma na voljo svetovalcem, ki izvajajo svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju kot javno službo – pripravljamo namreč prenovo spletnega portala SSU.

5.1.1 Dokumentiranje in izvajanje učne pomoči

Dokumentiranje učne pomoči

Dokumentiranje izvajanja svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju poteka v spletni aplikaciji SDIO. Zaradi večkrat izražane **povečane potrebe po učni pomoči odraslim v SSU** bomo **v aplikaciji SDIO** učno pomoč, ki jo izvajajo svetovalci, spremljali z dokumentiranjem v posebni kategoriji. Na ta način bomo v prihodnjih letih pridobili natančne podatke o izvajanju učne pomoči pri

svetovanju pri samostojnem učenju, kar bo lahko ena od podlag za morebitne sistemske spremembe na tem področju.

Predlagamo, da v prihodnjih letih svetovalci izvajanje učne pomoči v aplikaciji SDIO dokumentirajo v kategoriji »vsebina svetovanja« kot novo kategorijo »učna pomoč«.

Kategorijo "učna pomoč" bomo v aplikacijo SDIO dodali med vsebino svetovanja in bo v uporabi od 1. 9. 2025.

Izvajanje učne pomoči

Ker je izvajanje učne pomoči, poleg časa, ki ga ima na voljo svetovalac, odvisno tudi od njegovega poznavanja učne vsebine, svetovalci poročajo tudi, da morajo v ta proces včasih vključiti še druge **strokovnjake**. Podlaga za financiranje takšnih storitev je enaka kot pri financiranju vključitve zunanjih strokovnjakov v svetovalne dejavnosti pri ugotavljanju in dokumentiranju znanja in spretnosti odraslih, in sicer 11. člen Pravilnika o standardih in normativih za financiranje in izvajanje javne službe na področju izobraževanja odraslih (2020). V omenjenem členu so opredeljeni izdatki za blago in storitve za izvedbo svetovalne dejavnosti, ki se vrednotijo v vrednosti 20 odstotkov od vrednosti stroška dela strokovnega delavca.

Učno pomoč v SSU lahko izvajajo tudi **prostovoljci**, kar predvsem časovno razbremeni svetovalca. Vključitev prostovoljcev v svetovalno delo je bila konceptualno zasnovana že leta 2013 in predstavljena v gradivu *Prostovoljstvo v svetovalni dejavnosti v izobraževanju odraslih* (Vilič Klenovšek, Rupert (ur.), 2013). Leta 2012 je bil na ACS razvit koncept udeležbe starejših prostovoljcev v delu svetovalnih središč za IO in pripravljen program njihovega usposabljanja. V središčih so za sodelovanje pridobili starejše, ki so v letih pred upokojitvijo delali v izobraževanju (odraslih), saj so izkušnje s tega področja pomembne za lažje vpeljevanje v prostovoljsko delo in njegovo opravljanje (prav tam, str. 89). Oblike sodelovanja prostovoljcev in izkušnje z vključitvijo prostovoljcev v SDIO so predstavljene v omenjenem gradivu.

Čeprav je vključevanje prostovoljcev v izvajanje učne pomoči v SSU vsebinsko sicer manj zahtevno kot vključevanje v izvajanje svetovanja, je treba **upoštevati usmeritve in zakonske predpise, ki veljajo za področje prostovoljskega dela** (npr. Zakon o prostovoljstvu, 2011).

Vključevanje zunanjih sodelavcev v izvajanje SDIO in vključevanje prostovoljcev sta predvideni tudi po *Smernicah* (Dovžak idr., 2020, str. 42) v okviru zagotavljanja drugih pogojev za delovanje SDIO.

Vključevanje prostovoljcev, predvsem mlajših (npr. tistih, vključenih v Projektno učenje mlajših odraslih – PUM-O+), so kot priložnost za nadaljnji razvoj SSU prepoznali tudi člani fokusne skupine *Izzivi in priložnosti v SSU* (2. 12. 2024). Omenili so še **zaposlovanje javnih delavcev** in **tesnejše povezovanje z drugimi institucijami**, npr. centri za družine.

Dodatno možnost predstavlja tudi vpeljava **medgeneracijskega učenja v SSU**. Upokojenci so druga najštevilčnejša ciljna skupina v SSU in s sabo prinašajo bogato zakladnico znanj in izkušenj. Ker je predajanje znanja ena od pomembnih potreb v starosti, bi lahko upokojenci priseljencem, ki so najpogostejša skupina v SSU, pomagali pri učenju slovenščine, ti pa bi jim v zameno lahko ponudili druga znanja, na primer angleščine ali digitalnih veščin.

Mogoča rešitev pri zagotavljanju učne pomoči, s katero lahko razbremenimo svetovalce, so tudi **organizirane učne skupine v SSU**. Te so smiselne predvsem, kadar SSU obiskuje več odraslih, ki se učijo enako vsebino, npr. priseljenci, ki se samostojno pripravljajo na izpit iz slovenščine in se lahko pri učenju medsebojno podpirajo.

Pomembna aktivnost, ki lahko pripomore k zmanjšanju potrebe po učni pomoči, je **razvijanje kompetence učenja učenja** odraslih v SSU, bodisi skozi izpeljavo tematskih delavnic, bodisi z uporabo različnih svetovalnih pripomočkov in orodij, s čimer se krepijo njihove samoregulacijske strategije in posledično zmanjša njihova odvisnost od zunanje pomoči pri učenju.

5.1.2 pristopi in aktivnosti za večji obisk SSU

Sodelovanje s partnerji v lokalnem okolju

Vključitev v SDIO, ki se izvaja kot javna služba, je SSU omogočila neposreden **dostop do ključnih deležnikov iz lokalnega okolja**, ki delujejo na področju izobraževanja in delovanja odraslih, saj so ti **vključeni v strateški svet** pri izvajalski organizaciji.

V skladu s *Smernicami* (Dovžak idr., 2020) izvajalci javne službe v IO oblikujejo strateški svet za usklajevanje partnerskega sodelovanja z drugimi izvajalci

svetovalne dejavnosti v slovenskem izobraževalnem prostoru in drugimi organizacijami v lokalnem oziroma regionalnem okolju. Vsak izvajalec javne službe v IO mora biti vključen v strateški svet, k sodelovanju v strateški svet pa se povabijo izvajalci drugih svetovalnih dejavnosti, namenjenih odraslim – izobraževalne organizacije, ki izobražujejo tudi odrasle; občine oziroma ustanovitelji javnih organizacij za IO; območne enote zavoda za zaposlovanje; centri za socialno delo; razvojne agencije; knjižnice; nevladne organizacije, ki izvajajo storitve za odrasle, ter organizacije drugih socialnih partnerjev (delodajalci, sindikat, združenja in zbornice) (prav tam, str. 40).

Predlagamo, da se dejavnost SSU predstavi partnerjem na strateškem svetu in poiščejo konkretne možnosti sodelovanja z vidika identificiranja morebitnih ciljnih skupin, s katerimi se srečujejo posamezni partnerji, ter pripravi ustrezna ponudba v SSU.

Redno informiranje partnerjev o aktivnostih v SSU in vzdrževanje stikov bosta pripomogli k zavedanju o obstoju SSU v okolju in možnostih, ki jih ti ponujajo. Partnerji pa bodo znali SSU po potrebi priporočiti odraslim, s katerimi sodelujejo, oziroma jih bodo napotili v SSU.

Promocija dejavnosti SSU

Javna mreža ob podpori ACS skrbi za promocijo svetovalne dejavnosti v IO, ki se izvaja kot javna služba, ta pa mora poleg splošne vključevati tudi specifično promocijo SSU in njihove dejavnosti.

Promocija dejavnosti SSU mora potekati na več ravneh in prek različnih kanalov obveščanja in informiranja. **V matični organizaciji** promocija dejavnosti SSU vključuje informiranje udeležencev različnih izobraževalnih programov, ki potekajo v organizaciji (ob začetku programov, med njihovim izvajanjem in ob zaključku programa), informiranje učiteljev v teh programih, sodelovanje v strokovnem aktivu¹⁶ in sodelovanje z drugimi svetovalci v organizaciji. Prostori SSU morajo biti jasno označeni in dostopni tako v dopoldanskem kot vsaj občasno tudi popoldanskem času.

¹⁶ Po *Smernicah* (Dovžak idr., 2020) so svetovalci v IO, ki izvajajo svetovalno dejavnost v IO, vključeni v strokovni aktiv, ki je oblikovan v skladu z 39. členom ZIO-1.

V lokalnem okolju se lahko svetovalci v SSU, poleg sodelovanja s partnerji v strateškem svetu, za namen promocije dejavnosti povežejo tudi z drugimi deležniki, npr. s knjižnicami, z društvi, in sodelujejo na lokalnih prireditvah in dogodkih.

Promocijske aktivnosti morajo potekati tudi **v različnih medijih**. ACS izvaja promocijske aktivnosti na nacionalni ravni in koordinira aktivnosti na ravni mreže (koordinira npr. *Dneve svetovanja za znanje*, vsakoletni promocijski dogodek, ki ga istočasno izpeljujejo vse organizacije v javni mreži in je namenjen informiranju odraslih o možnostih, ki jih nudi SDIO), pripravlja skupno, promocijsko gradivo, vzdržuje skupno spletno stran <https://svetovanje.acs.si/>, sodeluje v televizijskih in radijskih oddajah itd. Vse omenjene aktivnosti lahko izvajalci nadgradijo, dopolnijo ali prilagodijo svojemu okolju in organizaciji ter na ta način izkoristijo polni potencial promocijskih aktivnosti.

V projektu *Krepitev vseživljenjskega učenja*, ki ga v letih 2023–2029 v okviru programa Evropske kohezijske politike vodi ACS, bomo v letu 2025 pripravili zgibanko za promocijo SSU. V okviru redne dejavnosti pa bomo svetovalce usposabljali tudi na temo digitalnega marketinga, saj velja za promocijo SSU izkoristiti tudi družbena omrežja in različna digitalna orodja.

Pri doseganju različnih skupin odraslih se je za zelo učinkovito izkazalo **terensko delo**. Po *Smernicah* (Dovžak idr., 2020) je predvideno izvajanje SDIO, ki se izvaja kot javna služba, tudi zunaj sedeža organizacije, v obliki terenskega dela, in sicer na dislokacijah, z mobilno svetovalno dejavnostjo in z informacijsko (info) točko (prav tam, str. 38). S terenskim delom (*outreach*) so v projektu GOAL¹⁷, namen katerega je bil izboljšati možnosti svetovanja za manj izobražene odrasle, opredelili aktivnosti, ki svetovanje približajo ciljnim skupinam na način, da se svetovanje zagotovi na kraju in v prostoru, ki sta za ranljive skupine odraslih dostopnejša (Vilič Klenovšek, 2018, str. 9).

Za svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju je pomembno, da razvijamo specifične pristope za terensko delo, s katerimi bomo dosegli odrasle, ki se bodo učili v SSU – tudi na daljavo, s pomočjo posodobljenega portala SSU.

17 Projekt Svetovanje odraslim v izobraževanju (Guidance and Orientation for Adult Learners – GOAL) je bil projekt Erasmus+KA3, v katerem je ACS sodeloval med letoma 2015 in 2018. Več o projektu: <https://www.acs.si/projekti/mednarodni-projekti/goal/>

Učinkovita promocija svetovalne dejavnosti, katere cilj je vključitev večjega števila odraslih v SSU, mora izkoristiti povezave v okolju in krepiti promocijske aktivnosti mreže, ter vključevati različne oblike terenskega dela, s katerim lahko dosežemo različne skupine odraslih.

Temeljiti mora na analizi potreb v okolju in biti načrtna. Kratkoročne promocijske aktivnosti naj bodo del dolgoročnega načrta, ki mora biti usklajen tudi s promocijskim načrtom izvajalske organizacije. S premišljeno promocijo vzpostavljamo prisotnost v okolju in gradimo zavedanje o obstoju SSU, ob čemer se moramo zavedati, da so učinki pogosto vidni šele posredno oziroma dolgoročno.

Aktivnosti in oblike dela v SSU

Čeprav sta pri samostojnem učenju v ospredju posameznik in njemu prilagojen učni proces, SSU zaradi svoje prostorske ureditve in umeščenosti v organizaciji (največkrat gre za večji prostor z več učnimi mesti in računalniki, ki je enostavno dostopen) omogočajo tudi izpeljavo najrazličnejših skupinskih dejavnosti.

Skupinske dejavnosti lahko v SSU načrtujemo in izpeljujemo s ciljem spodbujanja skupnega učenja in medsebojne učne pomoči, kot smo zapisali na začetku tega poglavja, ko smo iskali možnosti za razbremenitev svetovalcev pri zagotavljanju učne pomoči.

Takšno skupinsko učenje je smiselno organizirati za prevladujočo ciljno skupino oziroma takrat, ko se več odraslih uči enako vsebino. Primeri takšnih aktivnosti, ki jih nekatera SSU izvajajo za priseljence, ki se učijo slovensko, so klepetalnice, konverzacijske urice, bralni večeri, skupinska priprava na izpite idr.

Pri organizaciji teh skupinskih aktivnosti je ključno, da jih **vodi oziroma moderira strokovni delavec v SSU**, ki daje pobudo za njihovo izvedbo, vanje povabi odrasle, predlaga teme ter spodbuja in motivira udeležence k dejavni udeležbi in sodelovanju. Svetovalci iz izkušenj poročajo, da je to edini način, da te aktivnosti zaživijo in živijo, saj brez vodenja kmalu zamrejo.

Organizirane skupinske aktivnosti v SSU so lahko tudi način za privabljanje **zunanjih udeležencev**. Privabljanje in spodbujanje k udeležbi naj potekata z zanimivimi vsebinami, npr. z organizacijo dnevov odprtih vrat, v okviru katerih izpeljemo različne delavnice (delavnico učnih tehnik, delavnico za obvladovanje stresa, delavnico ustvarjalnega pisanja idr.). Organiziramo lahko pogovorni

večer s posebnimi gosti, npr. z osebo, ki je z lastnim samostojnim učenjem prišla do svoje trenutne poklicne poti in tako promovira pomen samostojnega učenja, ali s predstavnikom ranljivih skupin, ki je dosegel zastavljeni cilj s pomočjo samostojnega učenja.

V javni službi spodbujamo tudi izvajanje **skupinskega informiranja in svetovanja**, tudi pri samostojnem učenju. Skupinsko svetovanje največkrat poteka v obliki srečanja razmeroma homogene skupine oziroma skupine odraslih, ki imajo podobna pričakovanja in zanimanja. Za zelo učinkovito se je izkazalo pri informiranju in promociji svetovalne dejavnosti ter kot spodbuda za vključitev v svetovanje. Po prvi, skupinski svetovalni obravnavi se namreč svetovalni proces največkrat nadaljuje v obliki individualnih svetovalnih obravnav oziroma kot individualno ali skupinsko učenje.

Priporočljivo je, da že pri organizaciji skupinskih dogodkov **upoštevamo njihov namen in ciljno skupino**, ki jo želimo nagovoriti in pritegniti v SSU. Glede na to se odločimo, kje in kako bomo dogodek oglaševali, da bomo z informacijami o dogodku to skupino dosegli. Njihove značilnosti pa moramo upoštevati tako pri načrtovanju kot izpeljavi dogodka (če npr. nagovarjamo kmete, moramo upoštevati, da so del leta polno zasedeni s kmečkimi opravili, če nagovarjamo priseljence, ki se pripravljajo na izpit iz slovenščine, moramo vedeti, kdaj so izpitni roki in bo povpraševanje večje, če nagovarjamo upokoјence, moramo premisliti, v katerem delu dneva so bolj odzivni itd.).

5.1.3 Posodobitev portala SSU

Obstoječi Portal SSU je bil vzpostavljen leta 2015. Na njem pa so objavljene informacije o mreži 35 SSU in zbirka brezplačnih učnih gradiv v slovenskem jeziku, ki so sicer na voljo na spletu in so bila izbrana za objavo na portalu. Dodatno učno gradivo je dostopno v zaprtem delu portala, dostop do katerega je mogoč z geslom prek računalnikov v SSU.

V projektu Krepitev vseživljenjskega učenja, ki ga v letih 2023–2029 v okviru programa Evropske kohezijske politike vodi ACS, v letu 2025 načrtujemo posodobitev in prenovo portala ter vzpostavitev tako imenovanega Virtualnega SSU.

Virtualni SSU bo poleg informacij o svetovalni dejavnosti pri samostojnem učenju in izvajalcih ter dostopa do učnih virov in gradiva zagotavljal tudi svetovalno

podporo na daljavo in na različne načine podpiral samostojno učenje odraslih. Želimo, da Virtualni SSU deluje kot podpora novim ciljnim skupinam odraslih, torej tistim, ki se samostojno učijo doma ali v službi, v SSU pa poiščejo le svetovalno pomoč, bodisi v živo bodisi na daljavo. Hkrati želimo, da deluje tudi kot podpora svetovalcem in jim omogoča lažjo komunikacijo in delo z odraslimi na daljavo ter podpira tudi sodelovanje med svetovalci z vidika lažjega medsebojnega povezovanja na strokovni ravni.

Za zasnovo novega portala bomo oblikovali delovno skupino, v kateri bomo skupaj s svetovalci in strokovnjaki poiskali optimalno razvojno rešitev, ki se bo odzivala tako na potrebe učečih se odraslih kot na potrebe svetovalcev ter sledila tudi sodobnim tehnološkim trendom. V testiranje portala pa bomo vključili tudi učeče se odrasle iz različnih SSU.

5.2 Srednjeročne aktivnosti

Med srednjeročne aktivnosti smo uvrstili tiste rezultate razvojnih aktivnosti, ki bodo svetovalcem, ki izvajajo svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju kot javno službo, na voljo v prihodnjih letih. Tu gre večinoma za rezultate dela v projektu Krepitev vseživljenjskega učenja, ki ga v letih 2023–2029 v okviru programa Evropske kohezijske politike vodi ACS.

V to kategorijo smo tako uvrstili razvoj pripomočkov za izvajanje svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju in razvoj učnega gradiva, s čimer se odzivamo na izražene potrebe svetovalcev; oboje so izpostavili tudi člani fokusne skupine (2. 12. 2024).

Predlagamo tudi spremljanje učinkov svetovanja pri samostojnem učenju in zadovoljstva s SSU vzporedno z razvojem kazalnikov kakovosti za svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju.

5.2.1 Pripomočki za izvajanje svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju

Pripomočki za izvajanje svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju so (največkrat) namenjeni predvsem svetovalcem. Pripravljeni so zato, da jih podprejo pri vodenju svetovalnega procesa, uporabljeni pa naj bi bili takrat, ko svetovalec presodi, da ti pripomorejo k doseganju ciljev pri obravnavi odraslega in kadar se ta z njihovo uporabo strinja.

V svetovalni dejavnosti so pripomočki vse »priprave«, ki se uporabljajo za opravljanje svetovalne dejavnosti oziroma za dosego ciljev, ki so predmet svetovalne dejavnosti, povezane z IO.

So različni po vsebini, obsegu, zahtevnosti uporabe, namenu, po vrsti idr. Nekateri strokovnjaki z istim pomenom govorijo tudi o orodjih ali instrumentih. Pomembno je, da svetovalec pripomočke dobro pozna in jih zna ustrezno uporabljati. Pri njihovi uporabi je pomembno, da sledi temeljnim etičnim načelom uporabe pripomočkov v svetovalni dejavnosti, predvsem pa, da ustreznost in pomen uporabe vedno presoja z vidika ključnega subjekta svetovalnega procesa, to je odraslega. Pri njihovi uporabi je pomembno, da sledimo temeljnim etičnim načelom uporabe pripomočkov v svetovalni dejavnosti, predvsem pa, da ustreznost in pomen uporabe vedno presojamo z vidika ključnega subjekta svetovalnega procesa, to je svetovanca (Vilič Klenovšek, 2007, str.7).

Podatki iz aplikacije SDIO za obdobje 2022–2024 kažejo na **skromno rabo svetovalnih oziroma učnih pripomočkov v svetovalni dejavnosti pri samostojnem učenju**, saj se v več kot 60 % (67,1 %) v svetovalnem procesu uporabljajo učna gradiva. Svetovalni pripomočki se uporabljajo v nižjih deležih, in sicer je bil v 9,6 % obravnav izdelan načrt učenja, rabo svetovalnih pripomočkov (predvsem opomnika za svetovanje) pa zasledimo tudi v kategoriji drugo (8,5 %), kjer svetovalci navajajo npr. *Obrazec za individualno svetovanje, Opomnik za svetovanje in nadaljnja svetovanja, Opomnik z vprašanji za vnaprejšnji premislek o učenju, vprašalnik o učnih tipih* idr. V kategoriji svetovalni/učni pripomočki v aplikaciji SDIO za svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju zasledimo še uvrstitvene teste znanja/spretnosti (3,2 %) in življenjepis (1,4 %).

Potreba po razvoju svetovalnih pripomočkov za svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju se je okrepila z njeno umestitvijo v SDIO, ki se izvaja kot javna služba. V projektu *Krepitev vseživljenjskega učenja* (2023–2029) bomo v letih 2026 in 2027 najprej iz svetovalnih pripomočkov, ki so že razviti in preizkušeni za uporabo v SDIO, pripravili **izbor tistih pripomočkov, ki bodo podpirali samostojno učenje in svetovanje pri samostojnem učenju ter jih po potrebi prilagodili** (npr. prilagojen obrazec *Načrt samostojnega učenja*, ki bi bil lahko zelo splošen ali pa bolj podrobnejši, z manjšimi učnimi enotami in cilji, kar bi odraslim omogočilo, da si začrtajo pot in korake v učenju, svetovalce pa razbremenilo nenehnega spremljanja). Glede na ugotovljene potrebe bomo pristopili tudi k razvoju novih pripomočkov – ena od že prepoznanih potreb je zagotovo razvijanje kompetence učenje učenja.

Večkrat izpostavljena potreba po učni pomoči nakazuje na šibke samoregulacijske strategije udeležencev. Tudi svetovalci so večkrat poročali, da morajo pogosto »sedeti zraven udeležencev«, ko se ti učijo, kar kaže na njihovo odvisnost od zunanje pomoči pri učenju. Uporaba svetovalnih pripomočkov za učenje učenja (tudi v kombinaciji z delavnicami) bi pripomogla k temu, da bi udeleženci SSU postali samostojnejši pri učenju. Razvoj pripomočkov za učenje učenja so kot potrebo izpostavili tudi člani fokusne skupine (2. 12. 2024).

5.2.2 Učni viri in gradivo

V projektu Krepitev vseživljenjskega učenja (2023–2029) se bomo razvoju učnih virov in gradiva intenzivno posvetili v letih 2026 in 2029, s čimer bomo nadgradili vire in gradivo, ki bodo objavljeni na prenovljenem spletnem portalu SSU (ta bo pripravljen v letu 2025, na njem pa bomo sprva objavili izbor že obstoječih učnih virov in gradiva).

Kakovostno učno gradivo in zanesljivi učni viri so jedro samostojnega učenja.

Kot smo zapisali v uvodnih poglavjih, je treba pri razvoju učnih virov in gradiva slediti potrebam ciljnih skupin, zagotoviti kakovost in hkrati upoštevati načelo ekonomičnosti. Zato se bomo najprej posvetili razvoju virov in gradiva, ki bo namenjeno številčnejšim ciljnim skupinam oziroma ciljnim skupinam, ki se najpogosteje učijo v SSU.

Tudi člani fokusne skupine (2. 12. 2024) so izpostavili potrebo po pripravi gradiv za različne ciljne skupine, vključno s priseljenci in digitalno nepismenimi posamezniki ter manj izobraženimi, s poudarkom na razvoju gradiv za učenje slovenščine kot tujega jezika (tudi primerov izpitov za slovenščino kot tuji jezik), predlagali pa so še gradivo za uporabo pametnih telefonov.

Ponovno izpostavljamo tudi opozorila iz razprave o izbranih rezultatih evalvacije SDIO v letih 2021 in 2022 (14. 12. 2023), v kateri so svetovalci izpostavili veliko zanimanje za različne digitalne vsebine. Opozorili so, da moramo za starejše generacije zagotoviti, da digitalne vsebine ne prevladajo, temveč da ohranjamo tudi »analogna« gradiva. Izpostavljeno je bilo tudi, da je treba učno gradivo neprestano posodablјati, saj lahko hitro zastara. Zato moramo biti pri vsebini aktualni in se odzivati na potrebe, spremembe in novosti.

5.2.3 Spremljanje učinkov in zadovoljstva v SSU

Ker sta spremljanje učinkov svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju in spremljanje zadovoljstva s SSU povezani z zagotavljanjem kakovosti, bi bilo v okviru priprave novih kazalnikov kakovosti za SDIO, ki bodo razviti v projektu Krepitev vseživljenjskega učenja (2023–2029), smiselno omenjeni kategoriji še enkrat preučiti in presoditi morebitne spremembe.

Trenutno spremljanje namreč ne zagotavlja podatkov, ki bi bili uporabni z vidika primerljivosti med obstoječimi tremi področji svetovanja.

5.3 Dolgoročne in stalne aktivnosti

Med dolgoročne in stalne aktivnosti smo umestili sistemsko rešitev za zagotavljanje učne pomoči in aktivnosti, ki potekajo v okviru stalne strokovne podpore, ki jo ACS zagotavlja mreži organizacij, ki SDIO izvajajo kot javno službo.

5.3.1 Sistemska rešitev za izvajanje učne pomoči

Sistemska rešitev za učno pomoč smo umestili med dolgoročne aktivnosti, saj smo **predlagali beleženje dokumentiranje in spremljanje izvajanja učne pomoči** v okviru svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v aplikaciji SDIO. To bo dodatna **podlaga za iskanje morebitnih sistemskih rešitev**, bodisi v obliki razširitve nalog svetovalcev v SSU bodisi kako drugače.

5.3.2 Stalna strokovna podpora in razvoj

ACS mreži organizacij, ki izvajajo SDIO kot javno službo, zagotavlja strokovno in razvojno podporo. Strokovna podpora je stalna aktivnost s katero ACS podpira delovanje javne službe in zagotavlja kakovost delovanja javne mreže.

***Strokovna podpora ACS temelji na spoznanjih stroke
in sledi evropskim in svetovnim trendom na področju SDIO.***

S sorodnimi organizacijami se povezujemo in sodelujemo na različnih ravneh; mednarodni (npr. EDEN), nacionalni (npr. portal SIO), regionalni (npr. organizacije, ki z izvajalci SDIO sodelujejo v okviru strateških svetov) in organizacijski (npr.

ZRSZ). Pri svojem delu ves čas tesno sodelujemo s svetovalci, ki svetovalno dejavnost izvajajo v praksi.

Strokovna podpora ACS javni mreži vključuje **razvojno podporo** v obliki razvoja novih pristopov, strokovnih gradiv, svetovalnih pripomočkov in orodij, baz podatkov idr.; **neposredno podporo** pri izvajanju svetovalne dejavnosti z vidika spremljanja dela svetovalcev, svetovanje in redna srečanja s svetovalci; **izvedbo usposabljanja**, tako temeljnega kot nadaljnjih spopolnjevanj; **dogodke**, skupne strokovne in promocijske; **sistemsko umeščanje** in povezovanje z različnimi deležniki na nacionalni ravni ter **sodelovanje na evropski ravni**, bodisi skozi članstvo in povezovanje v različnih mednarodnih organizacijah bodisi skozi sodelovanje v mednarodnih razvojnih projektih.

6 ZAKLJUČEK

Umestitev svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v javno službo, sočasno s tehnološkim napredkom in razvojem, ki omogočata večjo dostopnost učne tehnologije ter učnih virov in gradiva, prinaša spremembe tako za svetovalce v SSU kot za izvajalske organizacije.

V 30 letih delovanja se je zgodil **premik od SSU kot prostora za učenje** (vključno s tehnološko opremo, učnimi viri in gradivom) **k svetovalni in učni podpori**, kar v središče SSU postavlja svetovalca. Pri tem so velik del podpore deležni odrasli, vključeni v različne izobraževalne programe v izvajalskih organizacijah, **manj pa se središča odpirajo lokalnemu okolju**. Zato smo v tem gradivu večkrat poudarili pomen izkoriščanja **prednosti javne mreže** in vzpostavljenega **sodelovanja s partnerji v lokalnem okolju** (vsaj s tistimi, ki so vključeni v strateški svet izvajalske organizacije) za terensko delo in doseganje novih ciljnih skupin iz okolja in **potenciala skupnih promocijskih aktivnosti in gradiva** ter priložnosti za razvoj terenskega dela.

Javna služba je prinesla tudi **poudarek na delu z ranljivimi ciljnimi skupinami**. Svetovalci zaznavajo **porast potrebe po učni pomoči**, na drugi strani pa poročajo o naraščanju števila **odraslih, ki so vedno bolj vešči uporabe učne tehnologije**, se samostojno učijo doma, v središču pa poiščejo **zgolj občasno svetovalno podporo**.

Zato se tudi nadaljnji razvoj področja svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v naslednjih letih usmerja v ti dve ciljni skupini:

- ranljive odrasle, ki potrebujejo več podpore pri samostojnem učenju ali jih je za samostojno učenje šele treba opolnomočiti;
- odrasle, ki se zmorejo učiti samostojno, posegajo po zahtevnejšem učnem gradivu, se pogosto učijo zunaj SSU, v svetovanje pa se (lahko) vključujejo na daljavo.

Ranljive skupine odraslih bomo v svetovanju pri samostojnem učenju podprli skozi zagotavljanje in razvijanje svetovalne podpore s poudarkom na vsebinah za opolnomočenje za samostojno učenje, razvoj učnih virov in gradiva ter zagotavljanje učne pomoči.

Odrasle, ki se zmorejo učiti samostojno in posegajo po zahtevnejših učnih vsebinah in gradivu, pa bomo v svetovanju pri samostojnem učenju podprli na način, da bodo tako v svetovalnem procesu kot pri učenju lahko še bolj neodvisni in samostojni. Zato bomo posodobili spletni portal za samostojno učenje, spodbujali izvajanje svetovalnega procesa na daljavo ter skozi usposabljanja in strokovno podporo svetovalcem odraslim zagotovili tudi svetovalno podporo pri učenju zahtevnejših, specifičnih učnih vsebin.

Pri razvoju bomo **podpirali tudi svetovalce** in jim omogočili, da spremembam sledijo in se nanje ažurno in ustrezno odzivajo. To bomo storili skozi **razvoj svetovalnih pripomočkov, izpeljavo usposabljanj in celostno strokovno podporo njihovem delu in profesionalnemu razvoju**.

Na evalvacijskih obiskih, ki smo jih izvedli v okviru evalvacije SDIO, ki se izvaja kot javna služba, za obdobje 2021–2022, so svetovalci povedali, da so z vključitvijo v javno službo postali **del tima svetovalcev** v IO v svoji organizaciji, kar jim omogoča tesno sodelovanje in povezovanje. Svetovalci so izpostavili tudi **identifikacijo z vlogo svetovalca in krepitev pripadnosti dejavnosti** in njenemu poslanstvu, kar pozitivno vpliva na njihovo delo, pa tudi na načrtovanje profesionalnega in kariernega razvoja.

Omenili so, da se v javni službi **odraslim lahko posvetijo bolj poglobljeno in celostno** glede na njihove potrebe, saj jih **ne omeujeta trajanje in število svetovalnih obravnav na posameznika**. Poudarek javne službe je namreč na neposrednem svetovalnem delu¹⁸, in ne na številu odraslih, vključenih v svetovanje pri samostojnem učenju (pred vključitvijo v javno službo je bila dejavnost SSU financirana glede na število odraslih v SSU in ure samostojnega učenja, ki so jih opravili).

Izpostavili so tudi uporabo **aplikacije** za spremljanje svetovalnega dela (aplikacija SDIO). Ta po njihovih besedah omogoča podrobno dokumentiranje neposrednega svetovalnega dela, samostojnega učenja odraslih in spremljanje drugih nalog svetovalca, s čimer prispeva k večji sistematičnosti pri delu, čeprav zahteva več administrativnega dela.

Spremembe, ki jih je umestitev svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v javno službo prinesla izvajalskim **organizacijam**, so povezane predvsem s

18 Po Smernicah (Dovžek idr., 2020) mora delež neposrednega svetovalnega dela svetovalca obsegati vsaj 50 % njegovega dela kot svetovalca.

stabilnostjo financiranja dejavnosti. Ta pozitivno vpliva tako na **razvoj kadrov** kot na **strateško načrtovanje** različnih aktivnosti (npr. terensko delo, presojanje in razvijanje kakovosti, promocija).

Pomembno z vidika organizacije je tudi **povezovanje z okoljem**. *Smernice* (Dovžak idr., 2020) določajo, da morajo imeti izvajalci javne službe v IO za usklajevanje partnerskega sodelovanja z drugimi izvajalci svetovalne dejavnosti v slovenskem izobraževalnem prostoru in drugimi organizacijami v lokalnem oziroma regionalnem okolju oblikovan strateški svet (prav tam, str. 39). Sodelovanje s partnerji v strateškem svetu pa lahko pozitivno vpliva na **prepoznavnost organizacije v okolju, nove promocijske kanale, strokovno povezovanje, doseganje novih ciljnih skupin in terensko delo** idr. Vključenost v javno mrežo pa omogoča tudi **povezovanje z javno mrežo izvajalcev v nacionalnem prostoru**, delitev dobrih praks in raznovrstno sodelovanje.

V času hitrih sprememb ter družbenega in tehnološkega napredka in razvoja postaja učenje stalnica in hkrati odgovor na spoprijemanje s temi spremembami. Kompetenca *učenja učenja* pa postaja vse bolj odločilna za posameznikov osebni in poklicni razvoj. Odrasli se nenehno učimo, pogosto samostojno, kadar to zmoremo. Z organiziranim samostojnim učenjem, ki poteka v SSU, potencial samostojnega učenja še povečamo, saj zagotovimo odraslim svetovalno in učno podporo v obsegu in načinu, kot ga potrebujejo, oziroma pri samostojnem učenju podpremo tiste, ki ga popolnoma samostojno ne bi zmogli.

Umestitev svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v javno službo vidimo kot sistemsko priznanje njenega prispevka k večji dostopnosti in vključenosti odraslih v VŽU, s čimer vplivamo ne le na življenje posameznika, ampak tudi na razvoj in delovanje skupnosti oziroma družbe. OSU krepi razvoj temeljnih in prečnih kompetenc – zlasti kompetence *učenja učenja* – in prispeva k osebni rasti posameznika in razvoju človeškega kapitala. Obenem utrjuje temelje za aktivno državljanstvo, socialno vključenost in večjo odpornost skupnosti proti družbenim, tehnološkim in gospodarskim spremembam.

OSU je lahko učinkovit odgovor na vedno večjo individualizacijo učenja, saj neposredno nagovarja in podpira posameznika ter njegove lastne potrebe (po znanju) in želje (po načinu in obliki učenja). Hkrati pa lahko SSU učeče se posameznike poveže v skupnost in jim omogoči medsebojno podporo, izmenjavo izkušenj in znanja ter nagovori tudi potrebe lokalnega okolja in družbe.

Slika 7: Organizirano samostojno učenje

7 LITERATURA IN VIRI

Andragoški center Slovenije. (2018). *Poročilo o delu Andragoškega centra Slovenije za obdobje januar–december 2018*. <https://www.acs.si/digitalna-bralnica/porocilo-o-delu-andragoskega-centra-slovenije-za-obdobje-januar-december-2018/>

Beltram, P., Zagmajster, M., Bogataj, N., Šinko, S. (2014). *Analitične podlage za posodobitev modela središč za samostojno učenje (SSU) in modela borz znanja (BZ)*. Andragoški center Slovenije.

Benedik, I. (1995). *Razvoj in implementacija središč za samostojno učenje. Raziskovalno poročilo, 1. del*. Andragoški center Slovenije.

Benedik, I. (1997). *Sam do znanja: organizirano samostojno učenje*. Andragoški center Slovenije.

Bock, L., Götz, R., Klein, R., Pavlič, U., Reutter, G., Váňová, J., Veverková, S. in Vilič Klenovšek, T. (2023). *Priročnik za samostojno učenje: Terensko delo v svetovanju za zaposlene iz deprivilegiranih okolij*. Andragoški center Slovenije.

Dias de Figueiredo, A. (2024). *If people stop exercising their minds, they may lose their ability to reason*. ELM Magazine. <https://elmmagazine.eu/antonio-dias-de-figueiredo-if-people-stop-exercising-their-minds-they-may-lose-their-ability-to-reason/>

Dinevski, D., Jakončič-Faganel, J., Lokar, M., Žnidaršič, B. (2006). *Model ocenjevanja kakovosti elektronskih učnih gradiv*. Organizacija (Kranj), 39 (8), str. 498–503.

Dobrovoljc, A., Vilič Klenovšek, T. (2018). *GOAL: Kompetence svetovalca v svetovanju odraslim v izobraževanju*. Andragoški center Slovenije.

Dovžak, K., Fischinger, L., Marentič, U., Kruder, B., Vilič Klenovšek, T., Zagmajster, M., Dobrovoljc, A., Jug Došler, A., Rozman, P., Centrih, F. (2020). *Smernice za izvajanje svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih, ki se izvaja kot javna služba*. Andragoški center Slovenije.

EK (2021). *The European Pillar of Social Rights*. https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/european-pillar-social-rights-20-principles_en

Gladek, N. A., Boštjančič, E., Dobrovoljc, A., Mlinar, V., Pavlič, U. in Vilič Klenovšek, T. (2021). *Svetovalni proces in svetovalni pripomočki v izobraževanju odraslih s poudarkom na svetovanju za zaposlene*. Andragoški center Slovenije.

Javrh, P. (ur.). (2018). *Spretnosti odraslih*. Andragoški center Slovenije. https://www.acs.si/wp-content/uploads/2019/01/Spretnosti_odraslih-2.pdf

Jelenc, Z. (2008). *Vseživljenjskost učenja in strokovno izrazje v vzgoji in izobraževanju*. Andragoška spoznanja, 14 (3–4), 21–30.

Jug Došler, A. in Zagmajster, M. (ur.). (2017). *Priporočila za posodobitev modela Središča za samostojno učenje (SSU) in modela Borze znanja (BZ)*. Andragoški center Slovenije.

Jug Došler, A. in Zagmajster, M. (2018). *Središča za samostojno učenje (SSU): aktualni izzivi, priporočila in vizija razvoja*. Andragoška spoznanja, 24(2), 39–55. <https://doi.org/10.4312/as.24.2.39-55>

Jug Došler, A. in Zagmajster, M. (2018). *Strokovne podlage za posodobitev programa temeljnega usposabljanja za strokovne delavce SSU v skladu s smernicami*. Andragoški center Slovenije. https://www.acs.si/wp-content/uploads/2019/01/Strokovne_podlage_za_posodobitev_programa_temeljnega_usposabljanja_za_strokovne_delavce_ssu.pdf

Jug Došler, A. (2019). *Središča za samostojno učenje se predstavijo*. EPALE. <https://epale.ec.europa.eu/sl/blog/sredisca-za-samostojno-ucenje-se-predstavijo>

Kazalniki kakovosti za SSU. (2022). Andragoški center Slovenije. https://arhiv.acs.si/strokovna_gradiva/Kazalniki_kakovosti_svetovalne_dejavnosti_v_izobrazevanju_odraslih.pdf

Možina, T. (2023). Samostojno in samoreglativno učenje. V M. Urankar Počkaj in J. M. Razpotnik (ur.). *Kompetence za 21. stoletje: Priročnik s prispevki* (str. 31–46). Založba Rokus Klett. <https://www.academycole.si/katere-so-kompetence-21-stoletja-v-pedagoskem-poklicu/>

OECD. (2019). *Skills matter: Additional results from the Survey of Adult Skills*. OECD Skills Studies. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/1f029d8f-en>

Pavlič, U. (2023). *30 let organiziranega samostojnega učenja v Sloveniji: Od koncepta do svetovalne podpore v javni službi*. E-novičke. <https://enovicke.acs.si/30-let-organiziranega-samostojnega-ucenja-v-sloveniji-od-koncepta-do-svetovalne-podpore-v-javni-sluzbi/?hilite=30+let+ssu>

Pravilnik o standardih in normativih za financiranje in izvajanje javne službe na področju izobraževanja odraslih. (2020). *Uradni list RS*, št. 180/20, 85/24 in 112/24. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV14115>

Redecker, C. (2018). *Evropski okvir digitalnih kompetenc izobraževalcev: DigCompEdu*. Zavod RS za šolstvo. <https://www.zrss.si/pdf/digcompedu.pdf>

Resolucija o Nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2022–2030 (ReNPIO 22–30). (2022). Andragoški center Slovenije. <https://www.acs.si/publikacije/resolucija-o-nacionalnem-programu-izobrazevanja-odraslih-2022-2030/>

Roe, J. in Perkins, M. (2024). *Generative AI in Self-Directed Learning: A Scoping Review*. <https://arxiv.org/abs/2411.07677>

Škapin, D., Knavs, S., Ravbar, J., Kozmus, M., Jerala, M., Lovrenčič, D., Lešnik, J. in Šket, K. (2009). *Kriteriji kakovosti za učna gradiva*. Center RS za poklicno izobraževanje. <https://cpi.si/aktualno/knjiznica/gradiva/kriteriji-kakovosti-za-ucna-gradiva/>

Vilič Klenovšek, T. (ur.). (2007). *Svetovalni pripomočki v izobraževanju odraslih*. Andragoški center Slovenije.

Vilič Klenovšek, T. (2018). *Terensko delo v svetovanju odraslim v izobraževanju*. Andragoški center Slovenije.

Vilič Klenovšek, T., Dobrovoljc, A., Pavlič, U., Jug Došler, A. (2021). *Program temeljnega profesionalnega usposabljanja svetovalcev v izobraževanju odraslih*. Andragoški center Slovenije.

Vilič Klenovšek, T. idr. (2023). *Poročilo evalvacije svetovalne dejavnosti v IO, ki se izvaja kot javna služba, v letih 2021 in 2022*. Andragoški center Slovenije.

Vilič Klenovšek, T. idr. (2023). *Poročilo evalvacije svetovalne dejavnosti v IO, ki se izvaja kot javna služba, v letih 2021 in 2022, povzetek*. Andragoški center Slovenije.

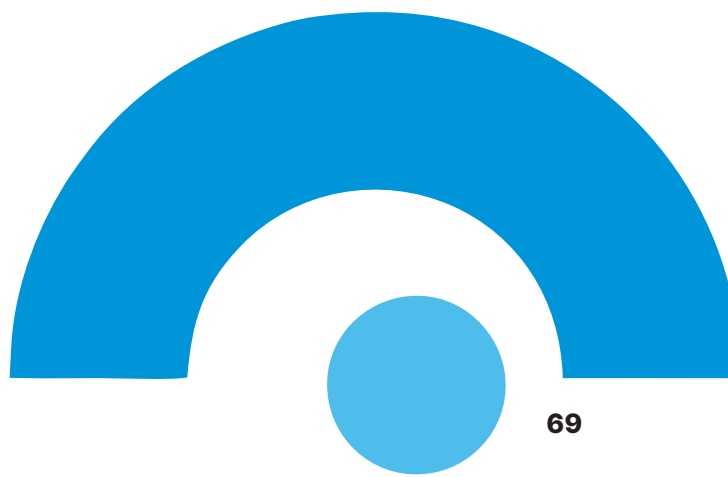
Vilič Klenovšek, T. in Rupert, J. (ur.). (2013). *Prostovoljstvo v svetovalni dejavnosti v izobraževanju odraslih*. Andragoški center Slovenije.

Zakon o izobraževanju odraslih /ZIO-1/ (2018). *Uradni list RS*, št. 6/18. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7641>

Zakon o prostovoljstvu /ZProst/ (2011), *Uradni list RS*, št. 10/11. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO5532>

Zimmerman, B. J. (2000). Attaining Self-Regulation: A Social Cognitive Perspective. V: Boekaerts, M., *Handbook of Self-Regulation*. California: Academic Press. Str. 13–39.

Zimmerman, B. J. (2002). *Becoming a Self-Regulated Learner: An Overview*. Theory Into Practice, 41(2), 64–70.

8 PRILOGE

Priloga 1: Analiza priporočil za posodobitev modela središč za samostojno učenje (SSU) iz leta 2017

PRIPOROČILO 1: priporočamo, da SSU pristopajo k ranljivim skupinam s prijemi »outreacha« (terenskega dela oz. terenske dejavnosti) bodisi z vstopanjem na lokacije ranljivih skupin, kjer te bivajo (azilni dom, dom upokoencev, romska naselja, odmaknjeno podeželje) bodisi z vzpostavljanjem stikov in povezav z organizacijami in institucijami, ki zagotavljajo druge vrste podpore tem skupinam (npr. Slovenska filantropija, socialni centri, Zavod RS za zaposlovanje in njegove območne enote, ki delujejo v lokalnih okoljih, nevladne organizacije, socialna podjetja, zavodi za rehabilitacijo ipd.). Treba je razviti tudi spremljajoče dejavnosti, ki omogočajo udeležbo odraslih iz ranljivih skupin in preseganje situacijskih ovir (npr. varstvo za otroke, mentorstvo, pomoč prostovoljcev).

STANJE V LETU 2024

Od leta 2021 je svetovalna dejavnost pri samostojnem učenju del javne službe. Vsebina, način in pogoji za njeno izvajanje so opisani v *Smernicah za izvajanje svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih*, ki se izvaja kot javna služba (Dovžak idr., 2020). V Smernicah (2020) je opredeljeno, da se svetovalna dejavnost lahko izvaja tudi zunaj sedeža organizacije kot terensko delo, če so za to zagotovljene ustrezne razmere, in sicer na dislokaciji, z mobilno svetovalno dejavnostjo ali z informacijsko (info) točko (prav tam, str. 37–38).

T. i. »outreach« pristop podpira tudi partnerstvo z organizacijami v lokalnem in regionalnem okolju, ki je formalizirano v obliki strateškega sveta (prav tam, str. 38–39), nameni tovrstnega povezovanja pa ustrezajo zgornjim priporočilom.

UGOTOVITVE

Terensko delo kot pristop za doseganje in informiranje različnih skupin odraslih, tudi ranljivih, za večjo vključenost v svetovanje oziroma izobraževanje in učenje je ena od razvojnih usmeritev na področju SDIO na ACS in vsebina, ki jo je mogoče aplicirati tudi na svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju. Izvajanje spremljajočih dejavnosti, ki bi podpirale udeležbo odraslih iz ranljivih skupin in reševale situacijske ovire, je trenutno v domeni izvajalcev, ki v skladu s svojimi zmožnostmi zagotavljajo tudi

tovrstne podporne aktivnosti. Nekatere predloge za njihovo izpeljavo pa navajamo v tem gradivu.

[Terensko delo v svetovanju odraslim v izobraževanju](#) (Vilič Klenovšek, 2018)

[Terensko delo v svetovanju za zaposlene iz deprivilegiranih okolij: Priročnik za samostojno učenje](#) (Lisa Bock et al., 2023)

PRIPOROČILO 2: skupinske oblike učenja so lahko koristne in se v SSU lahko pojavljajo kot spremljajoča dejavnost. Spremljajoče dejavnosti se pojavljajo v SSU kot obvezne (promocijske aktivnosti, vnosi v aplikacije, vodenje evidenc ipd.) in opsijske, ki so odločitev institucije. Osnovna dejavnost SSU je OSU.

STANJE V LETU 2024

Po *Smernicah* (2020) je osrednji del svetovalne dejavnosti neposredno svetovalno delo¹⁹, ki ga svetovalec izvaja v deležu 50–55 odstotkov svojih nalog, druge naloge pa obsegajo še informiranje, načrtovanje, spremljanje in evalvacijo svetovalnega dela, razvojne naloge, sodelovanje in povezovanje znotraj in zunaj organizacije ter strokovno izpopolnjevanje.

Smernice (2020) tudi predvidevajo, da se svetovalna dejavnost lahko, poleg individualne oblike, izvaja tudi v skupinski obliki (prav tam, str. 36–37).

UGOTOVITVE

Umestitev samostojnega učenja v SDIO, ki se izvaja kot javna služba, v središče postavlja svetovalno podporo pri samostojnem učenju, hkrati pa svetovalca usmerja in zavezuje tudi k drugim aktivnostim, ki so usmerjenje bodisi v delo z odraslimi bodisi v njegovo lastno delo in razvoj. Hkrati tudi omogoča oblikovanje skupin v svetovalnem procesu, kar lahko omogoči oziroma vodi tudi v oblikovanje skupin učečih se v SSU in s tem razbremeni svetovalca »pritiska« po učni pomoči udeležencem, saj si ti lahko med

¹⁹ Neposredno svetovalno delo pri samostojnem učenju po *Smernicah* (2020) obsega strokovno podporo pri: ugotavljanju interesov, učnih potreb in stopnje predznanja odraslih za določeno vsebino oziroma področje; načrtovanju in spremljanju individualnega učenja odraslih pri samostojnem učenju; motiviranju, spodbujanju in opolnomočenju odraslega za samostojno učenje; uporabi gradiva, učnih virov in tehnologije pri samostojnem učenju; posredovanju znanja o učenju, metodah in tehnikah učenja; usmerjanju učnega procesa; spremljanju napredovanja odraslih pri učenju (prav tam, str. 30–31).

seboj pomagajo in se spodbujajo. Skupinske oblike svetovanja pri samostojnem učenju so še posebej primerne za informiranje odraslih o svetovalni dejavnosti in možnostih učenja, ki jih ponujajo SSU. Pri nadaljnjem delu s skupinami pa so najučinkovitejše, kadar so skupine homogene glede na učne potrebe.

PRIPOROČILO 3: na nacionalni ravni je za ustrezno koordiniranje in reševanje strokovnih vprašanj v povezavi z učnimi gradivi (koordiniranje razvoja in nabave gradiv, določanje kriterijev kakovosti za umeščanje na portal SSU) treba oblikovati ustrezno delovno skupino. Pripraviti je treba gradiva za samostojno učenje za program OŠO in aktualna gradiva za temeljno opismenjevanje za ranljive skupine.

STANJE V 2024

V letu 2015 je bil vzpostavljen spletni portal SSU, ki (poleg informacij o OSU in SSU) omogoča dostop do kakovostnih učnih gradiv in virov. Portal je razvil ACS, ki skrbi tudi za njegovo vzdrževanje, gradivo pa lahko na portalu objavljajo tudi SSU. Ta so objavljena v dveh kategorijah – neformalno in formalno izobraževanje – ter jih sproti posodabljam in dopolnjujem.

Leta 2018 je bilo izdelano večje število videoposnetkov (161) za samostojno učenje in razvijanje digitalnih spretnosti in kompetenc²⁰, in sicer so bili na portalu javno objavljeni videovodniki za uporabo računalnika (70 videoposnetkov) in pametnega telefona (48 videoposnetkov) ter za digitalno ustvarjanje in programiranje (43 videoposnetkov) (Andragoški center Slovenije, 2018, str. 13). Vsebine so še danes najbolj obiskane (največkrat ogledane) na portalu.

UGOTOVITVE

V letu 2025 sta v okviru projekta *Krepitev vseživljenjskega učenja (2023–2029)*, sklop 3: *Krepitev svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih*, financiranega iz sredstev EKP, načrtovani temeljita prenova in posodobitev portala. V okviru te posodobitve in v letih, ki sledijo, bo pozornost usmerjena tudi v objavo in po potrebi razvoj novih učnih gradiv, tudi za program OŠO in temeljno opismenjevanje za ranljive skupine.

²⁰ Videoposnetke je zasnoval in posnel mag. Radovan Krajnc v okviru naloge *Strokovna in razvojna podpora mreži Središč za samostojno učenje (SSU) na Andragoškem centru Slovenije (ACS)*, kar je finančno podprlo Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

PRIPOROČILO 4: učna podpora na daljavo je za zdaj še izjema. Učna podpora strokovnega delavca SSU je usmerjena predvsem v podporo pri samostojnem učenju, vezanem na učna gradiva, s katerimi razpolagajo SSU oz. do katerih udeleženci dostopajo po spletu. SSU se bodo postopoma s storitvami OSU na daljavo v prihodnosti uporabniku približevala, bo pa treba podrobneje določiti okvir in protokol delovanja SSU na daljavo, postaviti merila za izvajanje, urediti sistem evidentiranja ur svetovanja, izvesti preizkus implementacije učne podpore na daljavo z morebitnimi dodatnimi dopolnitvami ob proučitvi možnosti drugačnega načina financiranja oz. ovrednotenja obsega dela svetovalca SSU (npr. namesto spremljanja dosedanjega števila realiziranih učnih ur udeleženca). Pri tem priporočilu se zavedamo, da je dolgoročnega značaja, če želimo, da ga uresničimo na sistemski ravni ob ustreznem zagotovitvi strokovne in infrastrukturne podpore.

STANJE V LETU 2024

Svetovanje pri samostojnem učenju se v skladu s Smernicami (2020) lahko izvaja v živo ali na daljavo (po spletnih orodjih, tudi telefonu in e-pošti), podporo samostojnemu učenju na daljavo pa zagotavlja spletni portal SSU, na katerem lahko odrasli dostopajo do različnih učnih virov in gradiv. Tudi nekatere organizacije za IO, ki izvajajo svetovalno dejavnost kot javno službo, omogočajo dostop do svojih učnih virov in gradiv na daljavo.

Urejeno in omogočeno je tudi spremljanje svetovanja pri samostojnem učenju, ki se izvaja na daljavo, v spletni aplikaciji SDIO, in sicer se to dokumentira v obliki neposrednega svetovalnega dela svetovalca. Ločeno se v aplikaciji SDIO dokumentira tudi samostojno učenje odraslih (dokumentirajo se trajanje učenja in vrsta učne vsebine ter gradiva). Za izvajanje svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju so bili pripravljeni tudi Kazalniki kakovosti za SSU (Pavlič in Vilič Klenovšek (ur.), 2020).

UGOTOVITVE

V SDIO, ki se izvaja kot javna služba, so urejena izvajanje, spremljanje in dokumentiranje svetovalne podpore ne glede na to, ali ta poteka v živo ali na daljavo, samostojno učenje odraslih pa se dokumentira le, kadar poteka v prostorih SSU. Svetovalci že poročajo, da se nekateri odrasli učijo samostojno doma, v SSU pa pridejo le po svetovalno podporo in pomoč, zato menimo, da je še posebej pomembno, da z načrtovano prenovo portala SSU (prenovo portala načrtujemo v letu 2025 znotraj projekta Krepitev vseživljenjskega učenja, sklop 3: *Krepitev svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih*, ki ga v letih 2023–2029 v okviru programa Evropske kohezijske politike vodi ACS iz sredstev EKP)

zagotovimo sodoben spletni portal za samostojno učenje, ki bo zagotavljal ne le dostop do učnih gradiv in virov, ampak podprl tudi izvajanje svetovalne podpore na daljavo.

[Kazalniki kakovosti za SSU \(ACS, 2022\)](#)

[Kazalniki kakovosti za svetovalno dejavnost v izobraževanju odraslih \(Pavlič in Vilič Klenovšek \(ur.\), 2020\)](#)

PRIPOROČILO 5: ACS bo predvidoma prenovil program TU za usposabljanje strokovnih delavcev v letu 2018 (prenova programa je načrtovana v osnutku LDN ACS za leto 2018) na podlagi opredeljenih temeljnih in specifičnih kompetenc strokovnih delavcev SSU. V TU je treba vključiti splošne vsebine za delo z ranljivimi skupinami, specifične vsebine za delo z ranljivimi skupinami pa je treba vključiti v program strokovnega izpopolnjevanja. TU za naloge vodenja, svetovanja in informiranja bo zasnovan modularno z možnostjo priznavanja dela ur oz. vsebin v skladu s *Pravilnikom o priznavanju že pridobljenega znanja udeležencem v programih usposabljanja in izpopolnjevanja na ACS*.

STANJE V LETU 2024

TU za strokovne delavce v SSU je bil prenovljen v letu 2021 in kot *Modul 6: svetovalna dejavnost pri samostojnem učenju* umeščen v program temeljnega profesionalnega usposabljanja svetovalcev v IO (TU SDIO). Temeljno usposabljanje v tej obliki je bilo izpeljano dvakrat, enkrat leta 2022 in enkrat leta 2023.

Vsebine modula 6 v obsegu 18 ur prikazujejo teme z urnika, ki so:

- načrtovanje, izvajanje in organizacija svetovalne dejavnosti za samostojno učenje kot javne službe s poudarkom na specifikah;
- svetovalna dejavnost za samostojno učenje za različne ciljne skupine;
- značilnosti (organiziranega) samostojnega učenja;
- ugotavljanje potreb po učenju in načrtovanje učenja v SSU;
- vodenje svetovalnega procesa pri samostojnem učenju;
- IKT pri svetovalni dejavnosti za samostojno učenje;
- praktično usposabljanje na portalu SSU in v aplikaciji SDIO;
- uporaba svetovalnih in učnih pripomočkov in orodij pri samostojnem učenju;

- priprava informacijskega in/ali promocijskega gradiva za svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju.

Modularno zasnovano temeljno usposabljanje omogoča pridobivanje znanja s področja nalog vodenja, svetovanja in informiranja, ki so skupne SDIO, ki se izvaja kot javna služba, in zajete v moduli 1–3, ter ločeno pridobivanje znanja po treh področjih oziroma dejavnostih, ki so zajete v javni službi (*modul 4: svetovalna dejavnost pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja; modul 5: svetovalna dejavnost pri ugotavljanju in dokumentiranju znanja in spretnosti; modul 6: svetovalna dejavnost pri samostojnem učenju*). Omogočeno je tudi priznavanje dela ur oz. vsebin usposabljanja v skladu s *Pravilnikom o priznavanju že pridobljenega znanja udeležencem v programih usposabljanja in izpopolnjevanja na ACS*.

Poleg temeljnega usposabljanja smo za svetovalke in svetovalce v SSU izpeljali tudi več izpopolnjevanj, udeležujejo pa se tudi različnih usposabljanj, ki jih pripravljamo ali priporočamo v mreži svetovalk in svetovalcev v IO, ki se izvaja kot javna služba.

UGOTOVITVE

Še naprej bomo zagotavljali strokovno podporo v obliki različnih usposabljanj za svetovalce in svetovalke v SSU, poleg tega bomo v letih 2025–2027 v okviru projekta *Krepitev vseživljenjskega učenja, sklop 3: Krepitev svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih*, ki ga v letih 2023–2029 v okviru programa Evropske kohezijske politike vodi ACS, prenovili oziroma posodobili TU SDIO na način, ki bo omogočal tudi hibridno izpeljavo, izpeljavo na daljavo in več samostojnega učenja.

[Strokovne podlage za posodobitev programa temeljnega usposabljanja za strokovne delavce SSU v skladu s smernicami](#) (Jug Došler in Zagmajster, 2018)

PRIPOROČILO 6: spremljanje in evalvacija učinkov delovanja SSU naj potekata na treh ravneh: letno (letna poročila o delu SSU), petletno (nacionalna, krovna poročila o delu SSU), spremljajoče (občasno, po potrebi). O lokalnih potrebah se podatki zbirajo in spremljajo na ravni SSU, na nacionalni ravni pa prek občasnega anketiranja (npr. odraslih, ki se sicer ne vključujejo v programe OSU itd.). Glede aplikacije SSU je delovna skupina predlagala:

- imenuje se posebna delovna skupina, ki bo aplikacijo SSU pregledala in posodobila (posodobiti je treba tudi navodila),
- v aplikacijo je treba poskusno dodati vprašanja, s katerimi bomo pridobili informacijo o razmerju med osnovno dejavnostjo in spremljajočimi dejavnostmi, ki se izvajajo v SSU,
- v aplikacijo je treba dodati vprašanja za ugotavljanje potreb udeležencev po vsebinah,
- zagotoviti je treba povezovanje baz podatkov aplikacij SSU in ReNPIO (neposreden, avtomatiziran prenos podatkov iz aplikacije SSU v ReNPIO).

STANJE V LETU 2024

Aplikacija za spremljanje izvajanja dejavnosti SSU je bila večkrat posodobljena in nadgrajena. Na podlagi priporočil iz analize, ki je bila pripravljena leta 2014 (Beltram, Zagmajster, Bogataj, Šinko, 2014), zaradi sprememb v praksi (npr. razvoj sodobnega IKT, pojav nove opreme in zastarevanje obstoječe, pojav novih ciljnih skupin udeležencev v SSU ipd.) in zaradi potrebe po racionalizaciji dela (npr. usklajevanje podatkovnih baz z aplikacijo ReNPIO) so bile posodobitve izpeljane v letih 2015 in 2016 (Jug Došler in Zagmajster v Andragoških spoznanjih, 2018, str. 43).

Aplikacija se je bistveno spremenila z začetkom delovanja javne mreže za SDIO leta 2021, v letu 2022 pa so svetovalci v SSU začeli uporabljati novo aplikacijo (aplikacija SDIO), razvito za spremljanje SDIO, ki deluje kot javna služba, in jo uporablja celotna javna mreža izvajalcev. Aplikacija SSU od takrat naprej ni več v rabi.

UGOTOVITVE

Spremljanje področja svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v aplikaciji SDIO ima nekaj posebnosti. Nekatere so vezane na vsebino svetovalne obravnave pri samostojnem učenju (vsako od treh področij svetovanja v IO, ki se izvaja kot javna služba, ima nekatere posebnosti, ki so povezane z vsebino svetovalnega dela), druge pa so vezane na kategorije spremljanja, saj se pri samostojnem učenju poleg svetovalnih obravnav ločeno spremlja tudi samostojno učenje odraslih. Vsakokrat se

dokumentirajo čas učenja (trajanje), izbrana učna vsebina in učno gradivo, saj velja predpostavka, da se odrasli lahko v SSU uči tudi brez svetovalne podpore.

Pri spremljanju svetovanja pri samostojnem učenju in samostojnega učenja sta še dve specifikki, ki se precej razlikujeta od spremljanja svetovanja pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja ter ugotavljanju in dokumentiranju znanja in spretnosti odraslih:

- spremljanje morebitnih učinkov svetovanja ob vsakokratni svetovalni obravnavi (pri drugih dveh dejavnostih se morebitni rezultati in učinki dokumentirajo ob zaključku svetovanja);
- vprašalnik o zadovoljstvu s SSU ob 5. obisku v središču (tu šteje le samostojno učenje, in ne svetovanje pri samostojnem učenju).

Razmisliti je treba, ali je spremljanje omenjenih kategorij sploh smiselno (glede na to, da ne omogoča primerljivosti med tremi področji svetovanja) oziroma ali bi bilo smiselno katero od obeh prenesti na celotno dejavnost.

S spremljanjem in evalvacijo dejavnosti je neposredno povezano področje kakovosti. Strokovno podlago za presojanje in razvijanje kakovosti v SDIO najdemo v *Smernicah* (Dovžak idr., 2020):

Za SDIO se presojanje in razvijanje kakovosti izvajata v skladu s 67. in 68. členom ZIO-1. Presojanje kakovosti je opredeljeno kot pridobivanje in ovrednotenje kvantitativnih in kvalitativnih podatkov o procesih, rezultatih in učinkih svetovalne dejavnosti v IO, ki jo urejajo smernice. Izvajalec javne službe v IO presojanje in razvijanje kakovosti izvaja s sprotnim spremljanjem in samoevalvacijo in sodeluje v zunanjih evalvacijah. Svet zavoda pri izvajalcu javne službe v IO na predlog direktorja imenuje komisijo za kakovost, ki načrtuje in usklajuje presojanje in razvijanje kakovosti. Sestava, mandat in naloge te komisije se določijo v internem aktu. Izvajalec javne službe v IO v komisijo za kakovost imenuje vsaj enega predstavnika svetovalcev v IO. Strokovne podlage in usmeritve za presojanje in razvijanje kakovosti pri izvajalcih javne službe v IO pripravlja ACS, ki izvaja tudi usposabljanje in svetovanje pri izvedbi presoj kakovosti (prav tam, str. 45).

Presojanje in razvijanje kakovosti potekata na ravni izobraževalne organizacije, vanju pa se umešča področje svetovalne dejavnosti.

PRIPOROČILO 7: predlagamo tristopenjsko financiranje, ki zajema osnovno dejavnost, financiranje posodabljanja opreme in učnih gradiv ter specifičnih potreb SSU, vezanih na lokalno okolje, v katerem delujejo. Ker bo SSU po novem Zakonu o izobraževanju odraslih (ZIO-1, 2018) del javne službe, bo v skladu z določili tega tudi urejeno financiranje osnovne dejavnosti (merila financiranja so v pristojnosti MIZŠ), treba pa je zagotavljati oziroma uvesti ustrezne ukrepe za dodatna finančna sredstva za:

- zagotavljanje odprtosti središč tudi v popoldanskem času zaradi zagotavljanja dostopnosti SSU potrebam ljudi (kjer je v SSU zaposlenih več strokovnih delavcev, se naj ti razporedijo tudi čez popoldanski čas, čas delovanja SSU pa je treba prilagoditi tudi potrebam mobilnih enot);
- več poudarka prijemom »outreacha« in potrebam po dodatni promociji in animaciji;
- posodobitve opreme in gradiv ter pripravo novih učnih gradiv;
- zagotavljanje stalne strokovne IKT-podpore računalničarja v SSU za zahtevnejša opravila.

STANJE V LETU 2024

Kot je navedeno že v samem priporočilu, je financiranje javne službe urejeno sistemsko, in sicer ga opredeljuje *Pravilnik o standardih in normativih za financiranje in izvajanje javne službe na področju izobraževanja odraslih* (2020). V 9. členu je opredeljeno, da vrednost svetovalne dejavnosti vključuje stroške dela (plače, prispevke delodajalca, stroške iz dela in druge prejemke delavcev, določene v 10. in 11. členu pravilnika) ter izdatke za blago in storitve (stroški, vezani na izvedbo svetovalne dejavnosti, na primer učila in učni pripomočki kot drobni inventar, strokovna literatura, potrošni material za pripravo in izvedbo svetovalne dejavnosti, telekomunikacijske povezave (telefon, internet), material za tiskanje (papir), nadomestila delavcem (npr. dnevnice), čistila, stroški plačilnega prometa, usposabljanje in izobraževanje delavcev), pri čemer ta obsegajo 20 % vrednoti stroškov dela (11. člen).

Pregled odpiralnih časov, objavljenih na spletnih straneh vseh 35 SSU²¹, je pokazal, da je bilo:

- 15 SSU vsaj en dan v tednu odprtih po 16. uri, od tega je bilo šest takih, ki so bila (redno) odprta tudi po 17. uri;
- šest SSU je imelo odpiralni čas sicer različen, a bistveno krajši (ponekod enak uradnim uram organizacije);

²¹ Pregled je bil opravljen julija 2024, podatki so v dokumentaciji ACS.

- v treh SSU se je bilo mogoče popoldne učiti po predhodnem dogovoru;
- 10 SSU pa na svojih spletnih straneh ni imelo objavljena odpiralnega časa (sklepamo lahko, da so SSU odprta v času delovnih ur organizacije, vendar to s spletnih strani SSU ni razvidno).

UGOTOVITVE

V povezavi s potrebami po dodatnih finančnih sredstvih, ki so v priporočilih opredeljena v alinejah, ugotavljamo:

- SSU predlagamo, da na svojih spletnih straneh objavijo odpiralni čas središča, kar je prvi korak k zagotavljanju dostopnosti. Raznolik oziroma fleksibilen odpiralni čas je v pristojnosti posameznih organizacij, še vedno pa velja, da odprtost središča v popoldanskem času pripomore k njegovi dostopnosti, k čemur bi organizacije morale težiti vsaj v okviru svojega delovnega časa.
- Razvijanje različnih pristopov terenskega dela (»outreach«) v SDIO je ena od ključnih razvojnih usmeritev ACS na področju, ki jim sledimo tudi skozi različne mednarodne projekte, zadnji tak je bil projekt Erasmus + z naslovom ReachOut (2022–2024), v katerem smo se osredotočali na ciljno skupino deprivilegiranih zaposlenih in svetovanje, senzibilno za habitus. Eden od načinov dodatne promocije in animacije so zagotovo Dnevi svetovanja za znanje. Gre za vsakoletni strokovno-promocijski dogodek, s katerim želimo odraslim približati SDIO. Ta poteka tretji teden v septembru in traja tri dni, eden od teh je običajno tematski dan, v letu 2025 bo to Dan za samostojno učenje (leta 2025 prva SSU praznujejo 30. obletnico delovanja).
- V letu 2025 bomo posodobili in nadgradili portal SSU, pri čemer bomo posebno pozornost namenili tudi učnim virom in gradivom, ki jih bomo dodajali in po potrebi razvijali postopoma. O potrebah po posodobitvi opreme SSU ne poročajo.
- V mreži SSU potrebe po stalni strokovni IKT-podpori računalničarja v SSU nismo zaznali, bilo pa je mnogo pobud za učno pomoč.

PRIPOROČILO 8: potrebno je povezovanje SSU na več ravneh, in sicer z različnimi dejavnostmi znotraj institucije, med seboj na nacionalni ravni, medsektorsko z drugimi institucijami in tudi mednarodno.

STANJE V LETU 2024

Smernice (Dovžak idr., 2020) opredeljujejo povezovanje na več ravneh. Sodelovanje in povezovanje znotraj in zunaj organizacije sta eden od opredeljenih sklopov nalog svetovalcev, ki zajema:

- usklajevanje dela vseh, ki sodelujejo v svetovalni dejavnosti ali se povezujejo z njo pri izvajalcu javne službe v IO,
- sodelovanje s strokovnimi delavci iz drugih izobraževalnih organizacij (osnovne šole, srednje šole, višje strokovne šole, zasebne izobraževalne organizacije in drugi),
- sodelovanje s strokovnimi delavci iz drugih organizacij v okolju za potrebe izvajanja SDIO (na primer s centri za socialno delo, zavodi za zaposlovanje, delodajalci, nevladnimi organizacijami, javnimi službami),
- sodelovanje pri organizaciji in izvajanju aktivnosti v strokovnem aktivu ter aktivnosti pri strateškem svetu (prav tam, str. 34).

Smernice določajo tudi, da so svetovalci v IO, ki izvajajo SDIO, vključeni v strokovni aktiv, ki je oblikovan v skladu z 39. členom ZIO-1 (prav tam, str. 36).

Poleg tega *Smernice* določajo in opredeljujejo partnerstvo z organizacijami v lokalnem oziroma regionalnem okolju, in sicer formalizirano v obliki strateškega sveta, v katerem se povezujejo z organizacijami, ki v lokalnem oziroma regionalnem okolju izvajajo različne svetovalne in izobraževalne dejavnosti za odrasle, odločajo o strategijah razvoja človeških virov, sodelujejo pri načrtovanju in izvajanju regionalne razvojne politike, in z drugimi socialnimi partnerji (prav tam, str. 38–39).

Organizacije, ki izvajajo SDIO kot javno službo, so povezane v javno mrežo. ACS od enkrat do dvakrat letno izvede srečanja, na katera so povabljeni predstavniki vseh organizacij v mreži in ki so namenjena tudi medsebojni izmenjavi mnenj in izkušenj ter povezovanju. Na ta način se povezujejo tudi svetovalci iz različnih organizacij, v praksi pa so zaživele tudi različne oblike zgledovalnih obiskov in drugih oblik povezovanja med njimi.

Mednarodno povezovanje največkrat poteka skozi različne mednarodne projekte, v katere se vključujejo organizacije (npr. Erasmus+), ki na ta način razvijajo strokovnost svetovalcev.

Za povezovanje na ravni dejavnosti z različnimi organizacijami v nacionalnem in mednarodnem prostoru je odgovoren ACS.

UGOTOVITVE

Povezovanje na različnih ravneh je zelo pomembno za prepoznavnost in delovanje svetovalne dejavnosti. ACS bo še naprej na različne načine spodbujal tako povezovanje med svetovalci in organizacijami v javni mreži kot povezovanje javne mreže z drugimi organizacijami v Sloveniji in tujini.

PRIPOROČILO 9: strokovni delavec SSU v izobraževalnih institucijah, ki izvajajo formalne izobraževalne programe, ob začetku izvajanja dotičnega programa predstavi delovanje SSU. Prvi predstavitvi na začetku sledijo nadaljevalni redni sestanki med strokovnimi delavci SSU in učitelji (vsaj enkrat na mesec oz. v skladu z danimi možnostmi) za usklajevanje ustrezne pomoči in učne podpore udeležencem pri samostojnem učenju. Za izvajalsko organizacijo, ki ne izvaja formalnih in/ali drugih programov izobraževanja v svoji ustanovi, je pomembno, da se še intenzivneje povezuje z organizacijami v lokalnem okolju, ki te programe izvajajo.

STANJE V LETU 2024

Podatki o viru napotitve v svetovanje pri samostojnem učenju iz aplikacije SDIO za obdobje od 1. 1. 2022 do 30. 6. 2024²² kažejo najvišji delež napotitev matične organizacije – 30-odstotni (na ravni dejavnosti je ta delež 18,85-odstotni), veliko manjša pa sta deleža napotitve partnerskih organizacij, ki so formalno v mreži – 6,7-odstotni (na ravni dejavnosti je ta delež 12,35-odstotni) –, in drugih organizacij – 5,95-odstotni (na ravni dejavnosti je ta delež 8,06-odstotni).

UGOTOVITVE

Iz predstavljenih podatkov je mogoče sklepati, da so SSU dobro prepoznavna odraslim, ki se udeležujejo programov na ljudskih univerzah in jim verjetno zagotavljajo dodatno učno podporo. Manj pa so možnosti organiziranega učenja (pre)poznane od drugih organizacij v okolju.

22 Podatki so bili pridobljeni 2. 7. 2024.

Glede na priporočila iz 2017 bi lahko ocenili, da svetovalci dobro informirajo udeležence iz organizacije, da pa potreba po povezovanju z organizacijami v okolju ostaja. Ker so bile nekatera partnerstva v SDIO vzpostavljena že pred javno službo (17 središč ISIO je takšno mrežo moralo imeti), svetovalna dejavnost pri samostojnem učenju pa je novost na tem področju, sta dobra priložnost in osnova za krepitev obstoječih ali vzpostavitev novih partnerstev v okolju in promocijo SSU.

PRIPOROČILO 10: osnovna dejavnost strokovnih delavcev SSU je podpora udeležencem pri samostojnem učenju. Vsebinska pomoč udeležencem praviloma ni v domeni strokovnega delavca SSU. Nudenje vsebinske pomoči strokovnega delavca SSU je opsijsko glede na njegovo strokovno znanje. Za nudenje vsebinske pomoči se pridobi zunanja pomoč (mentorji, učitelji).

STANJE V LETU 2024

Vse opravljene analize, pregled podatkov o izvajanju SDIO, ki se izvaja kot javna služba, ter zajete izkušnje in opažanja svetovalcev v SSU kažejo, da je to vprašanje še vedno zelo aktualno. Še več, potrebe po učni pomoči v SSU naraščajo.

UGOTOVITVE

V tem gradivu predlagamo nekaj mogočih aktivnosti za reševanje problematike učne pomoči v SSU. Oblikovali smo tako kratkoročne kot dolgoročne rešitve, predvsem te bodo odvisne tudi od nadaljnjega spremljanje potreb. Podrobneje jih predstavljamo v 5. poglavju tega gradiva.

Priloga 2: Povzetek razprav o izbranih rezultatih evalvacije SDIO v letih 2021 in 2022 za svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju

SKUPINA 3: Moderirala Urška Pavlič SVETOVALNA DEJAVNOST PRI SAMOSTOJNEM UČENJU

OD ČESA JE ODVISEN OBSEG SVETOVALNE DEJAVNOSTI PRI SAMOSTOJNEM UČENJU?

Kdo so odrasli
v SSU?

Kakšno je razmerje
med svetovanjem
pri samostojnem učenju
in samostojnim učenjem?

Katere so vsebine
prihodnosti v SSU?

3. skupina svetovne kavarne je bila namenjena razmisleku o trendu upadanja števila vključenih odraslih v svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju in samostojno učenje in pogledu v prihodnost skozi učne vsebine in gradiva.

ODRASLI V SSU

Prevladujejo priseljenci in upokoјenci, med zadnjimi je veliko »stalnih strank« in takih, ki jih zanima vse (cca 20 %), najpogosteje pa jih zanimajo digitalne vsebine.

V SSU se pogosto učijo tisti, ki v organizaciji obiskujejo različne tečaje (v SSU dopolnjujejo svoje znanje), so vključeni v PUMo, medgeneracijske oziroma večgeneracijske centre, SŠ za odrasle (v SSU skupaj pripravljajo seminarske naloge ali se učijo) ali priprave za pridobitev NPK (v SSU pripravljajo portfolije ali se učijo).

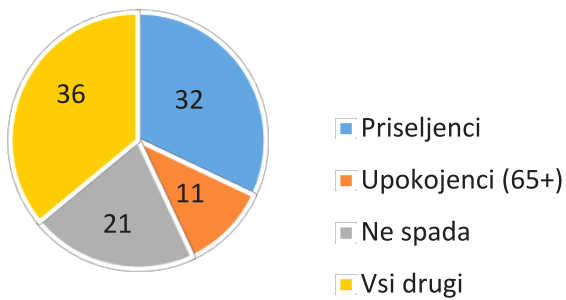
Konkreten primer dobre prakse, kako odrasle spodbuditi k obisku SSU, so jezikovne klepetalnice, ki jih lahko organizirate v SSU in so v eni izmed organizacij naleteli na zelo dober odziv (vendar so morale biti vodene/organizirane, brez tega je zanimanje upadlo).

Velik obisk imajo tudi SSU, ki imajo dostop do učno-izdelovalnega laboratorija (3D-tiskalnik in druga sodobna oprema).

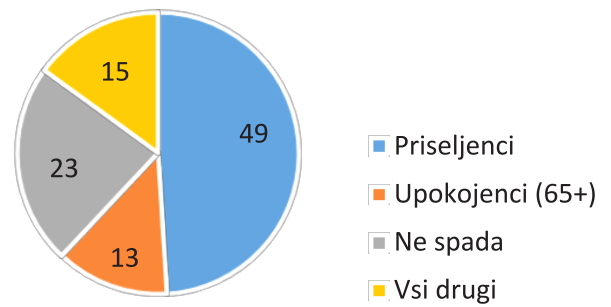
Na ciljne skupine v SSU vplivajo tudi razmere v družbi, tako je zaradi nizke brezposelnosti v državi tudi v SSU malo brezposelnih (če so, gre za dolgotrajno brezposelne, ki imajo običajno še kakšne druge težave).

Omenjene so bile tudi različne pobude občin, ki v ospredje postavljajo različne ciljne skupine, npr. starejše, pa tudi mlajše, ki jih skušajo nagovoriti z različnimi ukrepi, pri katerih lahko sodelujejo tudi LU in v povezavi s katerimi lahko tudi svetovalci promovirajo SSU.

Ranljive skupine v SSU v %
(2022)

Ranljive skupine v SSU v %
(november 2023)

Prikazani so podatki iz aplikacije SDIO na dan 15. 12. 2023

SVETOVANJE PRI SAMOSTOJNEM UČENJU IN SAMOSTOJNO UČENJE

Svetovalci opažajo trend upadanja števila odraslih, ki v SSU prihajajo zaradi prostora, IKT-opreme in učnega gradiva. Velika večina ima doma računalnike, dostop do interneta in s tem različnih e-gradiv.

Kot dobro stvar javne službe so poudarili, da si lahko pri posamezniku vzamejo čas za individualno obravnavo.

Značilnosti (samostojnega) učenja glede na svetovalčevo podporo, kot jo v zadnjih letih vidijo svetovalci, so predstavljene v spodnji shemi.

ORGANIZIRANO/ MENTORSTVO

- Odrasli se pogosto samostojno učijo doma, v SSU pa pridejo le po povratne informacije in usmeritve za samostojno delo.
- Svetovalci poudarjajo pomen organiziranega in vodenega samostojnega učenja ter vlogo mentorstva.

UČNA POMOČ

- Narašča število odraslih, ki pri samostojnem učenju potrebujejo (učno) pomoč in brez te ne bi zmogli učenja. Njihovo vztrajanje pri učenju in uspeh sta pogosto povezana s tem, koliko časa jim svetovalci lahko namenijo – če jih pri učenju ne spremljajo redno, ti ne pridejo več v središče.
- Za svetovalce so zelo zahtevni in jim vzamejo veliko časa. Nekatere organizacije zagotavljajo učno pomoč bodisi s prostovoljci ali drugim plačanim kadrom.

INDIVIDUALNE INŠTRUKCIJE

- Pogosto pa v SSU pridejo tudi taki, ki od svetovalcev pričakujejo individualne inštrukcije. Običajno pridejo s konkretnim vprašanjem (npr. iz snovi OŠ ali SŠ) in pričakujejo razlago/odgovor.
- Poleg drugih zadržkov so svetovalci izpostavili, da niso strokovnjaki za vsa področja, po katerih odrasli sprašujejo.

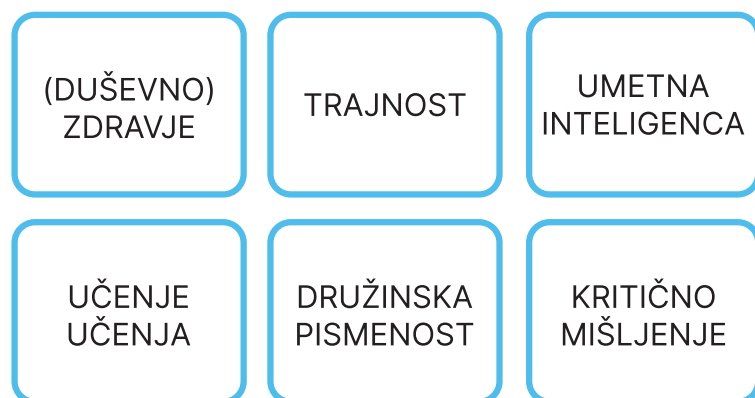
VSEBINE PRIHODNOSTI V SSU

V SSU je veliko zanimanje za različne digitalne vsebine, opozorjeno pa je bilo, da moramo za starejše generacije poskrbeti, da niso v ospredju izključno te vsebine, in da ohranjamo tudi »analogna« gradiva.

Izpostavljeno je bilo tudi to, da je treba učno gradivo neprestano posodabljati, saj lahko hitro zastara.

Pomembno je, da smo pri vsebini aktualni – se odzivamo na potrebe, spremembe, novosti.

Vsebine prihodnosti:

DRUGO

Poudarjeno je bilo, da je pomembno, da se SSU ohranijo v živo ali v kombinaciji z učenjem/svetovanjem na daljavo, nikakor pa ne v celoti na daljavo. Odrasli prihajajo v SSU tako zaradi osebnega stika kot zaradi druženja.

Svetovalci so opozorili na prehajanje med tremi dejavnostmi SDIO; kadar odraslega obravnavajo celostno, to pogosto pomeni, da svetujejo za vsa tri področja, vsebine se pri tem prekrivajo in prehajajo druga v drugo, pri dokumentiranju to »umetno« ločujejo.

Izpostavljeno je bilo, da bi potrebovali več finančnih sredstev za potrebe specifičnih ciljnih skupin (npr. za tolmača).

Enake pobude svetovalcev (npr. delavnice na določeno temo) so v različnih okoljih zelo različno sprejete, zelo pogosto pa so najbolj odzivni upokoјenci.

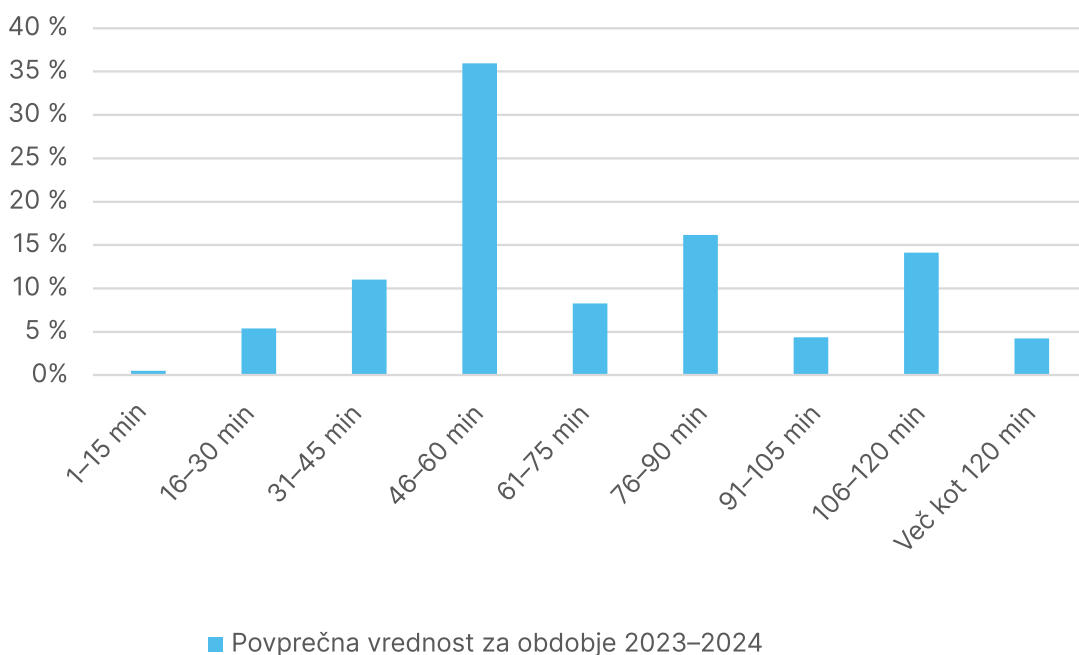
Priloga 3: Podatki o izvajanju svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju in učenju v SSU za obdobje 2023–2024

Podatki so pridobljeni iz spletne aplikacije za spremljanje in dokumentiranje SDIO, ki se izvaja kot javna služba (aplikacija SDIO), ki jo je razvil Andragoški center Slovenije.

a) Svetovalna dejavnost pri samostojnem učenju

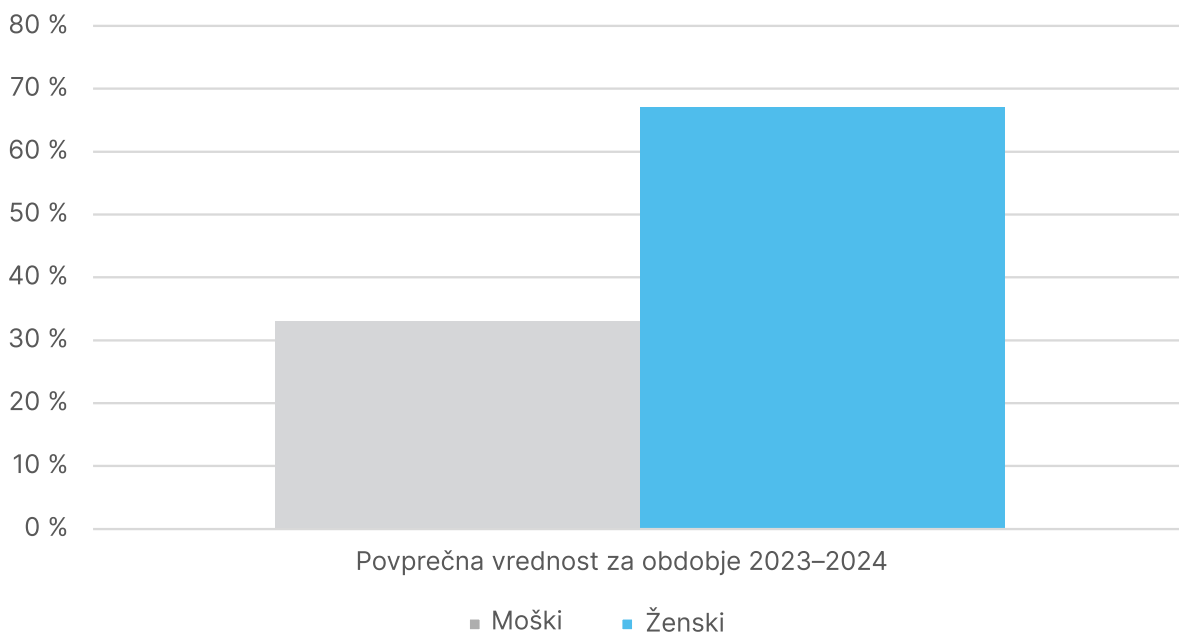
Trajanje svetovalnih obravnav (2023–2024)

	2023	%	2024	%
1–15 min	145	0,87 %	15	0,11 %
16–30 min	1120	6,75 %	572	4,06 %
31–45 min	2285	13,78 %	1163	8,26 %
46–60 min	5463	32,93 %	5476	38,98 %
61–75 min	1281	7,72 %	1238	8,79 %
76–90 min	2505	15,10 %	2425	17,22 %
91–105 min	878	5,29 %	489	3,47 %
106–120 min	2299	13,86 %	2032	14,43 %
Več kot 120 min	612	3,69 %	672	4,77 %
Skupaj	16588	100 %	14082	100 %

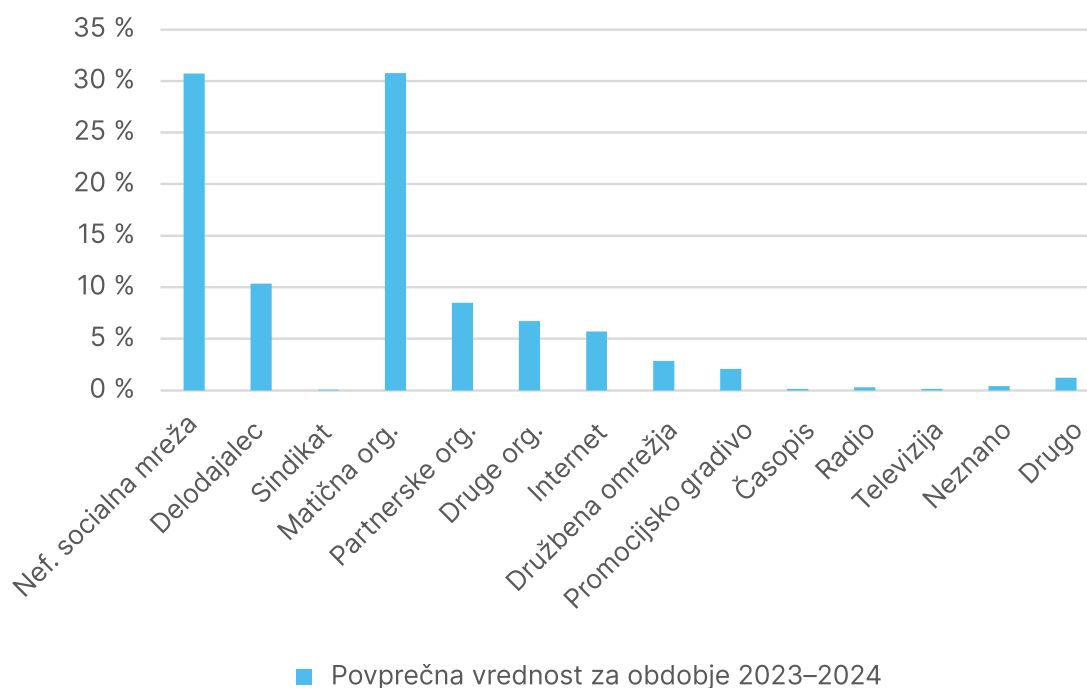
Vključenost po spolu (2023–2024)

	2023	%	2024	%
Moški (novi)	717	36,94 %	716	36,31 %
Ženski (novi)	1224	63,06 %	1256	63,69 %
Skupaj (novi)	1941	100 %	1972	100 %
Moški (različni)	1888	33,87 %	1669	32,47 %
Ženski (različni)	3687	66,13 %	3471	67,53 %
Skupaj (različni)	5575	100 %	5140	100 %

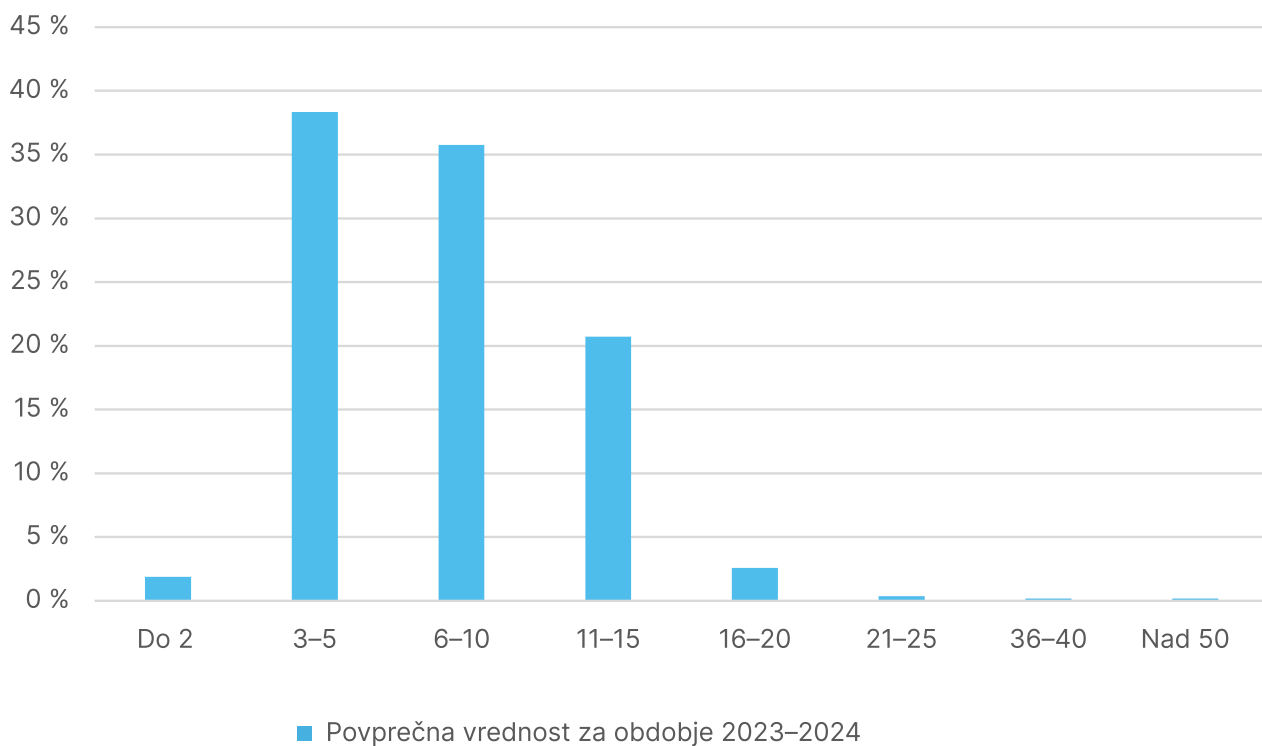
Vir napotitve (2023–2024)

	2023	%	2024	%
Neformalna socialna mreža	540	27,82 %	663	33,64 %
Delodajalec	224	11,54 %	181	9,18 %
Sindikat	0	0,00 %	2	0,10 %
Matična organizacija	626	32,25 %	578	29,31 %
Partnerske organizacije	161	8,29 %	172	8,72 %
Druge organizacije	158	8,14 %	104	5,27 %
Internet	105	5,41 %	119	6,03 %
Družbena omrežja	50	2,58 %	62	3,14 %
Promocijsko gradivo	28	1,44 %	53	2,69 %
Časopis	4	0,21 %	2	0,10 %
Radio	7	0,36 %	5	0,25 %
Televizija	3	0,15 %	2	0,10 %
Neznano	3	0,15 %	13	0,66 %
Drugo	32	1,65 %	16	0,81 %
Skupaj	1941	100 %	1972	100 %

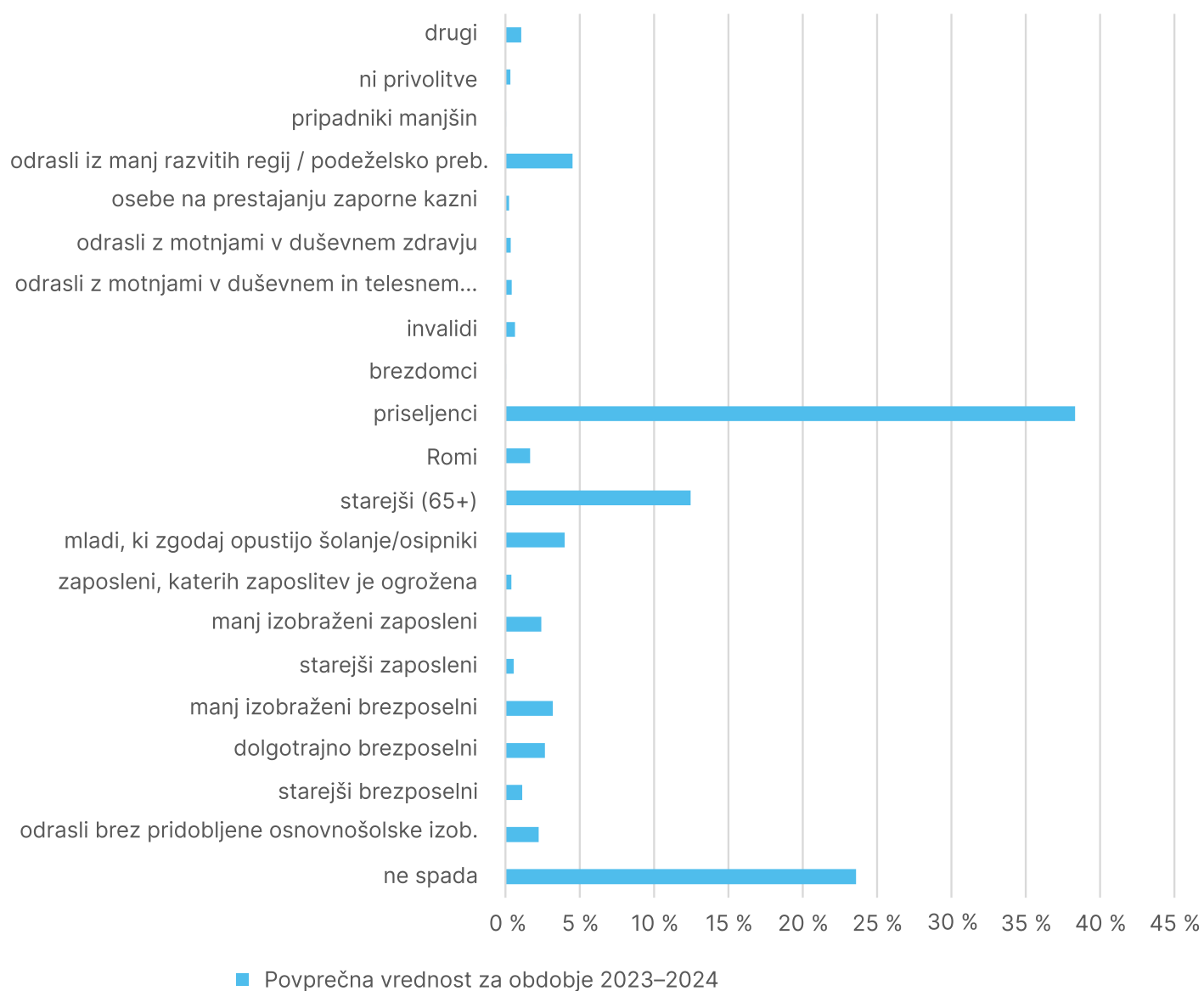
Velikost skupin (2023–2024)

	2023	%	2024	%
Do 2	9	3,00 %	2	0,77 %
3–5	124	41,33 %	92	35,38 %
6–10	98	32,67 %	101	38,85 %
11–15	55	18,33 %	60	23,08 %
16–20	12	4,00 %	3	1,15 %
21–25	1	0,33 %	1	0,38 %
36–40	0	0,00 %	1	0,38 %
Več kot 50	1	0,33 %	0	0,00 %
Skupaj	300	100,00 %	260	100,00 %
Število udeležencev	2241		1990	

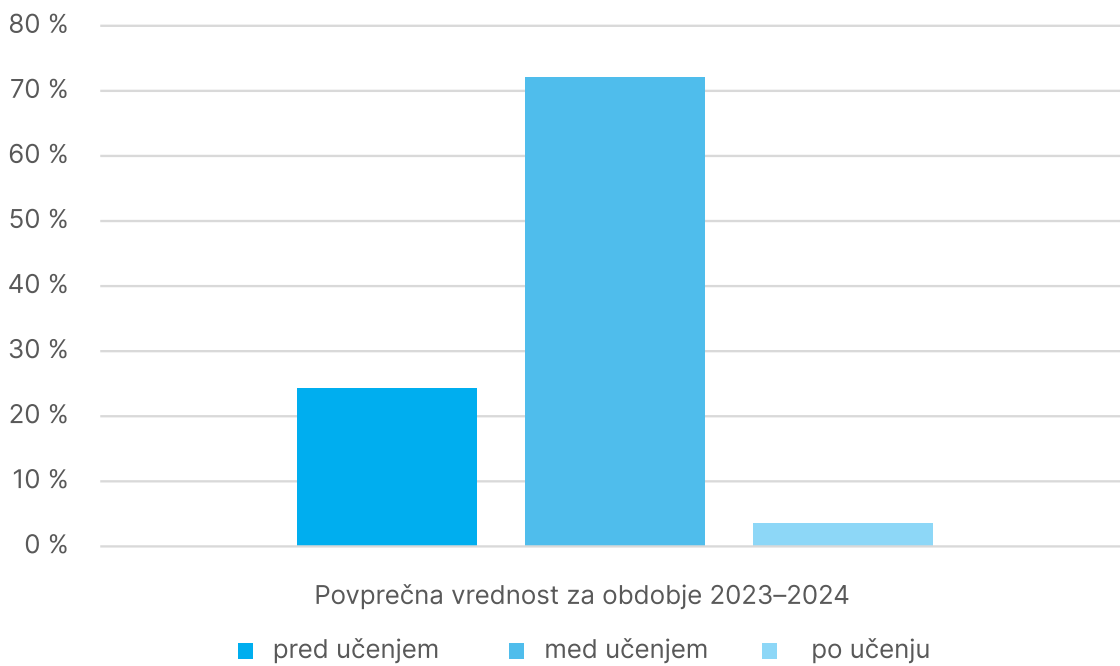
Ranljive skupine (2023–2024)

	2023	%	2024	%
ne spada	1267	22,73 %	1240	24,12 %
odrasli brez pridobljene osnovnošolske izobrazbe	112	2,01 %	126	2,45 %
starejši brezposelni	60	1,08 %	60	1,17 %
dolgotrajno brezposelni	115	2,06 %	166	3,23 %
manj izobraženi brezposelni	164	2,94 %	180	3,50 %
starejši zaposleni	16	0,29 %	42	0,82 %
manj izobraženi zaposleni	95	1,70 %	162	3,15 %
zaposleni, katerih zaposlitev je ogrožena	22	0,39 %	20	0,39 %
mladi, ki zgodaj opustijo šolanje/osipniki	176	3,16 %	252	4,9 %
starejši (65+)	742	13,31 %	594	11,56 %
Romi	111	1,99 %	68	1,32 %
priseljenci	2321	41,64 %	1798	34,98 %
brezdomci	2	0,04 %	1	0,02 %
invalidi	40	0,72 %	28	0,54 %
odrasli z motnjami v duševnem in telesnem razvoju	31	0,56 %	13	0,25 %
odrasli z motnjami v duševnem zdravju	19	0,34 %	17	0,33 %
osebe na prestajanju zaporne kazni	2	0,04 %	22	0,43 %
odrasli iz manj razvitih regij/ podeželsko prebivalstvo	199	3,57 %	281	5,47 %
pripadniki manjšin	3	0,05 %	1	0,02 %
ni privolitve	20	0,36 %	14	0,27 %
drugi	57	1,02 %	55	1,07 %
Skupaj	5574	100,00 %	5140	100,00 %

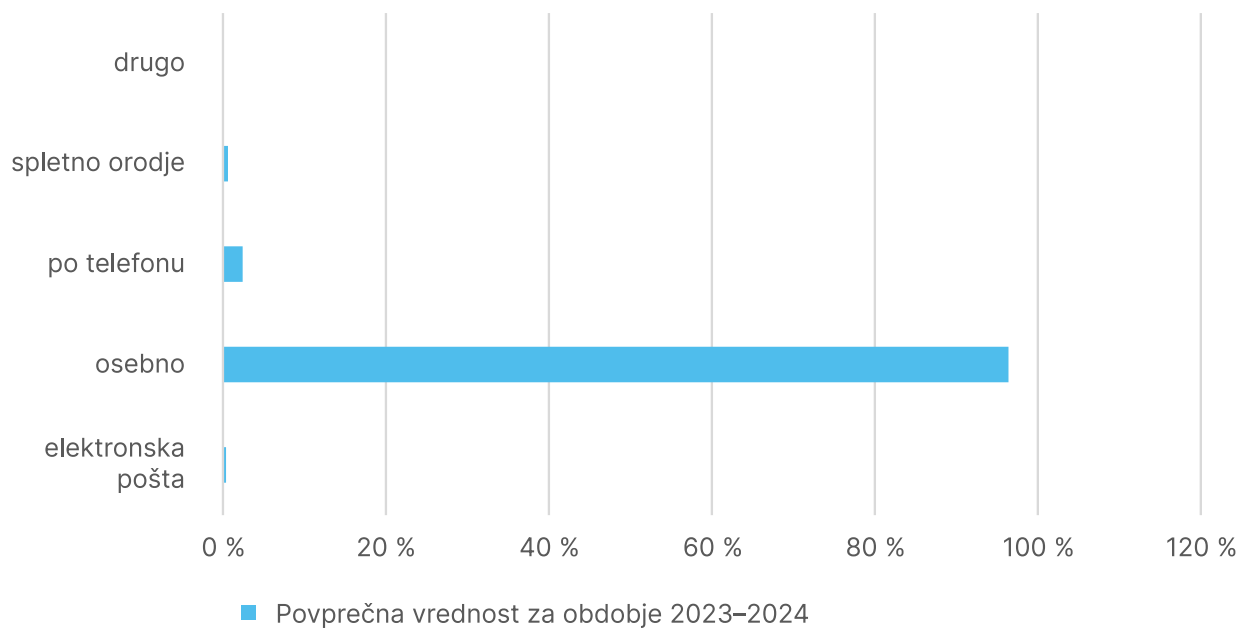
Vrsta svetovanja (2023–2024)

	2023	%	2024	%
pred učenjem	4556	27,47 %	2965	21,06 %
med učenjem	11436	68,95 %	10603	75,30 %
po učenju	595	3,59 %	513	3,64 %
Skupaj	16587	100,00 %	14081	100,00 %

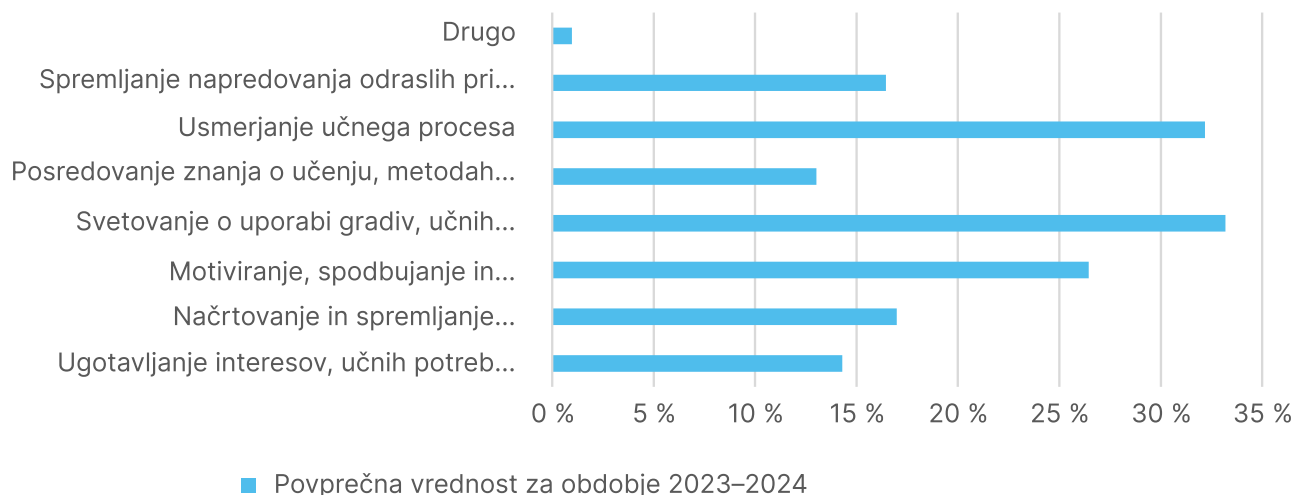
Način svetovanja (2023–2024)

	2023	%	2024	%
elektronska pošta	78	0,47 %	48	0 %
osebno	16008	96,51 %	13563	96 %
po telefonu	401	2,42 %	341	2 %
spletno orodje	98	0,59 %	100	1 %
drugo	2	0,01 %	29	0 %
Skupaj	16587	100,00 %	14081	100,00 %

Vsebina svetovanja (2023–2024)

	2023	%	2024	%
Ugotavljanje interesov, učnih potreb in stopnje predznanja odraslih za določeno vsebino oz. področje	2656	16,01 %	1775	12,60 %
Načrtovanje in spremljanje individualnega učenja odraslih pri samostojnem učenju	2839	17,11 %	2375	16,87 %
Motiviranje, spodbujanje in opolnomočenje odraslega za samostojno učenje	4257	25,66 %	3833	27,22 %
Svetovanje o uporabi gradiv, učnih virov in tehnologij pri samostojnem učenju	4672	33,18 %	4672	33,18 %
Posredovanje znanja o učenju, metodah in tehnikah učenja	1967	11,86 %	2000	14,20 %
Usmerjanje učnega procesa	5473	32,99 %	4415	31,35 %
Spremljanje napredovanja odraslih pri učenju	2992	18,04 %	2039	14,86 %
Drugo	119	0,72 %	172	1,22 %
Skupaj	25424	153,27 %	21335	151,51 %

b) Samostojno učenje

Čas učenja (2023–2024)

	2023	%	2024	%
1–15 min	61	0,44 %	4	0,04 %
16–30 min	664	4,77 %	501	4,55 %
31–45 min	613	2,26 %	339	3,08 %
46–60 min	765	14,19 %	1469	13,34 %
61–75 min	861	1,89 %	240	2,18 %
76–90 min	909	17,25 %	1467	14,96 %
91–105 min	1102	3,46 %	297	2,70 %
106–120 min	1406	26,30 %	3028	27,50 %
Več kot 120 min	4096	29,44 %	3485	31,65 %
Skupaj	13914	100 %	100 %	100 %
Število ur učenja	26456,47		24094,05	

Učno gradivo (2023–2024)

	2023	%	2024	%
Avdiogradivo	714	5,13 %	202	1,83 %
Videogradivo	209	1,50 %	93	0,84 %
Pisno gradivo	8575	61,63 %	6655	60,45 %
DVD/CD/računalniški program	471	3,39 %	450	4,09 %
Spletni viri	3449	24,79 %	3490	31,70 %
Spletna gradiva	3507	25,20 %	3347	30,40 %
Drugo	698	5,02 %	380	3,45 %
Skupaj	17641	126,79 %	14617	132,76 %
Število vseh obravnav	13914		11010	

Učne vsebine glede na ure učenja (2023–2024)

	2023	%	2024	%
Pisarniški programi (Word, Excel, Power Point, Google, ipd.)	1720,43	6,50 %	1294,87	5,37 %
Pametni telefon (nastavitve, aplikacije, fotografiranje, ipd.) in tablica	1583,87	5,99 %	1708,78	7,09 %
Internet (uporaba spletnih brskalnikov, iskanje po spletu, ipd.) in varnost	2877,58	10,88 %	1657,15	6,88 %
Elektronska pošta (nastavitve, sprejemanje, pošiljanje, ipd.)	495,42	1,87 %	261,10	1,08 %
Družbena omrežja (Facebook, Instagram, Twitter, ipd.)	254,83	0,96 %	205,05	0,85 %
Digitalna fotografija, video in animacije	260,00	0,98 %	328,05	1,36 %
Matematika	1092,72	4,13 %	1172,88	4,87 %
Strojna in programska oprema (delovanje računalnika, programiranje, oblikovanje spletnih strani, ipd.)	766,98	2,90 %	926,23	3,84 %
Slovenski jezik	11241,30	42,49 %	8669,35	35,98 %
Angleški jezik	2243,02	8,48 %	2578,97	10,70 %
Drugi tuji jeziki	1422,63	5,38 %	2693,30	11,17 %
Drugo	2493,02	9,40 %	2598,15	10,78 %
Skupaj	26453,47	100,00 %	24094,05	100,00 %

Priloga 4: Povzetek priporočil za izvajanje svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju

Priporočila za izvajanje svetovalne dejavnosti so razvrščena v kategorije glede na to, ali jih je mogoče implementirati takoj oziroma kratkoročno, srednjeročno ali dolgoročno oziroma ali gre za stalne aktivnosti.

TAKOJŠNJE IN KRATKOROČNE AKTIVNOSTI

Dokumentiranje in izvajanje učne pomoči

- V aplikaciji SDIO, ki je namenjena spremljanju in dokumentiranju svetovalnega procesa, ki se izvaja v okviru javne službe, se uvaja nova kategorija »učna pomoč«, ki bo od 1. 9. 2025 omogočila sistematično spremljanje in analizo potreb po učni pomoči.
- Svetovalci naj v izvajanje učne pomoči po potrebi vključujejo zunanje strokovnjake ali prostovoljce (npr. upokojene učitelje, mlade iz PUM-O+).
- Priporočena je organizacija učnih skupin za udeležence s podobnimi učnimi cilji (npr. priprava na izpit iz slovenščine).
- Razvijanje kompetence »učenje učenja« pri odraslih zmanjšuje njihovo odvisnost od zunanje pomoči.

Povečanje obiska SSU

- Dejavno sodelovanje s partnerji v lokalnem okolju (npr. CSD, ZRSZ, občine, knjižnice) prek strateških svetov.
- Promocija SSU prek različnih kanalov: dogodki, družbena omrežja, lokalni mediji, sodelovanje na prireditvah.
- Terensko delo (mobilne enote, info točke) za doseganje ranljivih skupin odraslih.

Skupinske aktivnosti

- Organizacija moderiranih skupinskih dejavnosti (klepetalnice, delavnice, konverzijske ure), ki spodbujajo medsebojno učno pomoč.
- Skupinsko svetovanje kot uvod v individualno svetovalno obravnavo.

- Dogodki, kot so dnevi odprtih vrat, tematski večeri in predstavitve dobrih praks, povečujejo prepoznavnost SSU.

Prenova portala SSU

- V letu 2025 bo v okviru projekta *Krepitev vseživljenjskega učenja (2023–2029)* vzpostavljen **Virtualni SSU**, ki bo omogočal svetovanje na daljavo, dostop do učnih virov in zagotavljal tudi podporo svetovalcem.
- Portal bo prilagojen potrebam odraslih, ki se učijo zunaj SSU (npr. se učijo doma ali v službi), in bo podpiral sodelovanje med svetovalci.

SREDNJEROČNE AKTIVNOSTI

Razvoj svetovalnih pripomočkov

- V projektu *Krepitev vseživljenjskega učenja (2023–2029)* bomo izpeljali prilagoditev obstoječih svetovalnih pripomočkov (npr. načrt samostojnega učenja) in razvoj novih orodij za podporo svetovalnemu procesu pri samostojnem učenju.
- Poseben poudarek bo na pripomočkih za razvijanje samoregulacijskih strategij in kompetence »učenje učenja«.

Razvoj učnih virov in gradiva

- V projektu *Krepitev vseživljenjskega učenja (2023–2029)* bomo pripravili učno gradivo za različne ciljne skupine (priseljenci, digitalno nepismeni, manj izobraženi).
- Pri tem bomo skrbeli za ohranjanje ravnotežja med digitalnimi in analognimi viri in redno posodabljanje vsebin.

Spremljanje učinkov in zadovoljstva

- V projektu *Krepitev vseživljenjskega učenja (2023–2029)* bomo posodobili kazalnike kakovosti za svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju.
- Pri tem bomo za večjo primerljivost med področji svetovanja in boljšo uporabnost podatkov po potrebi prilagodili tudi spremljanje svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju.

DOLGOROČNE IN STALNE AKTIVNOSTI

Sistemska rešitev za izvajanje učne pomoči

- Spremljanje učne pomoči v SDIO bo lahko podlaga za sistemske spremembe z vidika umestitve učne pomoči kot sestavnega dela svetovalne dejavnosti (npr. razširitev nalog svetovalcev, dodatna sredstva).

Stalna strokovna podpora ACS

- Neprekinjena strokovna in razvojna podpora organizacijam v javni mreži SDIO.
- Usposabljanja, razvoj gradiv, svetovalnih orodij, promocijskih aktivnosti in sodelovanje na nacionalni in mednarodni ravni so med stalnimi nalogami ACS na področju svetovalne dejavnosti v IO, ki se izvaja kot javna služba.